

PHÚC LAI

dạy con dạy Cha

TỦ SÁCH
CHA MẸ GIỎI
CON THÔNG MINH

"Con chúng ta có thể không phải là thiên tài nhưng chúng hoàn toàn có thể là những người tốt" chỉ cần chúng ta biết cách trò chuyện với chúng.

alphabooks®

NHÀ XUẤT BẢN
VĂN HỌC

ĐÔI LỜI VỀ CUỐN SÁCH “DẠY CON DẠY CHA”

Một ngày nọ khi đi đón con trai, lúc đó cậu chàng mới học lớp Một, cậu ta tò mò nhìn người bán xổ số ở đầu ngõ và hỏi, mình trả lời và câu chuyện đầu tiên Niềm hy vọng ra đời. Câu chuyện được post lên diễn đàn Webtretho với tên topic là Chuyện con chuyện cha đơn thuần chỉ là ghi chép lại những gì đã nói chuyện với con và thêm một số ngẫm nghĩ của mình về cuộc sống.

Quay lại với quá khứ một chút – mình có một tuổi trẻ vất vả. Mẹ mình mất sớm, bố yếu mất sức lao động, lại không có nhà ở nên phải ở nhờ nhà ông bà nội, mình thì ở nhà của ông bà ngoại cho mẹ mình. Lúc mẹ mất, em trai mình mới tám tuổi. “Chưa có vợ đã có con...” câu chuyện đúng là như vậy, mình quá trẻ để đóng vai trò dạy dỗ một người mà mình không đẻ ra. Các cụ nói “quyền huynh thế phụ” nhưng với một thanh niên hai mấy tuổi, nhiều cái nó khó lắm. Tất cả khó khăn dồn lên vai, cơm áo gạo tiền... Mấy năm cuối của bệnh ung thư, mẹ mình thương thằng em còn quá nhỏ, dồn hết yêu thương cho nó và cũng được chiều quá, cậu ta đâm ra sinh khó bảo. Đến “thời ông anh,” ông ấy dữ đòn, đánh em như cơm bữa... cứ thế, ngày càng nghiêm trọng. Đến khi cậu ta học lớp 8, lớp 9, những vụ việc càng nghiêm trọng hơn, vướng cả với pháp luật. Không biết bao quán nét, bao chỗ chơi bời của thanh niên mình thuộc nằm lòng. Nhiều khi sự nhọc nhằn đã làm cho những giọt nước mắt chảy ra mà không tìm được. Cũng là một người có trách nhiệm, nhiều đêm khi đã nằm xuống rồi, muốn ngủ vì một ngày vất vả, lại vùng dậy đi tìm em về. Có những lúc tưởng như đã vĩnh viễn mất nó, không phải mất vì cái chết, mà mất vì em sẽ hư hỏng hẳn. Chỉ đến khi cậu ta 18 tuổi,

mình cũng học Phật được một thời gian và ý thức được bản thân mình phải thay đổi, tất cả những phương pháp cũ không còn áp dụng được nữa. Nhà mình phúc còn to bằng cái đình – em trai quay lại học rồi thi đỗ đại học và nay đã thay đổi rất nhiều, có thể nói là 180 độ. Cậu ta cũng theo Phật, ăn chay, tu thiền...

Điều quan trọng là mình luôn luôn muốn bù đắp cho em những thiệt thòi trong quá khứ, vì với mình cậu ta đã là một phần của cuộc sống, không thể thiếu. Quan trọng hơn, là các con của mình được hưởng cái phúc của chú chúng nó, chính từ câu chuyện của cậu em trai, mình biết sẽ không nên có thêm một kiểu sống như vậy nữa. Những câu chuyện mình viết lại, chính là những suy nghĩ thật nhất và cũng là những chuyện mình tự dạy mình.

Người theo học Phật thường phải phát nguyện một điều gì đó, như phát nguyện ăn chay trường... mình thì không, vì còn một bữa ăn mặn với vợ và con vào buổi tối. Đã phát nguyện là phải thực hiện được, không thì cũng tai hại lắm. Theo Phật cả chục năm, thế mà chưa bao giờ phát nguyện làm gì cả, cũng lạ. Suốt mấy năm ghi chép những chuyện trò với con, mình vẫn nóng nảy, vẫn quát tháo con, dù không nhiều nhưng vẫn còn.

Mới cách đây 2, 3 tháng gì đó thôi, một câu chuyện làm mình khó ngủ, mình đã viết lại trong truyện Con gái lấy nước mắt làm dầu. Chợt nhận thấy nếu cứ tiếp tục mắng con như hiện nay, bây giờ thì chúng nó sợ đấy, nhưng đến lúc nào đó chúng nó sẽ không còn sợ nữa mà chỉ là sự chống đối. Cái mốc mười mấy tuổi của con trai lớn, chỉ còn 2, 3 năm nữa thôi – mình đã trải nghiệm quá rõ ràng rồi, và không bài học nào đắt giá hơn. Cần phải tiếp tục thay đổi chính bản thân mình để chuẩn bị cho cái mốc quan trọng đó. Mình muốn làm bạn thân của con, để nó có thể chia sẻ tất cả những vấn đề của nó. Nhớ hồi mới post bài lên Webtretho, có bạn chia sẻ: “Con nhà em nó chẳng hỏi gì bao giờ cả...” thực ra những bạn nhỏ như thế ít lắm. Hỏi hay không chính là do chúng ta – nếu như chúng ta thường xuyên trả lời “Không biết, hỏi gì lắm thế!” thì chúng nó sẽ không hỏi nữa.

Có thể nói đó là một sự thay đổi mang tính cách mạng – mình phát nguyện sẽ không bao giờ mắng con nữa, mà chỉ nhắc nhở,

vẫn nghiêm khắc, nhưng không mắng. Sẽ khó khăn hơn, phải chú ý đến con nhiều hơn, thường xuyên hơn. Từ đó đến nay đã hơn hai tháng rồi, không mắng con một câu nào. Mình sẽ làm được.

Mình chưa bao giờ (và chắc không bao giờ) nghĩ rằng có ngày, mình có một cuốn sách được in, và càng không dám nghĩ rằng nó sẽ có ích cho ai đó.

Mình sẽ không nói về tai họa nếu như trong nhà có một đứa con hư hỏng thôi, sự đau khổ của cha mẹ sẽ lớn nhường nào. Mình nghĩ nhiều về cuộc sống, về những nhọc nhằn của cơm áo, gạo tiền... những trải nghiệm cuộc sống, thậm chí cả cái bờ vực tai họa mình đã từng gần kề chỉ vì quá ham kiếm tiền. Thế đấy các bạn, mình đã có thâm niên đi họp phụ huynh hai chục năm nay và xin đừng nghi ngờ rằng tại sao mình chưa già, mà lại nhiều chuyện để viết lại đến vậy... Cuốn sách này, mặc dù là tình cảm dành cho gia đình riêng, nhưng cũng là những chia sẻ rất chân thực và thành tâm của mình với ông bố, bà mẹ trẻ. Con chúng ta có thể không phải là thiên tài nhưng chúng hoàn toàn có thể là những người tốt, biết sống có ích cho xã hội. Khi con còn trong vòng tay chúng ta, chúng ta còn nguyên cơ hội để làm được điều đó.

Và nhờ học Phật mình còn hiểu sẽ không thể dạy được con nếu không dạy được chính mình.

TÁC GIẢ

ĐẾM SAO

Đón con gái đi học về, thi thoảng cao hứng rủ cô bé hát. Thường thì nó hát bài được cô dạy ở lớp, còn mình thì hát theo. Hôm nay bỗng dưng nhớ ra một bài hát, mình đã thuộc từ rất lâu: “Một ông sao sáng, hai ông sáng sao, ba ông sao sáng, sáng chiếu muôn ánh vàng...”^[1]

Kìa Sông Ngân trong sáng... bây giờ không còn nhiều điều kiện để mà ngắm sao nữa rồi, cuộc sống của bố mẹ thì bận rộn hơn, còn bầu trời của thành phố thì đã có thêm quá nhiều các nguồn sáng rực rỡ, chói lòa. Hôm nào tìm được một góc nào đó ít ánh đèn thành phố hơn thì cũng không còn được như thời bố mẹ của các con ngắm sao – vì bầu không khí của thành phố đã có quá nhiều sự ô nhiễm.

Lại nhớ có lần đi công tác vào buổi tối, nhìn qua cửa kính xe, những chòm sao vẫn đó, y như cách đây ba mấy năm, khi mẹ mình dạy mình hát, một trong những bài hát đầu tiên: “Một ông sao sáng, hai ông, sáng sao...”

Người ta thường ví mỗi người như là một vì sao trên bầu trời, khi người đó ra đi mãi mãi, vì sao đó sẽ tắt. Những người tài năng và chết trẻ thường được ví như những ngôi sao băng xẹt ngang qua bầu trời rồi vụt tắt, để lại trong lòng những người yêu thương niềm tiếc thương vô hạn.

Người ta còn ví mỗi một người thân yêu của chúng ta khi đã đi xa sẽ trở thành một ngôi sao trên bầu trời. Trong số hàng triệu triệu vì tinh tú đang ở trên bầu trời thăm thẳm kia, có những người thân của chúng ta. Mỗi lần nhìn lên bầu trời, ta thấy như mắt họ đang nhìn chúng ta, nhấp nhánh, nhấp nhánh...

Mình thích cách ví von thứ hai này hơn. Đúng, trên đó có người thân yêu đã khuất của chúng ta, đang nhìn chúng ta và cả con cái, cháu chắt của chúng ta nữa, bằng ánh mắt trù mến nhất.

“Một ông sao sáng, hai ông, sáng sao...”

Viết vào một ngày, chiều mưa và đêm thì không trăng không sao.

CHIỀU ĐẸP TRỜI

Kết thúc kỳ thi giữa học kỳ, anh cu con được thưởng như ba mẹ đã hứa. Đó là một bộ Lego Chima đang chờ đợi ở tận Lương Văn Can. Hai anh em háo hức từ hôm qua, em được đón sớm và chỉ cần túm được anh là cả ba ba con lên đường đón “bạn ý” về.

Chiều hôm nay xầm xì muốn mưa, nặng nặng, ẩm ẩm và khá nóng. Ba ba con trên một chiếc xe “Dream” lò dò đi, mua xong là về ngay vì ở nhà còn bao nhiêu là việc. Đường về vẫn đông – ngã tư Trần Phú – Điện Biên Phủ sao mà đông thế, phải qua hai đèn xanh mới đi được. Ba ba con đỗ lại bên trái một chú người Âu hay Mỹ gì đó, đi cái xe tay ga đã trở thành bé xiu so với khổ người cao lớn. Chú này chỉ khoảng hai mấy tuổi, tay trái đang cầm điều thuốc, thoáng thấy “anh già” chở hai bé con, ngay lập tức chuyển ngay điều thuốc sang tay kia, và mỗi lần phì ra khói, anh chàng cúi xuống phía bên phải, nhẹ nhẹ thở ra từ từ...

Mình thực sự lấy làm cảm kích trước ý thức của anh chàng, mặc dù bộ dạng quần áo không sạch sẽ lắm, cái quần soóc bờ rách, áo nỉ cũ, đôi dép xỏ ngón và cái ba lô nhàu nát bẩn bẩn... Mình khều khều và nói (bằng tiếng Anh, dịch nôm sang tiếng Việt thế này):

- Anh muốn cảm ơn chú.
- Vì cái gì?
- Vì anh thấy chú chuyển điều thuốc sang tay phải và quay mặt đi.
- À vâng, là em sợ khói thuốc ảnh hưởng lũ trẻ.
- Đúng thế, anh nhận thấy điều đó và rất cảm kích, một lần nữa cảm ơn chú!
- Dạ không có gì đâu anh, bái bai!

- Bái bai chú!

Chú thanh niên thì đi thẳng và mình thì rẽ phải về phía Lăng Bác. Lập tức phải nói chuyện với hai bạn nhỏ về câu chuyện vừa qua... “Đó các con thấy không, chú rất có ý, và mình thấy vậy, cũng phải cảm ơn. Người khác làm việc tốt cho mình, phải cảm ơn và làm ngay, không bỏ lỡ cơ hội...”

Người anh em ạ, cảm ơn cậu đã cho tớ một cơ hội tặng cho các con một bài học về sự lịch sự và biết ơn người khác, dù là việc nhỏ nhất. Hơn thế nữa, còn là bài học về sự quan tâm đến người khác, biết làm thế nào để không làm phiền đến những người xung quanh.

Người anh em ạ, đất nước của chúng tớ đang ở một giai đoạn rất khó khăn, đang phải xuất khẩu ra nước ngoài nhiều cô gái chỉ để bán thân, xuất khẩu cả những người đi chôm đồ gửi về bán cho những người mê hàng “xách tay” giá rẻ. Chúng tớ chỉ là những người dân hết sức bình thường, có lẽ chúng tớ bất lực trước những điều đáng xấu hổ đó, và cũng chẳng biết tại ai mà nên nông nên nổi...

... nhưng tớ vẫn muốn bằng một vài việc làm bé xiu thôi, chúng mình cho thế giới thấy, người Việt Nam chúng tớ vẫn lịch sự, văn minh, biết ơn những điều tử tế người khác đem lại cho mình. Hãy giúp tớ đem điều đó đến với thế giới, thế nhé!

Trời vẫn xám xịt, nhưng thực sự đây là một buổi chiều đẹp, rất đẹp.

CÁI CAN NHỰA

Bôn Ba Nhi Bá^[3] sinh hoạt nhóm Kỹ năng sống cùng với bạn Pi, mà Pi, là con nhà chú Tùng - bạn của ba. Hôm qua Chủ nhật, cả hai bạn cùng có một chương trình đi dã ngoại, cắm trại “điền dã” tận trên đồi thông Sóc Sơn.

Hai bố con chú Tùng và bạn Pi có một cái can nhựa trắng, trước đây nó vốn dùng để đựng sữa dê tươi Ba Vì, nay mang theo đựng nước uống. Trời nắng nóng, ngoài nước mang đi chung cho cả đoàn, ai cũng lo xa mang theo một vài bình nước, cái can nhựa của nhà Pi thật là hữu dụng, gọn gàng, hai lít nước vừa vặn cho hai bố con, thiếu thì uống nước chung, còn thiếu nữa mới phải mua ngoài hàng, vừa tiết kiệm, vừa đảm bảo vệ sinh.

Ba của Nhi Bá nhìn nhìn cái can, thấy nhãn mác “Sữa dê tươi Ba Vì” liền hỏi chú Tùng:

- Nhà sao có cái can nhựa đẹp thế?
- Là nhà tôi thường mua sữa này về cho trẻ con uống, một tuần mua hai can là bốn lít. Bây giờ nhà có đến mười mấy cái.
- Ờ thế thì hôm sau mang đi cho tôi xin vài cái đựng một số thứ cần thiết (định tráng phim đen trắng, xin can về đựng hóa chất)
- Ủ, tuần sau mang đi cho vài cái – chú Tùng đồng ý ngay.

Đến chiều, hết buổi dã ngoại, tất cả dọn dẹp gói ghém đồ đạc để mang ra xe, chú Tùng bảo Pi “có uống nốt nước không, bố còn cất can” – thì ba của Nhi Bá nói ngay:

- Mang về làm gì, đưa đây luôn cho tôi cái đó, tuần sau mang đi cho xin thêm một hai cái!

Chú Tùng đồng ý luôn, và ba của Nhi Bá thì đang bận với mớ cộc lều, nhờ Nhi Bá cầm hộ ba chiếc can. Chú Tùng thì hỏi Pi:

- Ở nhà Pi có bao nhiêu cái can như thế này?

- Pi có 5 cái can

- Như thế thì Pi sẽ cho Nhi Bá mấy cái?

- Con cho bạn 3 cái!

- Vậy kết quả như thế nào?

- Con còn 2 cái, Nhi Bá có 3 cái!

- Làm toán đúng rồi! – Tất cả cùng cười vui vẻ.

Trên đường đi vòng quanh đồi thông để ra xe, Nhi Bá đi cùng bạn Thái, hai bạn nói chuyện gì vui lắm. Đến chỗ ô tô đỗ thì thấy Thái đã cầm cái can, còn Nhi Bá thì tay không.

- Con cho bạn Thái cái can rồi ba ạ!

- Cái can đó của ba nhờ con cầm cơ mà, sao con chưa hỏi ba lại cho bạn?

Mình cố tình để kệ cậu ta đó, lại phía xe để xếp đồ. Hai ba con đi hai xe khác nhau, các phụ huynh ngồi riêng, các bạn nhỏ ngồi riêng. Về đến địa điểm tập trung, đã lại thấy Nhi Bá cầm cái can nhựa ở tay rồi, tất cả giải tán vì trời đã tối. Mình định bụng, để sáng hôm sau hai ba con ăn sáng, chuẩn bị đi học, sẽ nói chuyện.

- Hôm qua con nói với bạn Thái như thế nào mà bạn lại đưa lại cái can cho con?

- Con nói là cái can đó là của ba tớ chứ không phải của tớ, cậu cho tớ xin lại, nên bạn lại trả lại cho con.

- Con có biết con phải xin lỗi những ai không?

- Có ba ạ, con phải xin lỗi ba.

- Đúng rồi, đồ đạc không phải của mình, mình không được phép tự tiện quyết định số phận của nó, như đem cho ai đó. Với ba cái can là chuyện rất nhỏ và ba còn có thể xin được vài cái nữa, nên ba chỉ nhắc con mà con thì không cần phải xin lỗi ba đâu, ba con mình nói chuyện là được rồi. Còn ai con phải xin lỗi nữa không?

Cậu nghĩ ngợi một tẹo, rồi trả lời:

- Bạn Thái ạ!

- Đúng con ạ, bạn thích bạn mới xin con, con cho mà sau đó con đòi lại thì bạn sẽ buồn, thất vọng. Con cần phải xin lỗi bạn.

- Vâng ạ - Cậu chàng đồng ý.

- Tuần sau, con đi sinh hoạt thường kỳ, gặp bạn con sẽ xin lỗi bạn và con mang theo cái can này, nếu bạn vẫn còn thích, con cho bạn. Ba sẽ xin chú Tùng cái khác, không sao cả. Con rất ngoan và tốt bụng, thấy bạn vui khi xin được cái can con cũng vui và ba cũng thấy vui vì con tốt bụng như thế. Có điều, mình phải học cách cư xử con ạ. Trong cuộc sống sau này, sẽ có nhiều tình huống tương tự như vậy xảy ra mà con phải chú ý.

Lúc sau chở anh chàng ra điểm xe ô tô trường đón, cậu ngồi sau xe máy chọt nghĩ ra:

- Nhưng ba ơi, lúc đó là con cứ tưởng Pi cho con cái can, vì Pi còn bảo cho con thêm đến 3 cái nữa!

Lúc này mình mới nhớ ra chuyện đó – đúng thế thật.

- Ừ đúng rồi nhỉ, như thế là con chỉ hiểu nhầm thôi, con nghĩ cái can đó Pi cho con là đúng, mặc dù thực tế là do ba xin chú Tùng, vì can là của chú Tùng mà! Như vậy con không có lỗi, chỉ hiểu nhầm thôi nên lần này con không phải xin lỗi ba nhưng con vẫn cần phải xin lỗi bạn Thái. Lúc con lớn rồi con sẽ thấy hiểu nhầm, rồi vô ý gây thành chuyện phiền phức thì vẫn phải xin lỗi dù mình không cố ý đâu con nhé!

- Vâng ạ.

Thế đấy – đúng là nó hiểu nhầm thật và tình huống rất nhanh đòi hỏi cha mẹ phải cư xử công minh. Việc có được “tốc độ xử lý”, thực ra không khó nếu chúng ta mỗi ngày, trong quan hệ với con cái, chú ý một chút, thì có thể nhanh chóng tìm được cách hành động đúng đắn. Quan trọng là con cái cũng có quyền đúng, có quyền được công nhận sự hiểu lầm, vô tình phạm lỗi... một cách công bằng.

Một bài học nữa cho con trai, những khái niệm đầu tiên về sở hữu – trong gia đình thì của cha mẹ, cũng là của con cái, nhất là ở Việt

Nam thường có khái niệm như thế, còn đồ chơi thì anh em chơi chung. Mình hồi bé ở với mẹ và ông bà, cũng quen “nhà có tivi” – nhưng đến khi mẹ ở riêng thì tivi vẫn là của ông bà và lần đầu tiên tiếp xúc với khái niệm “nhà mình không có tivi” và muốn xem, phải sang xem nhờ nhà ông bà...

Với trẻ con thì khái niệm sở hữu được làm quen dần dần, “Nhi Bá có cái gì đó” cũng như “Nhi Bá không có cái gì đó” đều quan trọng như nhau. Con trai ạ, rồi con sẽ còn phải hiểu cái gì không có thì sẽ làm như thế nào để có được, lại còn phải hiểu, mong muốn ít thôi, biết thế nào là đủ với mình; mong muốn mà không đạt được là khổ lắm đấy con à...

LÔ-GHÍCH LÀ CÁI “GHÌ”?

Hồi đại học chơi với “mấy cô em” trường y rất nghịch. Chúng nó cứ trêu một thầy giáo trẻ người tận Thái Bình, Nam Định, Thanh Hóa gì đó, mới ra trường. Thầy lúc giảng cứ khăng khăng, một điều “lô-ghích”, hai điều “lô-ghích”... mấy cô bé cử một em xinh xắn nhất, mắt bồ câu, mi cong vút, chớp chớp, hỏi thỏ thẻ: “Thưa thầy, thế lô-ghích là cái gì ạ?”, rồi “lũ đều” về mà cười hi hí với nhau...

Vậy “lô-ghích” là cái “ghì” vậy?

Trong các trường Đại học bây giờ như thế nào không biết, chứ từ lâu rồi, môn “Logic (tiếng Việt đọc là “lô-dích”) học” đã được các trường đại học trên thế giới đưa vào giảng dạy từ lâu. Nói một cách nôm na, logic là một môn khoa học của tư duy.

Một bữa cơm tối, ông con trai hỏi mình:

- Ba ơi, sau này con muốn làm một nghề có thể viết sách được. Nhà văn phải không ba?
- Nhiều nghề đều có thể viết sách. Nhà văn thì viết truyện, tiểu thuyết... nhà báo thì viết các bài báo, phóng sự. Các nhà khoa học đều có thể viết các công trình của mình thành sách cả.
- Vậy con phải làm như thế nào để trở thành nhà văn?
- Con đọc nhiều sách để có vốn từ giàu có, và đi nhiều, gặp nhiều người, trải nghiệm nhiều...
- Thế con muốn làm nhà báo, cũng như làm nhà văn hả ba? Còn nếu viết những sách khác thì sao?
- Muốn viết gì thì viết, nhưng có một môn rất quan trọng mà gần đây người ta mới quan tâm in sách cho các con đọc từ nhỏ, đó là môn “Logic học” con ạ.

- Logic là cái gì hả ba? (Nhớ chuyện “Lô-gích” lại buồn cười.)
- À logic là một môn khoa học, học nó chúng ta sẽ có cách suy nghĩ thật khoa học và hợp lý.

Anh cu con quên cả ăn, mặt mũi căng thẳng hẳn lên. Mình quyết định phải đưa ví dụ.

- Ví dụ thế này nhé. Ba nói câu thứ nhất “Người tóc đen, da vàng là người châu Á.” Câu đó đúng không con?

- Dạ đúng ạ.

- Vậy ba nói tiếp câu thứ hai: “Bôn Ba Nhi Bá là người châu Á, vậy Bôn Ba Nhi Bá có tóc đen và da vàng.” Điều này đúng không con?

- Dạ chưa chắc ba ạ.

- Vì sao nào?

- Vì có những người châu Á da không vàng, như người Ấn Độ.

- Con khá lắm! Đó là tư duy logic đấy. Sau này con sẽ được học mỗi câu ví dụ như vậy, trong logic được gọi là một mệnh đề, và con được học cách chứng minh được mệnh đề nào đúng và mệnh đề nào sai.

Mình cảm thấy rất mừng vì ông con đã có được cách tư duy rất... “lô-gích”, gì chứ hơn hẳn bố nó thời còn đi học.

Mình hồi ra trường vài năm, do đọc sách ngoài chương trình mới được biết hệ thống giáo dục nước ta nói chung, khá yếu trong đào tạo môn “Logic hình thức”, mặc dù việc nghiên cứu khoa học kinh viện “academic” về môn này là khá... kinh khủng chứ không đùa. Ấy thế mà không hiểu tại sao, việc “phổ cập hóa” logic hình thức vào giáo dục, ý mình là phải làm thế nào biến nó thành công cụ thường xuyên sử dụng của mọi người trong suy nghĩ hằng ngày cơ, thì hệ thống giáo dục của ta dường như không làm được. Theo mình nhớ, hồi đại học, người ta coi trọng các môn khác cùng trong “bộ môn Mác Lênin”, hơn là các môn liên quan đến logic biện chứng kia.

Trong khi “Logic hình thức là môn học nghiên cứu những quy luật và hình thức cấu tạo chính xác của tư duy, nhằm đi tới hình

thức đúng đắn hiện thực khách quan.” (theo wiki tiếng Việt), một môn học quá hay, quá cần thiết, thì lại không được coi trọng.

Và thế là sau khi ra tốt nghiệp đại học mấy năm rồi, mình lại phải đi học bù môn này, một cách nghiêm túc. Việt Nam không dạy thì ta ra nước ngoài học, sách trong nước không đủ, ta mua sách nước ngoài.

Thật lòng mình không có ý “dìm hàng”, nhưng chất lượng đào tạo còn yếu, ý thức tự học tập của thanh niên sinh viên Việt Nam cũng yếu, dẫn tới tư duy không mạch lạc và không đủ độ chặt chẽ, cũng như các phương pháp lý luận như “quy nạp”, “diễn dịch”... đều yếu. Tất cả những điều đó, dẫn tới hầu hết, không đủ sức trình bày một bài viết, bài phát biểu thực sự thuyết phục.

Một ví dụ liên quan đến một bạn đại học. Hồi đó câu chuyện liên quan đến một nhà ngoại cảm PBH. Bạn ấy kể các chi tiết như thế này: “Bố tớ có một người em trai là liệt sỹ chưa tìm ra mộ (1) Bố tớ có công việc cộng tác với PBH một số buổi làm việc (2) Sau một số buổi làm việc PBH vẫn không biết tớ có một ông chú (hay bố tớ có em trai) là liệt sỹ và chưa tìm được mộ (mệnh đề phụ: Bố tớ cũng không tin PBH) (3) PBH có những dự án làm ăn rất lớn và (4) Quan hệ xã hội của PBH ở những tầm rất cao. Kết luận: Tớ không tin PBH có năng lực ngoại cảm.” Mình hỏi: (1) và (2), bạn nói “PBH vẫn không biết bố bạn có người em là liệt sỹ, điều đó chứng minh rằng bố bạn không nói, đúng không nào?” “Đúng thế, bố tớ không nói, và điều đó chứng tỏ PBH chẳng có khả năng tâm linh ngoại cảm.” “Thế này nhé, những người có năng lực về tâm linh ngoại cảm không có nghĩa là lúc nào họ cũng “bật” cái chức năng đó của cơ thể lên. Bình thường thì nên tắt đi cho đỡ tốn pin chứ, he he... còn các luận điểm (3) và (4) đưa ra giống như là “Anh kia to khỏe. Anh ta có những mối quan hệ tốt với bố mẹ anh ấy. Kết luận: tôi không tin anh ấy học giỏi”.”

Vậy đây, mỗi người một khả năng, chúng ta không bàn, nhưng có những môn, nếu chúng ta học tốt, chúng ta sẽ cảm thấy rất dễ dàng xử lý các công việc trong cuộc sống, từ suy nghĩ, đến chọn phương án xử lý và hành động.

Đôi lời chia sẻ với các bố mẹ có con đang tuổi đến trường, giúp các

cháu có được một phương pháp tư duy tốt, học hành cho nhẹ nhàng hơn...

HẠNH PHÚC MONG MANH

Hè 2007. Dắt thằng bé con hai tuổi mới đi vững vững được vài tháng ra bãi biển Nhật Lệ. Đặt nó đứng nhìn ra biển ở trên một bờ cát cao, sóng đã đánh thành taluy^[4] có đến mét rưỡi, rồi quay lại cười với một người đàn ông đứng tuổi da đen cháy đang ngồi trông những chiếc ghế bố cho thuê dưới hàng ô che nắng.

Vừa cất tiếng “Chào bác!” thì bỗng thấy ánh mắt của ông ấy nhìn ra phía sau mình, ánh lên kinh hoàng. Một tiếng “Ầm!” Nước bắn tung tóe lên gáy, lên lưng... chợt dạ quay lại, không thấy thằng bé con đâu, chỉ thấy con sóng đã kịp lui được một đoạn, ngẫu bọt, hung dữ. Chỉ biết nhảy vội xuống taluy, chạy cuống cuống theo sóng được đến hai chục mét, linh tính thế nào thực tay xuống nước và... tóm được cái quần đùi của thằng bé, nhấc lên. Thằng bé con mắt vẫn tròn xoe, chưa kịp hiểu ra có chuyện gì, sặc nước một chút nhưng không sợ – sự việc nhanh quá. Để nó ngồi chơi trên cát với mẹ nó và ngồi thở – vẫn chưa hoàn hồn. Ông ngư dân Quảng Bình cho thuê phao, ô, ghế bố... bảo “Chú nhanh thật, và thằng bé cũng may nữa. Chỗ đó sóng rất cao, thường đánh vào mới tạo ra taluy như thế. May quá, may quá, không thì mất thằng bé!...”

Hè 2014. Vẫn thằng bé đó, nay đã là con cá kình mỗi buổi 2 tiếng bơi được 1000 mét trườn sấp và 500 mét ếch. Nó đi tắm biển Thuận An hết vầy vùng dưới biển lại lên bề bơi, lặn ngụp tiếp, không biết mệt. Buổi chiều gió to, nó lấy quả bóng của em gái ra chơi và tuột tay, quả bóng lăn đi mất theo gió. Bố nó cáu, mắng nó, rồi bảo nó, như quát: “Chạy về chỗ mẹ đi!” Nó chạy, chạy... rồi mất hút. Bãi biển dài san sát khách sạn nhà nghỉ nó không nhận ra khách sạn nó ở, lại càng không nhìn thấy mẹ nó đang cùng bác ruột nó đi ngược lại vì có hàng nghìn, hàng vạn người.

Bố nó, bác nó, anh họ nó... cùng chạy ngược, chạy xuôi trên bãi biển dài hàng 2, 3 cây số để tìm – nhiều người bảo nhìn thấy nó chạy ngược về phía tít đằng xa kia... Ban quản lý bãi tắm đọc loa, cũng cho người đi tìm, không thấy. Từ 3 giờ chiều đến tận 6 giờ tối, bỗng có người gọi điện vào điện thoại của mẹ nó, bảo là ra đón nó cách nơi nó bắt đầu chạy có đến 5 cây số – đi taxi cũng phải 20 phút mới đến nơi. Bãi biển hoang vắng có một nhóm ngư dân đang ngồi nhậu. Họ thấy có thằng bé mặc quần bơi, da đen cháy nhưng không giống người Việt Nam, giống người Trung Quốc, Nhật Bản hay Hàn Quốc đi qua. Họ hỏi, nó trả lời bằng tiếng Việt mới biết người Việt Nam, nhưng nó không dám ngồi xuống. Cuối cùng một chú mới hỏi: “Nhà con có theo Phật không?” “Có ạ, con cũng là Phật tử.” “Các chú ở đây tất cả theo Phật hết, nên con đừng sợ, ngồi xuống đây. Con uống nước đi, rồi kể chuyện cho các chú con đi đâu qua đây...” Có đến cả tiếng sau, nó mới nói số điện thoại của mẹ nó để biết mà đến đón.

Gặp con, thấy mặc cái áo thùng thình của người lớn – tối đến gió từ trong đất liền thổi ra đã lạnh. Các chú ngư dân còn cẩn thận hỏi: “Con anh tên gì? Ăn mặc như thế nào?” trước khi cho gặp nó, rồi dặn “Anh đừng mắng nó!” Chỉ biết ôm chặt lấy nó, rồi ngồi từ từ hỏi con – hóa ra nó chạy tìm khách sạn nhưng càng chạy, càng xa, bãi biển càng vắng. May hôm đó có các chú ngư dân ngồi nhậu khuya, không thì còn chạy xa nữa. “Kỹ năng sống” dạy cho con còn thiếu sót, nhỡ ra chạy một lúc không thấy thì chạy ngược lại chứ...

Lần trước là rủi ro phần lớn, thì lần này lỗi do mình. Nếu không mắng nó và quát bắt nó chạy về khách sạn thì hẳn đã không có chuyện. Khi các con còn bé, trừ những bạn có môi trường giáo dục “đặc biệt” bướng từ nhỏ xíu, còn thì chủ yếu là sợ bố mẹ. Rồi khi chúng nó đến tuổi thiếu niên, muốn hay không, chúng cũng sẽ không sợ bố mẹ nữa và lúc đó, thì những đe nẹt quát mắng trước đây nay bộc phát hậu quả: chúng không còn tin tưởng và muốn chia sẻ với bố mẹ nữa.

Nhớ lại chuyện ông bạn thân kể, vợ chồng cậu em vợ nó suýt “mất” đứa con gái ở siêu thị. Con bé bị một vài người lạ lôi đi nhưng nó khóc; bảo vệ siêu thị sinh nghi giữ lại được con bé con,

còn bọn kia chạy mất. Lại không biết bao nhiêu là hiểm họa từ tai nạn đến những đe dọa từ xã hội ngày càng nhiều chuyện phức tạp. Đứa con mất đi, còn biết là nó “đi đâu”, nó mất tích hoặc bị lạc, thật là đau khổ và tai họa. Vì thế, chính lúc chúng ta cảm thấy hạnh phúc nhất: vợ đẹp, con khôn, chồng tài hoa thành đạt như nhiều người cảm thấy mãn nguyện “một vợ hai con, ba tầng bốn bánh”... thì hạnh phúc đó cũng mong manh lắm. Chỉ một tai họa kiểu như thế thôi là có thể thay đổi hẳn cuộc sống của chúng ta, một điều đến có thể kéo theo cực nhiều điều xấu khác ùn ùn tụ tập.

Bởi vì chúng ta đều hiểu không có gì vĩnh cửu, kể cả cuộc sống hạnh phúc của chúng ta – đó là triết học. Một ông vua không thể ngăn được nỗi đau khổ của mình khi mất đi đứa con ông ta yêu quý nhất. Tai ương không trừ một ai. Càng tự mãn vì “đỉnh cao hạnh phúc” thì càng dễ bị gục ngã khi tai ương đến. Càng tham cầu thì ngay lúc không biết bằng lòng với cái mình đang có, chính là lúc đánh mất cái quý giá nhất.

Tự thấy may mắn vì mình vẫn còn những gì mình yêu quý nhất ở xung quanh – những mất mát trong quá khứ càng làm mình yêu quý những điều của hiện tại. Tự thấy may mắn vì đã từng có lúc mải mê làm ăn, công việc mà lơ là, sao nhãng với con cái, ỷ lại nhà có ông, có bà... Những giây phút hiện nay còn dành được cho con, khi mà chúng nó còn nhỏ, còn biết và yêu quý và sợ bố mẹ, còn rất cần bố mẹ... sao mà quý giá đến thế. Vậy thì tại sao chúng ta lại làm mất đi cơ hội đó, chỉ vì thả lỏng cho cái tật xấu không kiểm chế, nóng giận, hay tự cho mình cái quyền quát mắng con lúc nào cũng được?

Không ai bắt chúng ta phải cưng chiều con nhưng nghiêm khắc là giữ nguyên tắc, chứ không có nghĩa là phải khắc nghiệt đến mức bạo lực. Mình đã mất nhiều thời gian và nhiều bài học xương máu để nhận ra được điều này. Cũng có gì khó khăn đâu, tập kiểm soát cơn nóng giận của bản thân và “thiểu dục, tri túc” – mong cầu ít thôi, biết thế nào là đủ.

Giây phút này, khoảnh khắc này, hơi thở này... là quý giá nhất, là “đỉnh cao hạnh phúc”, chẳng phải ở đâu xa xôi cả. Đừng để đến

lúc nó tuột đi rồi mới thấy nó quý, quá muộn.

CHÂU NAM CỰC NẴM Ở ĐÂU?

Hồi nhỏ mình rất thích học địa lý, say mê xem bản đồ và luôn luôn ước mong có được một quả địa cầu như ở trường. Thỉnh thoảng, mẹ mình mượn ở trường mẹ dạy đem về, khi thì quả địa cầu tự nhiên, trên đó biểu thị địa hình, sông suối, cao nguyên, sa mạc... Còn có quả địa cầu hành chính, vẽ các nước. Nước Liên Xô, luôn luôn được tô màu hồng. Nay nước Nga, người ta cũng vẫn tô màu hồng...

Say mê môn học này một phần vì những câu chuyện ly kỳ như Hai vạn dặm dưới đáy biển, Trên sa mạc và trong rừng thẳm... Nhờ thuyền trưởng Nemo trong Hai vạn dặm dưới đáy biển mà mình biết được về những dòng hải lưu Gulf Stream hay Kuroshio (tiếng Nhật có nghĩa là “Dòng sông đen”), rồi những đại dương, những biển kín hay gần kín: Địa Trung Hải, Hồng Hải... Sau này hai tập Hành trình Kon Tiki của Thor Heyerdahl đưa mình đến với dòng hải lưu Humboldt, những con cá hoa tiêu, cá nhám voi, những cư dân vùng vạn đảo Thái Bình Dương. Trí tưởng tượng cứ thế phát triển luôn luôn hướng về những nơi xa xôi... Nhà chỉ có cuốn Tập bản đồ thế giới do Văn phòng Phủ thủ tướng thời đó ấn hành, mỏng, khổ hẹp và dài, xem đến nát ra. Có lần xem phim thấy ở trong đó, các bạn trẻ nước ngoài học bằng quả địa cầu mà địa hình trên đó họ làm nổi lên và lõm xuống... gồ ghề thật là thèm quá đi.

Tất cả những ước mơ thời đó không đạt được, nay cố gắng dần thực hiện cho con. Chưa mua được quả địa cầu “gồ ghề,” thì mua tạm quả bình thường ngoài hiệu sách. Hết bạn Bôn Ba Nhi Bá học, nay đến em Bá Ba Nhi Bôn dùng nó. Đồ của Việt Nam chất lượng khá thấp, nay đã bắt đầu sờn rách... bong mất một miếng khá to đúng chỗ Thái Bình Dương. Nay anh Nhi Bá đã biết chỉ cho em Nhi Bôn, đây Hung-ga-ri, chỗ của các anh chị và hai bác đang ở...

đây là nước Mỹ, còn kia là Trung Quốc... Trung Quốc thì ở châu Á và nước Pháp ở châu Âu...

Em Bá Ba Nhi Bôn nay cũng đã đọc được nhiều chữ lắm rồi. Một ngày ba về, em khoe:

- Ba ơi con tìm thấy châu Nam Cực!

Rồi lật ngược quả địa cầu, chỉ cho ba, nó đúng ở chỗ cái lỗ mà người ta xuyên cái trục quả địa cầu qua đó.

- Thế châu Nam Cực nằm ở đâu của trái đất hả con?

- Châu Nam Cực nằm ở mông trái đất ba ạ – cả nhà cười ồ.

- Ở Nam Cực có các bạn chim cánh cụt mình đã xem phim rồi con nhớ không?

- Có con nhớ xem ở rạp ba ạ!

- Đúng rồi, để ba tìm phim cho con xem để con biết ở châu Nam Cực còn có các bạn khác nữa, như hải cẩu chẳng hạn...”

Sáng hôm sau em Nhi Bôn nhất quyết xin mang quả địa cầu đến lớp, cho các bạn cùng xem. Em khệ nệ, tay xách túi, tay xách quả địa cầu. Lúc tiễn em ra cửa, ba dặn:

- Bạn trái đất hôm nay theo đến lớp ngoan nhé!

- Con yêu bạn trái đất lắm ba ạ! – Em trả lời, nghiêng đầu áp má vào quả địa cầu.

- Con ngoan lắm, biết yêu bạn trái đất thì phải làm sao?

- Con không biết ba ạ!

- Con quên thôi, cô giáo, ông bà, ba mẹ dạy con không vứt rác bừa bãi, tiết kiệm điện, tiết kiệm nước... là yêu bạn trái đất đấy con!

- À thế con nhớ rồi!

Nhiều khi cứ quen xem bản đồ, lại nghĩ tại sao nước Anh xung đột với Argentina ở quần đảo Malvinas^[5]. Hồi đó mình mới 10 tuổi. Sao mà họ cử quân đi xa thế để đánh nhau (bản đồ thế giới loại vẽ châu Mỹ ở bên phải), nay nhìn lại trên quả địa cầu, vẫn ở Đại Tây Dương và rõ ràng là... không xa lắm. Lại phát hiện ra rằng có rất nhiều đường bay của máy bay thương mại, như từ Hoa Kỳ,

Canada về châu Á không phải theo đường vĩ tuyến rất xa mà người ta bay theo đường chéo chéo, xuyên qua Bắc Cực, gần hơn nhiều. Rõ ràng già đời, đầu hai thứ tóc rồi mà vẫn không biết bao nhiêu bài chưa học được.

Vậy đấy các con ạ, bây giờ ba đã mua được cho con những thứ mà ngày xưa, chỉ có khi nào bà các con mượn về, hoặc được học ở lớp ba mới được tiếp cận. Ba mẹ dạy anh, anh lại dạy em... Ba vui vì các con yêu “bạn trái đất,” ai cũng được như vậy thì môi trường của chúng ta ngày càng đỡ ô nhiễm hơn.

Nhưng mùa xuân năm nay^[6], người ta đang chặt hàng nghìn cây ở thủ đô yêu quý của chúng ta vì một dự án chỉnh trang đường phố.

ĐỒNG TIỀN RƠI TRÊN ĐƯỜNG

Hôm qua, hai ba con đang chạy tà tà xe máy ngoài đường thì nhìn thấy một tờ tiền 5000 đồng ai đó đánh rơi. Vì đi chậm, đường rộng, liếc trong gương không thấy xe nào đằng sau, nên mình phanh lại ngay bên cạnh rồi bảo ông con xuống nhặt hộ tờ tiền. Nghĩ bụng, thế nào cũng có chuyện – y như rằng anh cu bắn khoăn ngay.

- Ba ơi, nhặt được tờ 5000 đồng này, có phải trả lại người đánh mất không ba?

- Nhìn chung đã nhặt được tiền thì phải trả lại người đánh mất, nhưng bây giờ thì không con ạ.

- Tại sao lại không phải trả lại hả ba?

- Vì ba và con không biết ai đánh mất cả, nếu như ba và con đi sau một bác nào đó, nhìn thấy bác ấy đánh rơi tiền, chúng ta sẽ nhặt, chạy cuống lên rồi la toáng: “Ồi bác gì ơi, bác đánh rơi tiền này!” và ta sẽ trả lại. Nhưng lần này, không biết ai đánh rơi cả.

- Thế, bình thường thì ba mẹ dạy, cô giáo dạy, cả trong sách cũng có, là nhặt được tiền, trả lại người đánh mất bằng cách nộp vào đồn công an cơ mà ba?

- Đúng con ạ, nhưng đó là với số tiền lớn lớn một chút, hoặc cả một cái ví trong có giấy tờ của người khác đánh rơi... thì rất nên làm như vậy. Nhưng chỉ một tờ 5000 đồng mà mang vào đồn Công an, bảo, “Chú công an ơi, chú cho tôi nộp tờ 5000 đồng này và tìm người nào đánh mất, trả lại cho người ta...” thì chú ấy sẽ lăn ra cười, nghĩ bụng, ông này chắc là hâm...

Cậu cả nghĩ ngợi một lúc, nhưng chắc là chuyện chưa xong. Đã đến cổng công viên, cho cậu ta vào sinh hoạt ngoại khóa, mình để dành hôm sau nói chuyện tiếp. Còn tờ 5000 đồng nhặt được, được

dùng vào chính việc mua vé vào cổng công viên và gửi xe máy.

Hôm nay lại đem chuyện nhặt được tiền ra nói với anh cu con.

- Con này, bình thường với số tiền nhỏ như tờ 5000 đồng hôm qua, thì cách tốt nhất là chúng ta dùng để tặng lại cho những người nghèo, người ăn xin... nhưng lúc đó, không có người nào như thế ở đó cả, mà ta lại không có thời gian và cũng không thể phóng xe để đi tìm một người nghèo, người ăn mày nào để cho... con biết tại sao không?

- Tại nếu phóng xe đi tìm thì mất thời gian...

- Và gì nữa con, còn tốn nhiều xăng hơn tờ 5000 đồng thì là gì?

- Là lãng phí ba nhỉ?

- Đúng rồi con ạ. Bình thường ba và con đã tham gia các chương trình từ thiện để giúp các anh các chị nghèo trên núi, rồi mỗi lần gặp người tàn tật, ba vẫn đưa tiền cho con biếu họ đấy thôi. Lần này ta cứ tiêu đi, lần sau gặp, ta lại biếu họ - tiền nào cũng là tiền con ạ!

- Ơ thế ba ơi, nếu mà mình nhìn thấy mà đi luôn không nhặt thì sao hả ba?

- Thì hoặc là có thể, người khác nhặt được, điều đó cũng tốt. Nhưng cũng có thể gió sẽ thổi bay nó đi...

- À đúng rồi, gió thổi nó bay xuống sông, xuống hồ, xuống cống rãnh ba nhỉ...

- Chính xác con ạ, nếu mà như thế, đồng tiền sẽ trở nên vô dụng, không còn giữ được giá trị của nó nữa.

Ông con trai nghe chừng đã vỡ vạc ra nhiều chuyện. Cậu ta vẫn chưa yên.

- Ơ thế ba ơi, nếu nhặt được nhiều tiền mà không nộp cho công an, thì sao hả ba?

- Nếu không nộp cho nhà nước, và nhà nước biết, thì chú công an có quyền bắt bỏ tù mình, còn nếu nộp mà nhà nước không tìm được người nào đánh mất, thì nhà nước sẽ chia ra, Nhà nước tiêu một phần còn mình là người nhặt được, được tiêu một phần con

a.

Mặt cậu cả nghệt cả ra... đoạn này bắt đầu phức tạp nên câu chuyện dừng lại.

Nhớ có lần trên diễn đàn trực tuyến nào đó, có người kể lại chuyện một bác lớn tuổi cứ đi bộ nhặt những tờ tiền 500 đồng trên đường cao tốc. Việt Nam có phong tục đám đưa ma được rắc tiền vàng mã dọc đường đi đến nghĩa địa đã từ lâu, mục đích để “nộp tiền mãi lộ cho ma quỷ khỏi ngăn cản người chết đi đến nơi an nghỉ cuối cùng” – nhưng gần đây cái tập quán đó đã biến tướng thành việc sử dụng tiền thật có mệnh giá nhỏ, rải ra đường. Và bỏ qua những ý kiến khinh miệt bác kia là lẩm cẩm, bòn xén, bần tiện đi nhặt những tiền rơi của đám ma... thì việc bác ấy đang làm đáng nhẽ ra phải được hiểu là một việc tốt. Chúng ta chỉ còn băn khoăn mỗi việc bác ấy đang đi bộ trên đường cao tốc, quá nguy hiểm...

Thỉnh thoảng vẫn nghe những tin người khác nhặt được số tiền lớn, rồi tìm cách trả lại cho người bị mất, ngay cả ở xã hội ta khi mà mọi người đang lo lắng vì sự xuống cấp của nền tảng đạo đức. Nhưng rõ ràng, có rất nhiều người thấm nhuần cái lẽ “Không tham cái không phải là của mình...”

CÓ CON CHIM NON TRONG ÁO MƯA

Thực sự cái “lệ” này không được mình coi trọng cho lắm, nhưng được vợ “dạy,” thấy đúng và cứ thế thi hành... Đó là chuẩn bị quà cho con đem tặng các cô giáo nhân các ngày lễ, để con có khái niệm sống quan tâm đến người khác hơn. Nay thì chính mình cũng thay đổi, vì không chỉ sống có mình mình, mà còn con còn cái. Ngày mừng Tám tháng Ba, cùng con trai đi mua hoa để tặng bà, tặng mẹ, tặng em gái nó... Nó còn cả cuộc đời ở phía trước và những cách cư xử đó rất cần cho nó.

Ngày mừng Tám tháng Ba, mẹ mua cho con trai Bôn Ba Nhi Bá ba cái thiệp mừng để con trai tự viết, tặng cho ba cô giáo ở lớp. Giờ ăn cơm tối mẹ bảo con ăn xong rồi ngồi học nốt bài, học xong rồi viết thiệp, lúc đó mới nhớ ra cô con gái – rõ ràng chưa chuẩn bị quà cho nó tặng cô mầm non.

Đúng là “Bá Ba Nhi Bôn” trong Tây Du Ký là “tinh con cá nhệch,” hơi tí là đã nhệch cái mồm ra, mếu xệch mếu xạc.

- Mẹ xin lỗi con, mẹ quên mất. Hay là sáng sớm mai mẹ cho con ra cửa hàng mua thiệp nhé?

Sáng sớm thì cửa hàng quà lưu niệm nào đã mở được... mà sáng cập rập đi học đi làm, sao nó kịp vẽ mấy chữ loằng ngoằng vào được, mình viết thì vài giây còn con bé chưa lớp Một, có mà nửa giờ chẳng xong. Hai mẹ con ngồi nghĩ phương án không có ra. Mình rửa bát xong, ra bảo cô con gái:

- Bây giờ ba chở con ra cửa hàng mua thiệp, con tự chọn nhé?

- Vâng ạ!

Cô con gái ríu rít cùng ba dắt xe của mẹ, mở cổng đi. Xe của mẹ là scooter, đi mưa sạch sẽ hơn đi xe của ba.

Tối mừng Bảy tháng Ba, mưa phùn, gió lạnh. Năm nay^[7] nồm lâu thế, đến nay trời nồm mưa phùn đã cả tháng rồi, cứ lạnh lạnh, lướt tha lướt thướt, nhất là về đêm cứ thế mưa thôi, chẳng ai muốn ra đường. Trước ở nhà cũ trong trung tâm thành phố, bước chân ra cửa là đầy hàng quán, nay lên ven đô sống, tám rưỡi tối ra đường cửa hàng còn lác đác.

Trùm cả cái áo mưa lên trên cô bé con đứng đằng trước xe máy, thấy nó cứ ríu rít ở trong đó mà nói chuyện. Nó cứ hỏi:

- Đi đến đâu rồi hả ba?
- Đi đến đầu đường rồi con ạ.
- Đi đến đâu rồi hả ba?
- Đi đến công viên rồi con ạ...

Gió lạnh cứ quạt vào mặt, lại mưa lọt vào cổ áo, rét run. Đi đến ba

cây số, mới tìm thấy hàng bán đồ lưu niệm. Bác bán hàng hỏi nhà ở đâu, bảo nhà ở đó, ở đó... bác sửng sốt:

- Bố chiều con gái thế?

“Vâng, cũng là chiều, và quan trọng là bọn em không muốn làm cho cháu thất vọng, vì bị “bỏ quên” bác ạ” mình nghĩ bụng thế.

Năm mình 7, 8 tuổi, mẹ tìm mua mãi mới được một cái tàu thủy bằng sắt tây, cũ cũ rồi, do cửa tiệm đó họ ế từ vài năm trước, rẻ hơn mua trên Hàng Mã mùa Trung Thu. Mua về mới phát hiện ra là không có cái “phao dầu” nên tàu không chạy được. Đúng tối Trung Thu, đi mua tìm mãi không được vì tất cả cửa hàng đã đóng. Mẹ đèo con đi ngược đi xuôi, mãi mới tìm được một nhà có bán, đồ cũ rích mà con vẫn vui. Con chỉ nhớ cái lưng áo ướt mồ hôi của mẹ, đến giờ vẫn không quên.

Nay thấy những giọt mưa lạnh rơi trên mặt chẳng nghĩa lý gì với niềm vui của con chim non đang riu rít trong áo mưa. Chẳng biết còn được ôm nó như thế đến bao giờ, chỉ vài năm nữa nó to đùng, làm sao mà còn chui được vào áo mưa của ba nó được như thế nữa... Chắc chắn sau này nó chẳng quên cái cảm giác đứng trong áo mưa được ba nó chở đi mua thiệp mừng đâu. Bây giờ không nhớ, sau này nhớ.

CON GÁI LẤY NƯỚC MẮT LÀM ĐẦU

Trong phòng bật điều hòa, dặn hai bạn bé ra vào phải đóng cửa. Ông anh Bôn Ba Nhi Bá rất nhớ, cô em còn nhớ hơn. Ấy thế mà cứ buổi tối đi ra ngoài để “tè”, là cô bé không đóng cửa.

Lại một lần không đóng cửa như thế, nhưng là đi ra buồng tắm đánh răng trước khi đi ngủ. Ba nói với anh Nhi Bá:

- Cái cô bé này lại không đóng cửa rồi. Khi nào con ra ngoài đánh răng nói với em là em lại không đóng cửa, khi nào đi vào ba sẽ mắng.

Mặc dù tỏ vẻ nghiêm trọng nhưng thực ra mình cũng chỉ nói đùa thôi. Mười lăm phút rồi mà vẫn không thấy hai anh em vào, chỉ nghe thấy tiếng thì thào ở ngoài hành lang. Một lúc sau cửa mở, cô bé thò đầu vào nói “Con xin lỗi ba!” rồi òa lên khóc nức nở.

Ba thương quá và không hiểu chuyện gì, ra bế lên (nặng khiếp, lớn tướng, hai mấy cân rồi, năm nay vào lớp Một còn gì) hỏi “sao khóc thế con?”. Vẫn nức nở:

- Con xin lỗi ba, lần sau con sẽ đóng cửa.

Ôi thôi, xong rồi, đây là lỗi của mình chứ có phải lỗi của cô bé đâu.

- Ba xin lỗi con, là ba đùa trêu con thôi, hóa ra anh Nhi Bá tưởng thật à.

Nhi Bá xen vào:

- Con nghe ba nói rất nghiêm túc con tưởng thật.

- Lỗi của ba, ba xin lỗi cả hai anh em.

Dở một lúc cô bé Bá Ba Nhi Bôn mới nín.

Hỏi han hai đứa mới biết hóa ra Nhi Bôn nhớ đóng cửa, nhưng buổi tối lúc tắt đèn hành lang để đi vào phòng bị tối, nên muốn để cửa phòng cho sáng ra hành lang, thế thôi. Ba không tìm hiểu kỹ, cứ mắng con. Đã thế con gái vừa yêu quý, nhưng lại rất sợ ba – ba chỉ cần “Gờ-rừ” một cái là đã run cầm cập rồi. Nằm mãi chẳng ngủ được, tự dưng nghĩ ra, bây giờ chúng nó còn nhỏ như thế, dọa dẫm mắng mỏ còn được, chứ đến lúc chúng nó lớn một chút, những “cái mốc 14, 15 tuổi,” làm sao mà còn mong chúng nó chia sẻ nữa. Mà chính những lúc đó, chúng nó lại cần bố mẹ nhiều nhất, những vấn đề đã nghiêm trọng hơn mấy năm trước rất rất nhiều, thậm chí, đã có những câu chuyện hậu quả cực kỳ nghiêm trọng, như một số cháu tự tử mới đây.

Sáng hôm sau trò chuyện với cô bé, “Ba hứa ba sẽ không mắng các con một lần nào nữa.” Nhưng đến chiều cô bé vẫn có lúc mải chơi, gọi đi tắm dăm lần bảy lượt không được. Lại phải nhắc ngay “Sáng ba hứa với con ba không mắng con, nhưng nhắc thì vẫn phải nhắc, do đó con cũng phải cố gắng nghe lời ba ngay chứ không được cố tình như vậy, thì ba sẽ không giữ được lời hứa của ba mà vẫn phải mắng con, con hiểu không?” “Vâng ạ.” (Cô bé này có cái giọng “vâng ạ” nghe ngoan ơ là ngoan.)

Rõ ràng là để giữ được lời hứa đó hoàn toàn không dễ dàng, thậm chí là rất khó. Đúng, điều đó đòi hỏi mình phải sửa mình trước, không được nổi nóng, và thường xuyên nhắc nhở con hơn. Nhưng chắc chắn phải như vậy, “mua” lấy sự tin cậy của chúng nó. Cái mốc “cái mốc 14, 15 tuổi” của chúng nó ở trước mắt, phải được chuẩn bị thật tốt từ bây giờ. Đó là thời gian mà “hầu như đứa trẻ nào cũng ghét bố mẹ của chúng.”

Ông ngoại mình ngày xưa hay mắng mẹ mình là “chỉ giỏi lấy nước mắt làm đầu,” ông mắng mẹ, mẹ khóc là ông sợ. Mẹ mình nổi tiếng hiền lành, đến mức “hiền kinh khủng” và không bao giờ tranh cãi với ai, nhường nhịn tất cả luôn. Cô bé con nhà mình thì không đến mức đó, chưa thấy cô giáo kể trường hợp khóc mếu nào ở lớp, và có vẻ cũng khôn ngoan né tránh được xung đột với các bạn “đầu gấu.” Nó chỉ “mau nước mắt” với ba nó thôi, chứ với mẹ dù cũng mắng nhưng nó không dễ khóc thế. Phải chăng đó là đặc thù trong quan hệ của con gái với bố chăng? Nhưng mẹ của

Nhi Bôn có hay nước mắt như thế đâu, kiểu này là “gien lặn gien trội” của bà nội đây!

Nước mắt, chỉ có tác dụng với những người tốt, có tình cảm với chúng ta thôi, còn với những người không có cảm tình với ta, chẳng có tác dụng mấy đâu con gái ạ.

Vì thế trong cuộc sống, nếu không thể cứng cỏi, mạnh mẽ thì cũng không nên quá yếu đuối, ủy mị đâu nhé!

TIỀN MỪNG TUỔI

Năm nay con trai hơn mười tuổi rồi vẫn không quan tâm gì đến tiền mừng tuổi nữa là em gái nó còn bé hơn mấy tuổi. Bao nhiêu tiền mừng tuổi, hai anh em đưa hết cho mẹ, để mẹ cất. Anh Bôn Ba Nhi Bá gần Tết về nói với mẹ, là ở trường có phong trào ủng hộ tiền mừng tuổi nuôi con lợn đất, để sang năm đi giúp đỡ các bạn nghèo... Mẹ đồng ý cho bạn ấy dùng tiền mừng tuổi để ủng hộ, vậy thôi. Còn thì thậm chí các bạn ấy hoàn toàn chẳng để ý xem được mừng tuổi bao nhiêu tiền nữa kia.

Mùng hai tết, cả nhà về quê ngoại, hai bạn chơi với các anh chị họ ở quê vui nổ trời. Tối về vẫn nhện nhạo kể chuyện, và còn khoe các bà, các bác ở quê cũng mừng tuổi chúng con đấy. Mình hỏi bạn Nhi Bá:

- Con có để ý các bà ở quê mừng tuổi con như thế nào không?
- Không có bao lì xì màu đỏ ba ạ. Các bà toàn đưa tiền cho con thôi.
- Tiền như thế nào con?
- Tiền cũ ba ạ.
- Con có để ý nhiều hay ít không?
- Không ba ạ, xong con gửi cho mẹ hết, con quên rồi.
- Ừ, không sao con ạ. Hồi bé ba cũng hay được mừng tuổi như thế. Có những bà cụ, ông cụ già, rồi nhiều thầy cô giáo bạn của bà nội con... đều rất nghèo. Tiền mừng tuổi không có nhiều tiền mới đâu, và mừng tuổi cho trẻ cũng ít lắm, tượng trưng thôi. Hồi đó ai cũng nghèo cả. Thế con có biết mừng tuổi để làm gì không?
- Mẹ nói với con là để động viên trẻ con ngoan, học giỏi ba ạ.
- Đúng rồi con ạ, và còn để các con tích lại mua sách vở nữa. Ba nói

cho con nghe tiếp này, hồi bé nhiều khi gặp những cụ ông, cụ bà rất nghèo vẫn mừng tuổi ba, ba không dám nhận đâu. Ba sợ làm cụ nghèo hơn nữa. Nhưng bà nội con bảo ba, cứ nhận cho cụ vui. Cụ già rồi, niềm vui cũng quan trọng lắm. Với những người nghèo, một đồng cũng là khó khăn để có được, nên khi mừng tuổi cho ba hồi bé, cho con bây giờ, là tấm lòng của họ với chúng ta. Các bà ở quê yêu quý các con lắm đấy.

Con trai mắt long lanh.

- Con nhớ nhé, sau này con đi làm, có nhiều tiền... nhưng không bao giờ con được quên những người nghèo.

- Vâng ba ạ.

Hồi mình còn nhỏ, không biết bao nhiêu lần bà ngoại và mẹ, mời ông ăn mỳ vào nhà ăn cơm cùng. Ông không dám ngồi, xin một bát ra ngoài cửa, ngồi ăn. Mình nhìn ông ăn cứ rưng rưng... Rồi ông lần giở những đồng tiền nhàu nát bằng những ngón tay nhăn nheo, đen đúa. Mỗi lần đi đâu nhìn người ăn mỳ, chỉ nhìn họ, cổ mình nghẹn lại. Bây giờ vẫn vậy. Lại mỗi lần được các cụ mừng tuổi, trông những ngón tay nhăn nheo, run run vuốt tờ tiền lại thấy thương các cụ. Từ chối không dám từ chối, nhưng nhận thì thương lắm.

Có thể có người sẽ phản đối việc không dạy con cách tiêu tiền. Mình cũng không biết tiêu tiền cho đến tận khi mẹ mình ốm, không có tiền thuốc và mình buộc phải đi làm. Bươn chải, buôn

bán... có tiền chẳng mất bao lâu để học tiêu. Chỉ sợ lười không muốn lao động kiếm tiền thôi, chứ đã kiếm được rồi thì học tiêu đâu có khó. Mà phải chăng do không biết tiêu tiền, nên mình cũng chẳng có ý thức bo bo giữ tiền...

Thay vì dạy con tiêu tiền mình dạy con biết quan tâm đến những người nghèo, người già..., hiểu được tấm lòng là quý.

Ai trong số chúng ta mà chẳng có thể sẽ nghèo, và ai mà chẳng phải già?

CON TRAI VÀ MICHAEL JACKSON

Từ dạo giáng sinh năm nay hai anh em thích xem các video clip ca nhạc, lúc đầu các bài hát về lễ Giáng Sinh và năm mới, sau đó xem sang cả những bài khác nữa. Đến khi xem các clip của Michael Jackson thì chúng đặc biệt thích và xem đi xem lại.

Phải công nhận những video clip của Michael Jackson hay thật, như clip Remember the time người ta còn coi nó là dạng phim ngắn, rất hấp dẫn vượt ra khỏi tầm của một clip ca nhạc thông thường. Đến clip Black or White thì hai bạn nhỏ còn thích vì gặp một “người quen”: bạn, anh Kevin McCallister^[8] trong phim Ở nhà một mình.

- Tại sao bạn Kevin lại đánh đàn cho bố bạn ấy bay sang châu Phi thế hả ba?

- Không phải sang châu Phi đâu con, mà là rơi vào trường quay của bác Michael Jackson đang quay cảnh ở các nước khác nhau đấy con ạ.

- Thế đánh đàn bay bố đi như thế thì có ngoan không?

- Thật ra không phải là đánh bay bố đi như chúng ta đang hiểu thông thường, là bác ấy khó chịu khi con trai bác ấy, cái bạn Kevin ấy, nghe nhạc quá to và lúc đó đã khuya rồi, nhưng bác ấy lại quát to lên (như thỉnh thoảng ba nóng tính lên ba cũng quát con ấy), rồi sập cửa, nên rơi vỡ cái ảnh Michael Jackson của Kevin treo trên cánh cửa. Thế là Kevin muốn đưa bố đến xem thân tượng của mình ca hát nhảy múa hấp dẫn như thế nào bằng cách nhanh nhất... tất nhiên tất cả chỉ là phim, hư cấu thôi, thực tế không đánh đàn khiến bố bạn ấy bay được như thế. Còn đặc trưng

của phim Mỹ là nhân vật chính thường có thái độ như vậy – đeo kính đen, găng tay cắt ngón và trông khá ngông nghênh...

Bây giờ phim Việt Nam cũng học cách đưa ra khuyến cáo: “Những cảnh hành động trong phim rất nguy hiểm” hoặc “Không phải là thật đề nghị không bắt chước”... Tất nhiên, tác dụng giáo dục là phụ mà loại trừ trách nhiệm của hãng phim là chính nếu có người bắt chước thật.

Cuối clip Black of White có đoạn Michael Jackson nhảy múa điên loạn, đập phá những biểu tượng phát-xít và KKK... hai bạn nhỏ nhà mình xem rất lo lắng.

- Tại sao bác Michael Jackson lại như thế?

- Ừ, những dấu thập ngược là của bọn phát-xít, còn ba chữ K là của đảng KKK; cả hai đều là những hội người muốn dùng bạo lực để tiêu diệt những người mà họ không thích.

- Ơ thế bác Michael Jackson không thích phát-xít và KKK à ba?

- Đúng rồi con ạ, bác ấy không thích nên bác ấy diễn cảnh điên loạn đập phá những biểu tượng của họ. Mỗi người một cách đấu tranh, con có lần nói con thích đấu tranh với cái xấu mà không cần dao kiếm, con nhớ không? Đó, cuộc sống có những người muốn chọn bạo lực để chống lại bạo lực.

- Thế tại sao bác ấy ghét họ như thế?

- Ba ví dụ nhé, đảng KKK phân biệt chủng tộc, nô nôm na là ghét người da màu. Bác Michael Jackson là người da màu, nên cũng là nạn nhân của cái đảng này, nếu như rơi vào tay họ.

- Ơ nhưng con thấy bác ấy da trắng mà? Còn như con gái ấy.

- Đó là sau này thôi, trước đây, bác ấy là người da màu.

Năm 1984, có nạn đói ở Ethiopia tận châu Phi, rất nhiều người chết, trong đó có nhiều trẻ con. Bác Michael Jackson đã cùng 43 ca sỹ Mỹ khác, tổ chức một ban nhạc tên là Hoa Kỳ vì châu Phi, họ hát bài hát chung nhau rất hay và nổi tiếng: Chúng ta là thế giới: “chúng ta là thế giới, chúng ta là những đứa trẻ của thế giới... hãy bắt đầu cho đi...” – cho đi là cho đi những gì mà chúng ta thấy nhỏ bé, nhưng có thể đem lại cuộc sống cho trẻ em nghèo ở nơi

khác. Và nhiều cái nhỏ bé, sẽ thành cái to lớn. Họ thu được rất nhiều tiền giúp trẻ em Châu Phi và cả các nơi khác nữa. Ngoài bài hát này, Michael Jackson còn nhiều bài hát rất hay cho trẻ em, cho hòa bình thế giới như Hàn gắn thế giới, Bài hát của trái đất, Đi quá sớm... Như thế chúng ta hiểu, bác Michael Jackson là người tốt, rất yêu trẻ em và yêu tất cả chúng ta nữa con ạ. Trong nhiều bài hát, con sẽ thấy bác ấy vẫn là người da màu. Sau này bác ấy lại là da trắng. Đó là vì bác ấy đã phẫu thuật để trở thành người da trắng, rồi còn thay đổi cả diện mạo cho xinh đẹp. Bác ấy ca hát và nổi tiếng, rất nhiều tiền nên lo lắng sẽ bị ốm, sẽ chết sớm...

Bác ấy yếu và hay dùng nhiều loại thuốc... Tất cả những điều không bình thường đó làm cho bác ấy yếu dần và cuối cùng chết vào năm ngoái.

Bây giờ con cũng như ba, đều hiểu chúng ta được số phận ban cho cái gì thì nên bằng lòng với cái đó và chúng ta cần học tập, rèn luyện để những điều kiện đó của chúng ta phát huy được tốt nhất – như con là bây giờ học giỏi, bơi lội tốt, chạy nhanh, giúp đỡ cha mẹ ông bà, chăm sóc em... rồi sau này giúp đỡ mọi người khác nữa xung quanh. Ai cũng vậy, không mang được gì đi theo khi chết đâu con ạ, chỉ mang theo được những gì mà người đó đã từng cống hiến cho cuộc sống, cho mọi người thôi.

Trong một con người có đầy đủ cả cái tốt lẫn cái không bình thường, mà theo đánh giá chung của mọi người nhiều khi được gọi là xấu. Nhiều khi người nổi tiếng lại càng khó giữ được cuộc sống bình thường, sợ ốm, sợ già, sợ xấu, và sợ chết... những cái sợ đó đều có thể gây tai họa được. Vì thế, mọi thứ, chúng ta cứ coi chúng là bình thường đi...

VUA LÊ THÁI TỔ LÀ AI?

Con trai rất thích học lịch sử. Từ năm ngoái con trai được đọc nhiều câu chuyện lịch sử và cũng được dẫn đi thăm nhiều di tích, như đền Ngọc Sơn cậu ta được xem cụ rùa, được nghe kể về Trần Hưng Đạo, lại được nghe kể truyền thuyết rùa vàng đòi gương của vua Lê Thái Tổ...

Năm nay lên lớp Bốn, có thêm môn “Khoa Sử Địa”, cậu chàng lại được học lịch sử một cách chính thức như một môn học – và do đó, Dạy con dạy cha từ bây giờ chắc sẽ nhiều câu chuyện để nói về lịch sử.

Hôm nay cô giáo chủ nhiệm lớp đi vắng, có một cô khác đến dạy thay – nhưng cô không dạy sử, mà dạy “tù và ngữ”, cô nói “Không có vua Lê Thái Tổ” và thế là câu chuyện bắt đầu.

- Ba ơi, hôm nay cô dạy thay trong tiết “tù ngữ” nói “Không có vua Lê Thái Tổ” ba ạ!

- Thế có ông ấy không con?

- Có chứ, ba dạy con rồi, vua Lê Thái Tổ là ông Lê Lợi được mượn gương, đánh đuổi giặc rồi lại trả lại gương cho rùa thần.

- Đúng rồi con ạ. Thế lúc cô nói thế, con làm như thế nào?

- Con giở sách ra xem lại, rồi chìa cho bạn bên cạnh xem cùng.

- Xong thế nào nữa?

- Thế thôi, con không làm gì nữa ạ.

Lúc sau mình đang rửa bát còn cậu chàng thì chuẩn bị đi học bài, mình gọi anh cu lại dặn:

- Ba dặn con này, con nghe cô nói rồi kiểm tra lại như thế là tốt, làm gì cũng phải chắc chắn, nhưng cũng không nên giữ im lặng.

Trong lớp con có thể không cần hỏi, vì hỏi trước mặt cả lớp dễ gây ảnh hưởng đến cô, nhưng con chờ hết tiết đi ra cửa hỏi riêng cô, con mang theo sách cho cô xem. Nên hỏi cô con ạ, ba chắc là cô nhầm thôi, không có “Vua Trần Thái Tổ” thì đúng. Mình biết sai, mình cũng nên có trách nhiệm để nói với người có điều sai, nhất là người thân, bạn bè... để người ta còn biết lần sau tránh.

- Vâng ạ... à mà không có Trần Thái Tổ thì có vua gì nhỉ? – cậu ta tự hỏi – Trần Thủ Độ thì là Thái Sư, à, con nhớ rồi, Trần Cảnh là vua đầu tiên, nhưng là Vua Trần gì thì con quên rồi...

- Thái Tông Trần Cảnh, tức Trần Thái Tông con ạ!

- À vâng, ngày nào xe trường cũng đi qua gần phố Trần Thái Tông mà con không nhớ ra! Rồi cậu chàng học bài tiếp.

Hà Nội có biết bao tên đường liên quan tới lịch sử hào hùng của dân tộc, Trần Hưng Đạo là đường mình vốn rất thích, đã thế xung quanh đường đó còn có các tướng lĩnh, gia binh, gia nô của Trần Hưng Đạo: Yết Kiêu, Dã Tượng, Trần Bình Trọng, Trần Quốc Toản, Nguyễn Chế Nghĩa, Lê Văn Hưu... Mình rất mê sử nhà Trần. Vó ngựa của quân Nguyên đi đến đâu, cỏ không mọc được đến đó, thế mà ba lần đến Đại Việt đều thất bại. Oách nhất là Thoát Hoan chui ống đồng và chiến thắng Bạch Đằng lần thứ hai... Thái Tông Trần Cảnh mãi gần đây mới được đặt tên phố, còn Trần Thủ Độ thì cũng mới được nhìn nhận và còn có cả phim về con người mưu lược đầy thủ đoạn này.

Mong một ngày có những phim lịch sử nghiêm túc, hoành tráng như tầm Ngô Vũ Sâm làm phim Xích Bích, nhưng là Lê Hoàn phá Tống, Phò mã Thân Cảnh Phúc, Lá cờ thêu sáu chữ vàng, Đôi bạn chiến đấu Yết Kiêu, Dã Tượng...

XIN LỖI CẢ KHI KHÔNG CÓ LỖI

Vẫn tiếp tục chương trình học – lịch sử bằng cách đi thăm các di tích lịch sử. Tuần vừa rồi, Bôn Ba Nhi Bá học về Ngô Quyền, người đã chiến thắng quân Nam Hán trên sông Bạch Đằng và có lẽ, là người đầu tiên chấm dứt chế độ “Tiết Độ Sứ” – Bắc Thuộc, thời mà Việt Nam mình có tên là “Tĩnh Hải quân”.

Và mấy ba con kéo nhau đi thăm thành Cổ Loa, học hai bài sử, về Mị Châu, Trọng Thủy, về An Dương Vương, nhưng ta sẽ nói chuyện đó sau, trước mắt lần này đi học về Ngô Quyền định đô ở Cổ Loa...

Cổng đền thượng Cổ Loa có hai con rồng đá, ba đứng phía con này nhìn sang con kia, thấy có một bà cụ đang dựng chiếc xe đạp cũ, hình ảnh thật đẹp để có một kiểu ảnh. Một nhóm các anh chị sinh viên kéo nhau đến qua chính cái cửa mình đang đứng, nên đứng sát sát vào con rồng đá để chụp. Đang say sưa điều chỉnh khuôn hình, đo sáng, lấy nét và “tách”, thì một bóng áo đỏ đi qua ống kính. Không thể chụp lại được nữa, bà cụ đã đi ra chỗ khác, tiếc, thì cũng tiếc. Mình đi vào trong sân đền, nói với cái anh áo đỏ trong hội sinh viên một cách tiếc rẻ:

- Chú vừa đi qua ống kính làm anh mất một kiểu ảnh.

Thái độ cũng bình thường thôi, hơi trách móc tí ti, không đáng kể, nhưng không hề có ý gây sự hay câu bực gì.

- Tại anh chứ! Anh đứng chụp anh phải nhìn! – Chú ta trả lời lập tức, thái độ khá căng thẳng và quả quyết. Đâm ra mình hoang mang tợn, rõ ràng là đã có ý đứng sát vào con rồng đá, chú ta đi cả đoàn đông không chịu tụt lại, cố lách vào cái khe nhỏ xíu giữa “nhiếp ảnh gia” và con rồng đá... nay hóa ra chú ta có lẽ phải, còn

mình thì không.

- Ơ thế hóa ra lỗi tại anh à? Anh tưởng anh đứng đó ngắm chụp trước mà...

Bây giờ mới để ý trong hội đó khoảng chục bạn trẻ... một bạn trong số đó nháy vào “tham chiến: “Anh chụp ảnh anh phải nhìn trước nhìn sau... bờ la bờ la...” thái độ hoàn toàn không hiền lành hơn chú “thủ phạm áo đỏ”. Thái độ của họ càng quả quyết, khẳng định làm lòng tin của mình càng lung lay tợn, lại còn đâm ra yếu thế trước số đông, chuyển sang phân trần với người anh em mới “nháy vào”:

- Anh đã đứng sát vào rồi, và đứng ngắm chụp trước, các em đi qua sau... ngay lập tức, bị chú áo đỏ quát: “Gớm, nói nhiều quá...” Đúng, mình nói nhiều thật, nhưng là nói với nhiều người, dù mỗi người chỉ một câu thôi. Cũng là phép lịch sự, người ta nói với mình thì mình phải trả lời, vậy thôi.

Đến nước này thì đúng là chịu.

- Thôi chú nói thế anh chịu rồi, lại còn quát anh nói nhiều. Thôi anh xin lỗi chú vậy!

Câu xin lỗi của mình như có phép màu, làm tất cả đồng loạt dịu lại. Chính chú áo đỏ có vẻ tỉnh trước, nói hơi tự ái:

- Vâng em cũng xin lỗi anh! – thái độ còn chưa phục hẳn, nhưng cũng đã là tốt. Chuyện dừng lại ở đó.

Bài học thứ nhất:

- Con thấy không, mình làm gì cũng phải có ý không làm phiền người khác, nhưng còn có những trường hợp người khác vẫn không chú ý và có chuyện... với ba, một kiểu ảnh, không là gì cả, không chụp tấm này, ta chụp tấm khác, không sao. Vì đi cùng với con, nên ba nhắc chú ấy trước mặt con, để con có một bài học mới. Và thế là, con lại có thêm bài học mới hơn nữa!

- Là bài học gì hả ba?

- Ngoài bài học có ý có tứ, chú ý không làm phiền, còn bài học nữa, là khi được người khác góp ý, không nên ngay lập tức cãi cộ ngay như vậy, phải nghĩ xem tại sao người khác lại góp ý như thế,

mình có làm gì để người khác cảm thấy bị làm phiền hay không?

- Vậy như các anh ấy là không tốt ba nhỉ?

- Đúng thế, ngay lập tức nghĩ ngay mình đúng, người khác sai, và cãi cò... đã thế lại lấy số đông để áp đảo người khác, càng không tốt con ạ.

Vì nhà xa nên chuyện trên xe máy, dừng ở đó, mình còn phải tập trung lái xe.

Bài học thứ hai:

Sáng hôm sau hai ba con đưa nhau ra bến xe buýt trường.

- Con có nhớ hôm qua, ba xin lỗi các anh ấy không?

- Có ba ạ, tại sao lúc đó ba đúng, mà ba lại xin lỗi?

- Vì lúc đó, các anh ấy căng thẳng quá, và ba chủ động xin lỗi để các anh ấy bớt căng thẳng. Nếu ba không làm thế, câu chuyện căng lên thêm nữa, không có ích lợi gì cả. Con thấy không, có lúc mình không sai, thậm chí đúng, nhưng mình vẫn xin lỗi. Trong trường hợp này, mình xin lỗi để giảm căng thẳng cho người khác con ạ. Về nhà, các anh ấy nghĩ lại, sẽ nghĩ ra thế nào là đúng, thế nào là sai... Như thế là được rồi.

- Thế có lúc nào mình đúng mà mình vẫn xin lỗi nữa không hả ba?

- Nhiều chứ con. Nếu con quý bạn, con sẽ góp ý cho bạn nếu bạn sai. Nhưng nếu bạn chưa nghe ra lẽ phải ngay mà căng thẳng quá, con có thể chủ động xin lỗi. "Xin lỗi bạn, chắc là mình hiểu lầm rồi!" Nhưng sau đó, bạn con là người biết nghĩ, sẽ nghĩ ra là con góp ý đúng và chân thành. Trường hợp đó, là con coi trọng quan hệ của con với bạn, và con không muốn mất người bạn đó.

Vậy đấy, nhiều khi tôi xin lỗi bạn, không phải là bạn đúng, tôi sai; mà đơn giản, là tôi vẫn rất yêu quý bạn và tôi coi trọng mối quan hệ giữa chúng ta.

CON GÁI ÚT LÀ HAY ĐÀN H HANH

“**Đ**àn hanh,” tính từ chỉ một người hay bắt nạt người khác, từ người lớn đến người bé, cứ trái ý nó là nó dậm dọa, từ giơ tay dọa đánh, cau có, lườm nguýt, mách người lớn... thôi thì đủ trò.

Ở nhà mình có một đứa như thế. Anh nó Bôn Ba Nhi Bá, rất hiền và thường nhường nhịn, còn nó, Bá Ba Nhi Bôn, rất tai quái. Nó bắt nạt anh đủ đường, chỉ hơi trái ý là nó giơ tay đánh anh, căng quá thì nó đem mách người lớn. Anh cười mà nó đang bực thì nó sẽ nói là “Anh Nhi Bá cười con!!!...” rất “ghét.” Tệ nhất là những khi nó có thêm bạn, là anh nó ra rìa, nó rủ bạn về hùa bắt nạt anh kiểu “đánh hội đồng.” Ông anh thì một mực nhường nhịn.

Hôm nay cũng lại như vậy – ba đi đón hai bạn về đến cổng, là lại chành chọc nhau. Cô em lại mách: “Anh cười con!” Anh nó lại càng cười. Nó cau, giơ tay hăm đánh anh.

- Ba kể cho con nghe một chuyện nhé! Ngày xưa có bạn Gấu mèo con sống ở bìa rừng với mẹ. Đến ngày sinh nhật, mẹ bảo bạn Gấu mèo vào rừng kiếm hoa quả và nấm cho bữa tiệc sinh nhật. Gấu mèo con nghe lời mẹ, xách giỏ đi vào rừng. Trên đường đi, Gấu mèo con gặp bạn Khỉ đang đùa nghịch ở trên cây. Khỉ bảo Gấu mèo con: “Này, trong rừng, chỗ cái ao ấy, có một người lạ lắm, rất hung dữ, phải cẩn thận đấy!” Gấu mèo con đi tiếp đến chỗ cái ao. Chú ta nấp sau cây, rồi rón rén lại gần cái ao, rồi nhòm xuống. Chú giật mình, nhìn thấy một người lạ ở dưới ao, hoàn toàn không thân thiện lắm. Chú nghe răng, nhả mặt, gào lên đe dọa... người kia cũng làm y như vậy và còn gào lên to hơn. Bây giờ thì Gấu mèo con sợ thật sự, nó bỏ chạy về chỗ bạn Khỉ. “Này Khỉ ơi, tớ gặp hấn rồi, hung dữ lắm!” Khỉ bàn, phải mang theo cái gì đó để

dọa cho hiệu quả – và lên cây bẻ cho Gấu mèo con một cành cây. Gấu mèo con quay lại và dọa đánh – kết quả là chú ta còn gặp người hung dữ kia cầm cành cây còn to hơn và dọa đánh lại. Lần này thì chú sợ thực sự, chạy bán sống bán chết, ba chân bốn cẳng về thẳng nhà, tụt cả quần, thở hổn hển và mách mẹ. Gấu mèo mẹ bảo chú: “Con thử quay lại và cười với bạn ấy xem sao?” Gấu mèo con nghe lời, quay lại và bất ngờ quá, bạn ở dưới nước cũng cười với chú. Gấu mèo con và Khỉ bây giờ đã nghĩ ra, đó không phải ai cả mà chỉ là bóng của mình dưới nước.”

Bôn Ba Nhi Bá hấp tấp chen vào:

- Con xem phim này rồi, ba cho xem.

- Đúng rồi, ba cho con xem từ khi con bé tí. Bá Ba Nhi Bôn thấy không, con bé xiu, đánh được ai đâu mà cứ giơ tay dọa đánh như Gấu mèo con ấy. Con cứ nở nụ cười, là ai cũng yêu quý con cả, chẳng ai ghét con...

Cô bé Nhi Bôn vùi vĩnh:

- Ba cho con xem phim bạn Gấu mèo con đi!

Nào thì lấy iPad cho hai bạn nhỏ xem, đoạn Gấu mèo con chạy tụt quần khiến các bạn cười như nắc nẻ... Bài hát cuối phim hay thế: “Cho trời sáng lên cùng với bao nụ cười...”^[9]

NGÃ CÁI “OẠCH”

Từ hồi hết mùa bơi năm ngoái, chẳng có hoạt động thể lực nào hợp lý cho cả hai bố con nên cả hai đều tăng cân vù vù. Lại cái Tết nhiều bánh chưng, đồ ngọt, tình trạng tăng cân càng trở nên nghiêm trọng. Ra Tết, bố con thống nhất là sẽ tập chạy sau giờ đi học về. Thực hiện đã được mấy tuần, sức khỏe cải thiện hẳn.

Tất nhiên liệu pháp thể thao là một liệu pháp lâu dài, không phải là thành quả đến ngay sau ngày tập hay tuần tập đầu tiên được. Sau một tuần, cậu cả từ một tay ục ịch, chạy huỳnh huých, nay đã bắt đầu nhẹ nhàng thanh thoát hơn. Ba khen cậu cả:

- Đấy, sau một tuần con đã nhẹ hơn một chút rồi đấy.

- Đã giảm cân được nhiều chưa ba?

- Chưa, gớm làm gì nhanh thế. Cụ thể giảm bao nhiêu cân bao nhiêu lạng, phải cân mới biết. Tập thể thao, thành quả của nó vững chắc, nhưng phải khá lâu, mất vài tháng con mới thấy kết quả. Như mùa hè con đi bơi ấy, sau mùa bơi người con thon, rắn chắc, khỏe mạnh, ai nhìn con cũng thích. Đó là kết quả của cả một mùa hè luyện tập vất vả của cả con và ba. Làm cái gì muốn có kết quả mà không trông chờ vào may mắn thì phải đổ mồ hôi con ạ.

Cậu ta nghĩ một lúc, rồi hỏi:

- Thế con muốn có cơ bắp như của ba thì làm thế nào?

- Cũng vậy, phải luyện tập, ba tập mấy năm trời ấy chứ.

- Thế con tập được chưa ba?

- Chưa con ạ, phải tám chín năm nữa, con mới nên tập, vì bây giờ cơ thể con chưa phát triển hết, nếu tập thì nó sẽ không phát triển nữa, hoặc lệch lạc. Bây giờ con cứ chạy nhẹ nhàng như thế này và

đi bơi là được rồi.

Cứ thế, mỗi buổi tập chạy lại là một dịp hai ba con nói chuyện với nhau. Có lần, đang chạy cùng ba, cậu cả ngã cái “oạch” khá là đau. Mình dừng lại chờ cậu ta đứng dậy, phủi quần áo... thì có ba bà cụ đang tập đi bộ gần đó nhìn thấy, cứ xuýt xoa: “Ôi ngã đau quá! Đau không con? Sao không đỡ thằng bé dậy cứ đứng cười thế?” (Câu này là trách bố thằng bé.)

Trẻ con mới tập đi thì đi chưa vững đã thích chạy, ai chú ý sẽ thấy như vậy, rất buồn cười. Thằng bé này cũng thế, hồi bé cho ra chỗ rộng là nó chạy như bay, rất nhanh và không biết mệt. Và chắc chắn, nó cũng thường xuyên bị ngã.

- Hồi bé con cũng ngã không biết bao nhiêu lần. Mỗi lần ngã ở ngoài công viên, nơi công cộng cũng rất nhiều người kêu lên, họ thương thằng bé con ngã đau quá. Nhưng ba chưa bao giờ nâng con đứng dậy cả, vì thường là con đủ sức đứng dậy. Và con đều đứng dậy được cả.

- Bây giờ con ngã cũng đau lắm...

- Chắc chắn rồi, ngã phải đau con ạ. Hồi bé con ngã đau, bây giờ ngã vẫn đau. Hồi bé con chạy suốt như thế, vì bé ai cũng thích chạy, nên không ai cản con được cả, chỉ có chạy theo thôi. Chạy theo con để phòng có nguy hiểm như có cái hố chẳng hạn, nhờ con rơi xuống đó... Ông ngoại cũng phải chạy sau con suốt đấy. Dần dần lớn hơn, con ít chạy hơn và cũng ít ngã hơn, vậy thôi.

Mình chưa bao giờ ủng hộ chuyện các nhà thấy con ngã, vội vàng nâng lên và để đỡ cho nó khỏi khóc, “Đánh chừa thằng đất!” cứ như là lỗi của một ai đó vậy.

- Bây giờ con đã học lớp Bốn rồi, nên ba sẽ dạy con một điều khác. Chỗ con vừa ngã, không có cái gì nhô ra trên mặt đất cả. Con ngã là do con vướng hai chân vào nhau, và nguyên nhân là mất tập trung. Thể dục thể thao hay làm bất cứ việc gì, cũng phải tập trung. Mất tập trung một cái là tai nạn ngay, con nhớ chưa?

- Vâng, con nhớ ba ạ.

Dạy con vấp ngã phải biết đứng dậy, nghe mãi đọc mãi rồi, thực

hiện mãi từ lúc nó bé rồi, chắc là cũng nhàm rồi. Muốn chạy nhanh đến đích, phải đứng vững chãi trên mặt đất và bước đi vững vàng, cũng nói chán rồi.

Làm cái gì cũng phải hết sức tập trung thì làm mới tốt được và loại trừ khả năng làm sai, làm hỏng, bây giờ ba còn nhắc con cả trong chuyện tập chạy này nữa, chứ không chỉ lúc làm bài, học bài đâu con nhé!

MÓN NỢ

B ôn Ba Nhi Bá đi sinh hoạt Hướng Đạo Sinh, được phát hai cái cờ đánh tín hiệu Semaphore^[10] để tập đánh tín hiệu. Thế nào mà mang về nhà, “lấy ra rồi giúi vào” ở xó nào không rõ, mất tích, chịu chết không thể nào tìm thấy đâu. Hôm rồi anh phụ trách bảo Nhi Bá là phải mua cờ mới, và phải đóng tiền để mua. Đúng quá rồi còn gì! Mặt cậu dần nghệt ra, đào đâu ra tiền cơ chứ! Đúng lúc ba cậu ta đi đến hỏi có chuyện gì...

- Con phải mua cờ mới, nhưng đóng 50 nghìn ba ạ. (Ngân ngữ không dám xin, biết lỗi là đánh mất cờ.)

Mình buồn cười quá, hỏi:

- Thế bây giờ con cần tiền đóng cho anh phụ trách chứ gì?

- Vâng ạ.

- Thế này nhé, vì đây là lỗi của con, ba đã cho con tiền mua cờ một lần rồi, nhưng con đánh mất, lần này con sẽ phải mua bằng tiền của mình. Hiện nay con không có tiền ở đây, ba sẽ cho con vay 50 nghìn đồng, chiều con xin lại mẹ 50 nghìn tiền mừng tuổi hồi Tết con nhờ mẹ giữ, trả lại cho ba.

Được lời như cởi tấm lòng, cậu tươi hân lên. Mãi đến tối hân ta mới trình bày được cho mẹ, xin lại 50 nghìn để “trả nợ”. Số là từ năm nay mẹ cậu ta cho phép sử dụng tiền mừng tuổi như tiền riêng để mua dụng cụ học tập, đồ chơi, truyện đọc... “có kiểm soát.”

Bằng đi mấy hôm ba con bận rộn, không có lúc nào nói chuyện, mãi mới có lúc ba con ngồi với nhau lúc ăn sáng.

- Thế nào, con còn nhớ chuyện hôm nợ vay của ba tiền không?

- Có chứ ba.

- Con thấy thế nào về việc đó?

- Là con đánh mất cờ Semaphore nên phải dùng tiền mừng tuổi để mua lại ạ.

Mình cười: - Ừ, chuyện đó thì rõ rồi, nhưng ở đây có việc khác nữa, là chuyện ba cho con vay tiền cơ... Thế chính là vay tiền của người khác đấy, và khi được người khác cho vay rồi, thì ta sẽ mắc nợ người khác.

- Thế nợ thì tốt hay xấu hả ba?

- Cũng còn tùy. Cái gì cũng có hai mặt của nó; không mắc nợ ai có thể là tốt, nhưng cũng có thể là không tốt. Trong cuộc sống, không ai có thể đảm bảo rằng không bao giờ gặp khó khăn. Như lúc con ốm, ba mẹ còn có tiền cho con vào bệnh viện, mua thuốc uống... nhưng nhiều gia đình các bạn khác nghèo hơn nhà mình nhiều. Lúc ốm đau như thế, thường người ta phải đi vay tiền chữa bệnh con ạ.

- Có vay được không ba?

- Làm sao nói được con, lúc được, lúc không... lúc cùng cực mà không có người giúp cũng khổ lắm con à. Để ba nói tiếp, ba với ông nội con, tính độc lập thậm chí quá đà, không mấy khi thổ lộ khó khăn, thường hay tự giải quyết vấn đề. Cũng còn may là vẫn chưa đến mức cùng cực, còn thoát ra được khó khăn, chứ nhiều người không thoát ra được đâu. Cái gì quá mức cũng là không tốt, kể cả cái sự độc lập không chịu chia sẻ thổ lộ đó.

- Thế có khó khăn phải làm thế nào hả ba?

- Nên thổ lộ với những người thân, bạn bè gần gũi nhất... ông bà, ba mẹ đã dạy con phải sẵn sàng giúp đỡ người khác, và nay là dạy con sẵn sàng thổ lộ để nhận sự giúp đỡ của người khác. Có những người không tìm sự giúp đỡ của người khác, đã quyết định làm việc xấu và xảy ra hậu quả không thể sửa chữa được. Cuộc sống là như vậy, chúng ta giúp người này và người khác lại giúp chúng ta, nhưng không phải lúc nào cũng có điều kiện trả ơn đúng cho người đã giúp ta được đâu... Còn một điều nữa ba muốn nói với con, là việc thổ lộ khó khăn là cần thiết, nhưng điều đó tốt với trường hợp ta đã chăm chỉ làm việc, đây chỉ là khó khăn không

lương được thôi. Còn nếu lười nhác không làm việc, cứ đi vay tiền hết người này đến người khác, đó là lạm dụng con ă, một việc làm rất không tốt. Sau người khác sẽ không muốn giúp đỡ nữa.

- Thế thì phải chăm chỉ ba nhỉ?

- Đúng rồi con ă, chăm chỉ và chỉ mong muốn trong khả năng của chúng ta thôi, làm ra bao nhiêu tiền thì mua sắm ít hơn số đó, chứ không nên ham cái thứ quá nhiều tiền vượt quá khả năng, như tiền lương đủ đi xe máy lại cố vay tiền mua ô tô; rồi sa vào cảnh nợ nần...

Xe buýt đã đến, đón ông con đi đến trường và để lại trên vĩa hè ông bố biết bao tâm tư, về những món nợ đời...

SINH NHẬT CỦA CHÍ CƯỜNG

Bôn Ba Nhi Bá đi học bằng xe buýt trường thường ngồi cạnh một “em” lớp dưới, rất thân – Chí Cường. Chí Cường người béo và thấp, da trắng trẻo, hai má bầu bĩnh phình phính, bẹo rất chi là sướng tay...

Hai chú “thanh niên” rất thân, nói đủ thứ chuyện. Thế rồi một ngày, Nhi Bá xin ba mua quà tặng cho Chí Cường, vì mai là sinh nhật anh bạn đó. Hai ba con chở nhau ra hàng đồ chơi, ba giao hẹn, ba sẽ cho con chọn quà tặng bạn với số tiền dưới 100 nghìn đồng thôi nhé. Ấy thế mà ra hàng đồ chơi, ông con nhất quyết phải chọn một món lên đến 200 nghìn đồng.

- Tại sao con lại muốn tặng em Chí Cường món đồ chơi đó?
- Là chúng con bàn suốt mấy hôm nay, em Chí Cường thích được tặng cái đó ba ạ.
- Thế nhưng bây giờ nó quá số tiền ba và con hẹn nhau, con thấy sao?

Bôn Ba Nhi Bá đứng bần thần.

- Thế này nhé, ba đề nghị chúng ta đã hẹn nhau như vậy, thì cứ vậy đi, con chọn món khác dưới 100 nghìn.

Đây là một việc rất khó, vì thay đổi kế hoạch còn bị động lúng túng cả với người lớn chứ đừng nói gì trẻ con. Cuối cùng thì cũng chọn được một thứ, và mình quyết định, gác câu chuyện lại đó, để đến mai “chính hội” xem có gì xảy ra rồi tính tiếp.

Một ngày sau, đi đón Nhi Bá về, thấy cậu còn bần thần hơn lúc chọn đồ chơi.

- Có chuyện gì vậy con? Con tặng quà cho em Chí Cường chưa?
- Con tặng rồi, và hình như em giận con ba ạ. Em trả lại quà, bảo là

không thích quà này.

- Thế con nhận lại à?

- Vâng ạ, em nhất quyết trả lại.

Mẹ của Nhi Bá biết chuyện, nói với bạn ấy thế này:

- Con thấy không, em Chí Cường như thế là không được, vì người khác đã tặng quà cho mình thì đó là tình cảm người đó dành cho mình, mình phải trân trọng, quà gì cũng là quý con ạ.

Mình lại quyết định gác câu chuyện lại thêm một ngày nữa, sáng hôm sau đưa Nhi Bá ra xe buýt, mới nói tiếp.

- Mẹ con đúng đấy, ngày sinh nhật của mọi người là để mình có cơ hội thể hiện sự quan tâm của mình. Ba khen con quan tâm đến em Chí Cường, con rất ngoan. Nhưng ba nhận thấy một điều thế này – hôm đi họp phụ huynh, các bố mẹ nhận được thư các con viết cho, trong đó là tình cảm của các con, là hứa hẹn học tập tốt... nhưng con thì viết: Con đã cố gắng học tập và hứa học tập tốt hơn nữa. Con xin ba mẹ tặng cho con cái này, cái kia vào ngày sinh nhật... Đó là con suy nghĩ quá nhiều đến ngày sinh nhật; nghĩ đến người khác là tốt, nhưng nghĩ quá nhiều đến sinh nhật mình, là đã bắt đầu ích kỷ rồi đấy.

- Ích kỷ ấy hả ba?

- Đúng con ạ, nghĩ đến mình nhiều quá, là ích kỷ đấy. Còn chuyện sinh nhật Chí Cường lần này, con thấy việc em Chí Cường trả lại quà, con có lỗi gì không?

- Không ba ạ.

- Mẹ con không biết chuyện, nên lúc này cũng không nói, nhưng ba biết thì ba phải góp ý với con về điều này. Con quá đề cao ngày sinh nhật, cả của con lẫn mọi người. Ba nhắc lại nó chỉ là cơ hội để mọi người thể hiện sự quan tâm đến nhau thôi, trước hôm đó ta nhớ, ta chuẩn bị quà, qua ngày đó rồi thì thôi... không nên ám ảnh quên hết cả học tập, mà con vốn dĩ đã không tốt trong việc tập trung học hành rồi. Lần sinh nhật này, ba thấy con và em Chí Cường bàn soạn từ tuần trước, tuần trước nữa rồi. Một việc nữa là về chuyện tặng quà. Việc con muốn biết em Chí Cường thích quà

gì để tặng là việc rất tốt – tặng quà mà đúng thứ người ta thích thì là tuyệt vời rồi. Vì con chưa biết thì ba hướng dẫn: việc tìm hiểu người ta thích quà gì để tặng, phải kín đáo, còn gọi là “tế nhị” ấy mà – nghe em nói chuyện để hiểu em thích quà gì... Thiếu sót của con là hỏi thẳng em thích cái gì, em nói em thích cái này cái kia... nhưng điều đó có thể được nếu con đã đi làm và có tiền riêng, nhưng bây giờ con còn phải xin ba mẹ, sao thực hiện được như vậy? Thế có đúng là con có thiếu sót không nào?

Đấy, tưởng là chuyện trẻ con, mà có khi phức tạp ra phết... Chuyện này gần đến sinh nhật cậu ta, lựa lựa lời vào lúc thích hợp, lại nhắc lại thì mới nhớ, mới thấm được.

HY SINH

Con trai hôm nay học Tiếng Việt có từ “hy sinh” thế là hỏi ba ngay:

- “Hy sinh” là gì hả ba?

- Hy sinh là cho đi điều mình quý, thậm chí quý giá nhất, để đổi lấy một điều có ích khác con ạ.

- Thế ví dụ như thế nào hả ba?

Ông này ghê đây – bình thường thì ba ông ấy giải thích luôn bằng ví dụ, kể các câu chuyện, nay biết thế, đòi ngay ví dụ.

- Có những hy sinh và cái lợi cùng là của một người, như hy sinh cái nhỏ để được cái lớn hơn. Hy sinh thường được coi là cao cả, được mọi người ca ngợi khi cái điều cho đi là của mình, và lợi ích mang lại cho người khác. Để ba kể cho con nghe một câu chuyện nhé...

- Vâng ạ...

- Có một người bạn ba không quen...

- Sao lại không quen hả ba?

- Vì chú ấy chỉ bằng tuổi và học bằng năm, cùng quận và khác trường. Ngày đi xem điểm thi tốt nghiệp lớp Tám, chú ấy đến trường biết mình được những 36 điểm trên 40, rất cao. Trường chú ấy là trường Tây Sơn trên phố Trần Nhân Tông, rất gần hồ Thiền Quang. Xem điểm xong đi ra hồ chơi, thấy hai em bé đùa rồi ngã xuống hồ, chú ấy nhảy xuống cứu nhưng chú ấy bị hai em ôm chặt, và chết đuối cả ba người...

- Sao ba biết chuyện hả ba? Ba đọc trên báo Thiếu niên Tiền phong con ạ.

Con trai lặng người đi. Một câu chuyện như thế, ai có chút lương tâm cũng đều xúc động, chẳng riêng gì ai cả. Cậu nghĩ một lúc rồi hỏi:

- Chú ấy biết bơi không ba?

- Có con ạ, nhưng kĩ thuật bơi không tốt lắm, và càng không có kỹ năng cứu người, nên mới thế. Ba sẽ dạy cho con kỹ năng cứu người đuối nước nữa, để gặp những trường hợp như vậy con có thể xử lý được mà không nguy hiểm tính mạng.

- Thế như vậy có phải hy sinh không ba?

- Hy sinh quá đi chứ con. Mặc dù lúc nhảy xuống chắc chú ấy chẳng nghĩ là sẽ chết, nhưng vì hai em kia chắc chắn sẽ chết đuối nếu không có ai cứu, nên chú ấy nhảy xuống cứu. Thân người là quý giá nhất, mà dám hy sinh thân mình đi để cứu người khác, đó là hành động cao cả.

Có một câu chuyện nữa ba đọc trên báo từ hồi còn bé, một chú vận động viên bơi lội người Phần Lan, có lần gặp chiếc xe buýt chở học sinh lao xuống sông, chú ấy nhảy ngay xuống cứu được mấy chục em bé trước khi có người khác đến hỗ trợ. Đó là vì chú ấy có kỹ năng bơi tốt, là vận động viên cơ mà. Nhưng nếu chú ấy lẩn tránh không cứu người, thì không chỉ người khác sẽ trách móc chú ấy, mà chính chú ấy sau này sẽ rất ân hận rằng đã có cơ hội mà không làm việc cứu người. Không bao giờ nên băn khoăn trước việc cứu giúp người khác khi mình có điều kiện con ạ. Chúng ta học tập, chơi thể thao... để cho những lúc như vậy.

- Thế cứ hy sinh thân mình và chết như thế là cao cả hả ba?

- Ấy, không phải cái chết là cao cả đâu con, làm mà không chết mới là giỏi, còn chết thì là rủi ro thôi, ai cũng có thể gặp cái chết mà. Không nhất quyết cứ phải khăng khăng chết mới là cao cả. Quyết định làm một việc giúp người khác đã là dũng cảm lắm rồi, chứ không phải là phải chết mới là dũng cảm. Thậm chí có những cái chết còn bị chê trách ghê gớm...

- Là sao hả ba?

Lại một người bạn khác của ba... năm 17 tuổi, lớp 12, chú ấy tự

kết thúc cuộc sống bằng cách buộc dây lên quạt trần và cho đầu vào, thắt cổ chết. Có thể có nhiều lý do, cả từ gia đình chú ấy, cả ở trường và cả ngoài đường xung quanh nữa... nhưng không có điều gì có thể biện minh cho hành động ấy được. Vừa năm ngoái, có một chị con chú bạn của ba, chỉ vì mẹ mắng, ra ngoài ban-công và nhảy xuống từ tầng hai mấy của nhà chung cư...

- Có chết không ba?

- Thế con nghĩ sao? Lại chẳng chết ngay khi chạm đất ấy chứ...

Đến đây mẹ cũng tham gia:

- Thường thì ngay lúc chị ấy bước chân ra khỏi lan can và rơi xuống, đã thấy hối hận rồi, nhưng lúc đó đã quá muộn.

Cô em gái thì lạnh nhạt:

- Ngã chết sợ nhỉ ba nhỉ... mất "xanh lè" vì sợ hãi.

- Con thử tưởng tượng xem, lúc bé con đi cấp cứu, tưởng như đã mất con đến nơi, ai cũng có thể bị cái chết cướp đi được, nhất là các em bé càng dễ chết vì bệnh tật. Ba mẹ mất con, đau khổ nhường nào, lúc đó thì giá nào cũng có thể trả, điều khó khăn gì cũng có thể làm để khỏi mất con. Lúc con đã qua cơn nguy kịch, mẹ nằm với con trong giường bệnh viện, ba ngồi ngoài hành lang và khóc, vì sung sướng do con không còn nguy hiểm nữa. Nhà ai cũng có những lúc như vậy, đều vất vả vì các con, ấy thế mà nuôi con lớn đến như thế, lại tự giết mình đi như vậy, có phải là tội lỗi lớn không... Với cha mẹ, đó cũng là hành động vô ơn đay con ạ...

Trong cuộc sống, một ngày nếu có người gặp nạn mà xin cứu giúp, hầu như ai trong số chúng ta đều có đôi chút đắn đo; mình cũng thế, không tránh khỏi cái đắn đo đó. Sự e ngại đó có sẵn trong mỗi chúng ta, nhất là việc càng khó khăn thì càng đắn đo nhiều hơn. Dễ mà chạy vào cái nhà đang cháy hay nhảy xuống nước mà cứu người được đâu. Thấy nhà đang cháy, không ai khiến chúng ta chạy vào cả, vì chúng ta không có kỹ năng xử lý trong đám cháy, chạy vào lại phải tốn vài người cứu chúng ta ra – đó cũng là bình thường. Do đó ranh giới giữa làm hay không làm, mong manh lắm, và chỉ một đắn đo thôi thì cơ hội cứu người đã qua và nếu tai nạn đến có khi ánh mắt của người cầu khẩn sẽ ám

ảnh chúng ta hết cả cuộc đời.

Để làm được, trước hết phải có kỹ năng, không ai đòi hỏi người không biết bơi nhảy xuống nước để cứu người cả. Và để khỏi dẫn đo thì phải tập cho quen với suy nghĩ và hành động, giúp người vô điều kiện. Đã làm được là làm.

Đọc đến đây sẽ có người nói, như ở xã hội ta hiện nay nhiều nguy cơ, cứu người bị tai nạn giao thông thì có khi bị đổ lỗi cho là gây tai nạn... Nhưng đó là lỗi của xã hội đã bị mất đi nhiều giá trị cao đẹp. Nghĩa vụ của một người muốn sống làm người tử tế, là phải ra tay, không dẫn đo suy nghĩ gì hết. Giúp người mà còn sợ tai vạ, thì sao gọi là tử tế được nữa. Lại càng không thể là người dũng cảm.

Mình vẫn sẽ dạy con trở thành người tử tế và dũng cảm.

ANH THỢ LÀM BÁNH

Tên tivi có phóng sự về một chàng trai rất trẻ, đẹp trai và là một thợ làm bánh lành nghề. Cậu ta kể về việc chọn nghề học làm bánh ngọt, rồi những say mê về nghề nghiệp... Kể về chiếc bánh cao một mét tám, khi làm nó phải huy động rất nhiều người. Lại kể có mấy trăm người đến học nghề làm bánh.

Một chàng thanh niên thực sự say mê với nghề nghiệp và có lẽ đã đạt đến đỉnh cao của nghề mình chọn. Các cụ bảo “nhất nghệ tinh, nhất thân vinh” cấm có sai. Gọi ông con Bôn Ba Nhi Bá ra xem, và nói chuyện với con về việc chọn nghề nghiệp và niềm đam mê của chàng trai đó.

- Anh ấy bao nhiêu tuổi hả ba?

- Ba không rõ, nhưng chắc là trẻ thôi, chỉ khoảng 20 tuổi gì đó. Con thấy không, anh ấy làm bánh rất giỏi, và rất thành công.

- Vâng, giỏi nhỉ, ba nhỉ!

- Có nhiều lần con nói, lúc thì thích làm nghề này, lúc thì làm nghề khác... tất cả những công việc đó đều là tốt cả. Thậm chí, có những người ba biết, vì tận tâm với nghề, nên có thể làm được vài nghề mà nghề nào cũng giỏi.

- Nghề nào cũng tốt ba nhỉ...

- Đúng thế, nghề nào cũng tốt, miễn là mình đạt tới độ tinh thông, nghĩa là giỏi ấy con ạ. Suy cho cùng, cứ nghề nào làm ra được những thứ có ích cho cuộc đời, thì đều tốt cả. Sau này đến khi con chọn nghề, ba mẹ cũng sẽ hướng dẫn cho con, nhưng một khi con đã chọn nghề theo ý thích, ba mẹ sẽ ủng hộ con để con học thật giỏi nghề đó. Khi mình đã làm được những sản phẩm có ích, thì dù sản phẩm ấy nhỏ bé hay to lớn đều có giá trị như nhau con ạ. Thế giới cần có tàu vũ trụ thì xã hội cũng cần có bánh ngọt.

Cậu cả suy nghĩ, và có lẽ nhiều cái trong đầu cậu ta bắt đầu đảo lộn như mớ bột trộn với trứng của anh thợ làm bánh. Có thể những ước mơ vĩ đại làm phi công vũ trụ hay làm nhà thiết kế xe hơi sẽ được thay thế bằng những ước mơ khác. Không sao cả.

- Nhắc đến giá trị, ba muốn kể cho con nghe một chuyện. Bất kỳ ai có lao động đều có thể tạo ra sản phẩm có giá trị, tức là có ích. Nhà thơ làm thơ, nhạc sỹ sáng tác bài hát, và người diễn viên, người ca sỹ đem đến cho người nghe, người xem những tác phẩm đó, tức là đem lại những niềm vui cho người khác. Có một bác ca sỹ ở trên chương trình ti vi tháo chiếc nhẫn kim cương đeo ở tay ra, vẩy vẩy để người khác đến với mình. Thế mới buồn cười chứ!

- Tại sao lại thế hả ba?

- Thì đó là hành động vui vui thôi, không có ý nghĩa gì cả. Nhưng nếu nói chuyện anh thợ làm bánh ngọt, con sẽ thấy anh ấy có những điều hấp dẫn khác, như anh ấy yêu nghề, làm được những chiếc bánh ngon và đẹp và đem lại niềm vui cho người khác mà không cần bất cứ viên kim cương hàng tỉ đồng nào cả. Còn một khi đã không yêu quý nhau, thì có mà cả vốc kim cương cũng không hấp dẫn được người khác, cũng không mua được sự yêu

quý và lòng kính trọng của người khác đâu con.

- Thế bác ấy vấy nhẵn kim cương thì tốt hay là xấu hả ba?

- Ba không nói tốt hay xấu, vì cá nhân ba thấy việc đó cũng bình thường thôi, không có gì đáng chê trách cả, nhưng chắc chắn ba tin rằng sau khi xem đoạn phim về anh làm bánh, như con có nhẵn kim cương con cũng sẽ không đem ra vấy bạn ở lớp: Bạn ơi, bạn yêu tớ đi! Chúng ta không hành động như vậy con nhỉ!

- Vâng, đúng thế ba ạ.

Chuyện lâu rồi, quên bằng đi rồi, tự dưng tối qua lúc ăn cơm, nhớ lại và hỏi Nhi Bá:

- Ngày hôm trước ba với con nói chuyện gì mà có cả nhẵn kim cương của bác ca sỹ ấy nhỉ con nhỉ?

Ông con đang lấy bát đĩa, dọn mâm ăn cơm, nói:

- Ba gọi con ra xem anh thợ làm bánh, rồi nói chuyện vấy cái nhẵn...

- À, thế thì ba nhớ ra rồi. À, về chuyện đó trên mạng internet nhiều người chê bác ca sỹ là thiếu văn hóa, vậy con có biết “văn hóa” là gì không?

Cậu trả lời ngay:

- Là văn minh ạ.

Mình cười, bảo:

- Về từ ngữ, chữ “văn” là trong “văn minh”; chữ “hóa” trong “hàng hóa”; dùng để chỉ những sản phẩm do con người làm ra. Như thế cái bánh ngọt cũng là văn hóa. Về sau người ta hiểu rằng văn hóa là những cái gì đó không sờ vào được như bài thơ, bài hát, bản nhạc, bức tranh, điệu múa... và cách cư xử của con người nữa. Như con hiểu đã bắt đầu đúng rồi, chúng ta học hành để có được cách cư xử của người văn minh, con nhỉ?

Cậu cả nhà mình có nụ cười tươi lắm, rất yêu.

QUÁT LÁC VÀ TO TIẾNG

Bôn Ba Nhi Bá có một ưu điểm là buổi sáng nghe chuông đồng hồ báo thức cái dậy ngay, không bao giờ phải gọi giục “bổ sung.” Vì cậu ta dậy sớm, nên được giao nhiệm vụ pha hai cốc nước muối để hai anh em súc miệng trước khi ăn sáng. Thường thì cô bé Bá Ba Nhi Bôn ngủ dậy muộn, anh trai đi học rồi mới dậy nên hai anh em buổi sáng ít gặp nhau.

Hôm nay thế nào hai anh em lại cùng dậy sớm – anh đang pha nước muối thì cô em cứ lạnh chanh thò tay vào đòi cầm cái cốc để “tiến hành nhiệm vụ vệ sinh” luôn rồi còn ra sân chơi. Anh thì chưa khoảng cho tan muối nên phát bần lên, gắt em:

- Chưa xong mà, anh đã bảo chưa xong lại cứ thò tay vào!

Mình ngồi ở bàn chuẩn bị đồ ăn sáng, nghe thấy cậu ta khá to tiếng với em và bỗng nghĩ ra một chuyện. Bôn Ba Nhi Bá không phải học cái tật xấu ấy ở đâu cả, mà học chính ở... ba của hắn. Chờ cô bé con đi lên gác thay quần áo mình mới nói chuyện với Nhi Bá.

- Con này, vừa nãy ba nghe thấy con gắt em. Bình thường con rất ngoan, nhưng vẫn còn những tật xấu đó. Con biết tật xấu đó là ở đâu ra không?

- Không ạ.

- Ở ba ra đấy – nhà mình không có ai có tật đó, từ ông bà đến mẹ con, chỉ còn có ba có thôi. Từ năm ngoái đến giờ ba đã ít mắng các con hơn nhiều rồi, nhưng thỉnh thoảng ba vẫn gắt gỏng. Những lúc như thế, có khi bản thân mình không nhận ra đâu, nhưng người khác nhìn vào và cả người bị gắt thấy rất khó chịu. Bây giờ cả ba và con cùng sửa nhé!

Tối qua cô em lại vào phòng học của anh lấy cái gì đó của anh, làm

anh lại gắt em, và ba có mặt kịp thời để nhắc ngay. Tiếc là chẳng có ai nhắc ba như thế cả, mỗi khi ba gắt gỏng. Tối nay mình sẽ thử nói chuyện với cậu ta về phương án, mỗi khi ba gắt con, con nhắc ngược lại ba xem thế nào – nếu làm được như thế thì có lẽ là một phương án tốt, vừa luyện được cho cậu ta cách cư xử dũng cảm, dám thẳng thắn góp ý và nhắc nhở người khác và chắc chắn mình sẽ phải cảm ơn lại cậu ta...

Đúng thế, chỉ có người ngoài nhìn vào mới thấy bộ mặt của ta biến dạng xấu xí đến cỡ nào khi cáu gắt, và người bị cáu gắt cũng bị bức xúc lây mà ảnh hưởng đến tâm lý và có khi dẫn đến những tai họa không lường trước được. Việc sửa chữa sai lầm không bao giờ là muộn. Nhân vô thập toàn, ai cũng nên cố gắng sửa các tật xấu của mình và kể cả con cũng nên tạo điều kiện cho chúng nó nhắc nhở cha mẹ...

“THẾ HỆ CÚI ĐẦU”

Con trai được bác (chị của mẹ bạn ấy) mua cho một bộ các khối Rubik, gồm 3 thứ được phát hành kỷ niệm 40 năm khối Rubik ra đời, từ Hungary quê hương của thứ đồ chơi rất hay và thông minh ấy.

Trong khi ba của Nhi Bá thì say mê khối lập phương vì nhớ lại thời bằng cậu ta, bà nội cũng mua cho ba một khối như thế, nhưng của Sài Gòn sản xuất và cứ nhẹu nhà nhẹu nhẹu, thì Nhi Bá lại mê cái Rubik biến hình. Đúng thực là mê mẩn, từ việc lên internet xem các mẫu, cậu ta chuyển sang tự sáng tác ra các mẫu mới, hết hình này đến hình khác rất sáng tạo, có hình sáng tạo đến bất ngờ.

Trò chơi gì cũng thế, tập trung chơi một thời gian rồi chán, bỏ đó vì có đồ chơi mới. Đúng ngày nghỉ lễ ba định cho hai anh em đi Bảo tàng Tự nhiên mới khánh thành ở Hà Nội, thì anh chàng Nhi Bá tìm thấy cái Rubik ở trong ngăn kéo. Cậu ta cầm theo đến bảo tàng luôn. Dẫn hai anh em đi trong bảo tàng, cả hai rất thích thú với những tiêu bản động vật ở trong đó, lại có cả hình nộm người tiền sử... Tất nhiên là các bảng chỉ dẫn nhiều chữ và nhỏ quá, nên ba ba con phải cùng nhau đọc và bàn luận, nhưng trong lúc ba nói chuyện với hai bạn, chỉ có em gái là nghe, còn anh thì vừa nghe, vừa xoay khối Rubik. Đến mức ba phát bực, và thế là có chuyện.

- Nhi Bá, ba con mình đang nói chuyện về các hiện vật trong bảo tàng, con có nghe không?

Cậu ta hơi giật mình, và lí nhí:

- Dạ có ạ, con vẫn nghe.

- Con nghe mà tay vẫn xoay cái Rubik, mắt nhìn vào nó chứ

không có nhìn vào hiện vật trong bảo tàng. Trước khi đi ba đã bảo con rồi, đừng mang đi làm gì, hoặc mang đi thì chỉ chơi những lúc nghỉ chân uống nước thôi. Con đã vào Bảo tàng rồi thì nên tập trung xem, tham quan... nếu không tập trung thì nên ở nhà, không nên đi làm gì, phí công con ạ.

Mặt cậu xì ra. Mình nói tiếp:

- Ba không bắt ép con đi Bảo tàng, mà chính các con muốn đi xem cái Bảo tàng có con khủng long ở trước cửa này và xin ba đưa đi. Còn nếu các con không muốn đi thì có thể ở nhà chơi trò chơi... Con có để ý không, lâu nay đi chơi cùng các con và mẹ các con, ba chỉ mang cái điện thoại di động “mù tịt” chỉ dùng để nghe và gọi, chứ cái loại “sờ sờ vuốt vuốt” ba để ở nhà, không mang đi. Trước đây ba đã từng mang cái thứ điện thoại đó đi và không bao giờ rời được internet, Facebook... ngay cả khi đi chơi cùng các con hay đi uống nước, nói chuyện cùng bạn của ba. Nay ba hiểu, từng giây phút đi chơi cùng gia đình là cực kỳ quý giá và ba muốn dành trọn cho gia đình, nên ba chữa “bệnh điện thoại,” chỉ tập trung vào đi chơi với gia đình thôi... Nay con cũng cầm theo cái Rubik này và chơi trong khi làm việc khác, cũng khác gì ba cầm theo cái “sờ sờ vuốt vuốt” đâu?

Bên Ba Nhi Bá có vẻ nghe ra, cất khối Rubik và tập trung xem các hiện vật bảo tàng.

Lâu lâu có anh bạn quen trên mạng xã hội tận trong Sài Gòn, post cái ảnh chụp từ tầng hai một quán cà phê xuống, trong ảnh nhóm bạn trẻ 5, 6 người mỗi người một cái smartphone, cầm cúi “sờ sờ vuốt vuốt” mà không ai nói gì với ai. Anh bạn đặt cho ảnh tiêu đề “Thế hệ cúi đầu” thật đắt, “chuẩn không cần chỉnh.” Có lần mình cùng cả nhà đi ăn sáng, uống cà phê gặp gia đình người bạn cũ học đại học, bố một điện thoại, mẹ một điện thoại, hai con mỗi người một iPad và cũng... không ai nói gì với ai. Ai cũng cầm cúi, cần mẫn. Mỗi người một thế giới riêng, chẳng liên quan gì đến ai hết. Và chúng ta đánh mất đi những giây phút bằng vàng bên người thân mà không bao giờ có thể lấy lại được.

“BA NĂM VÕ TÀU KHÔNG BẰNG MỘT CHẦU CỬ ĐẬU”[11]

“ **B**a ơi bao giờ con được đi học võ?” – một ngày cậu Bôn Ba Nhi Bá về nhà và hỏi câu đó. Ở trường có Câu lạc bộ võ thuật các bạn nô nức tham gia, và phong trào không sớm thì muộn có ảnh hưởng đến ngay ông con trai nhà mình. Các bạn khoe võ phục, rồi đến ngày đến giờ là đi tập hô vang sân trường. Hấp dẫn ra trò ấy chứ đùa à.

Câu trả lời mình cứ nấn ná mãi, nợ ông con đến mấy tuần, vì cu cậu đang chuẩn bị thi học kỳ. Đến khi bắt đầu vào nghỉ hè, mình mới thực sự bắt tay vào “xử lý vấn đề.” Bằng việc cùng con xem bộ phim Diệp Vấn do diễn viên Hongkong Chân Tử Đan đóng vai thiên tài võ học Vịnh Xuân quyền Diệp Vấn (1893 – 1972) thầy dạy của tài tử Lý Tiểu Long (Bruce Lee.) Và sau khi xem xong, câu chuyện của hai ba con bắt đầu.

- Thế nào, con muốn học võ để làm gì?

- Dạ để cho khỏe người ba ạ.

- Thế còn lý do gì nữa không con?

- Để tự vệ ạ.

- À, chứ không phải như chú bé Lý Tiểu Long bé tí cuối tập hai, học võ để thấy đứa nào ngứa mắt thì đánh cho nó một trận phải không? Tự vệ, là người nào đánh mình, thì mình tránh được đòn của người ta, và nếu cần thì đánh lại người ta...

Cậu cả bắt đầu ngẫm nghĩ...

- Thế này con nhé. Học võ nếu chỉ để cho khỏe người thì có nhiều môn thể thao khác cũng đem lại sức khỏe. Con đi bơi, con đi xe đạp... đều khỏe. Do đó đây chắc chắn chưa phải là lý do chính yếu. Học võ để tự vệ... Ừ tốt, nhưng là trong trường hợp phải có người nào đánh mình đã chứ? Hiện nay ông bà, ba mẹ đều dạy con yêu quý mọi người^[12], và nếu con thực hiện được điều đó, thì khó có ai đánh con. Con xem phim rồi, cụ Diệp Vấn cực kỳ giỏi, có thể nói là thiên tài võ học, nhưng cụ ấy rất khiêm tốn. Khi lâm nguy còn được học trò khen có thể địch được vài chục người, cụ ấy chỉ nói: “Chạy được rồi hãy nói!” Nghĩa là gốc của vấn đề là phải tránh xung đột, va chạm. Sau đó cụ dạy anh học trò: “Con là nhân tài về võ học, nhưng con chỉ theo đuổi những chiêu thức chân tay, mà không học được những điều quan trọng hơn của võ thuật, đó là Đạo. Ai cũng có lúc về già, và do đó không có ai vô địch thiên hạ cả. Có thể chống được 20 người nhưng đến người thứ 21 đánh ta đã là khó hơn rồi... Và chắc chắn đến một ngày nào đó, sẽ có người giỏi hơn ta. Học võ, không phải đâm đầu đi tìm rắc rối...”

- Ba kể cho con nghe, ba cũng học võ từ hồi trẻ. Học võ đầu tiên là phải học các chiêu thức chân tay, nhưng đó là ở mức độ thấp. Học võ quan trọng là phải học được cách luyện “khí” cơ.

- Khí là gì hả ba?

- Là năng lượng bên trong cơ thể. Chỉ khi luyện được cái đó, con mới có sức mạnh và sức khỏe thực sự. Như cụ Diệp Vấn luyện võ đến mức đó, chủ yếu là luyện khí, luyện công; chứ đòn pháp chân tay cụ đã nhuần nhuyễn cả rồi. Đoạn Hồng Sư Phụ bị đánh đòn rồi chết trên sàn đấu, bước đầu là mất khí lực, vẫn có thể ra được đòn nhưng không còn lực nữa. Khi người ta đã luyện được khí, thì người ta đã giỏi lắm, nhưng thường với người đi học võ theo phong trào như phần lớn chúng ta hiện nay, chẳng mấy ai học được. Hầu hết là đi học múa may, đâm đá và tập chịu đòn, cho người khác đánh đến mức dạn đòn thôi. Tiếp theo, người ta hay nói “Học võ là học đạo” nhưng ba để ý tìm, người dạy được võ lại dạy được cả đạo hiếm lắm.

- Đạo là gì hả ba?

- Là cách sống, là đạo đức sống. Tầm như con đi học võ, thầy

chính làm sao dạy được cho con từng li từng tí, mà là các anh thiếu niên lớn hơn con một chút, làm sao ba mẹ yên tâm để các anh ấy dạy “đạo” cho con được? Có phải ai cũng được thọ giáo trực tiếp cụ Diệp Vấn đâu? Ba lại nói tiếp về vụ tự vệ - ngày xưa ba nhỏ xã hội người ta đã có câu “Ba năm võ Tàu không bằng một châu củ đậu!” Hồi đó, lúc đầu đánh nhau là quân tử, mặt đối mặt, chỉ dùng chân tay. Càng về sau, người ta thường dùng đòn khác, đầu tiên là thêm gạch thêm đá, và bây giờ là dao, kiếm... người ta lại còn đâm sau lưng nhau, không thiếu võ sư đã bị đâm kiểu đó rồi con ạ. Xã hội mà, con phải hiểu là rất nhiều thứ có thể xảy ra. Như cụ Diệp Vấn lên đài thi đấu, đó là thể thao, môn thể thao chiến đấu, người ta thi đấu quân tử. Để đạt được một điều gì đó trong võ học, cần hàng chục năm và đều là những người có tài năng thiên phú cả, mà cả ba với con, đều không phải là những người như thế. Do đó, ba và con cần phải tìm cách tốt nhất – không nói không với học võ, nhưng ba sẽ hướng dẫn con chọn thầy, chọn môn võ, chọn phương pháp học tốt nhất, phù hợp nhất.

Ba mẹ ông bà hiện nay đã trang bị cho con một bài tự vệ tốt nhất, là lòng yêu quý mọi người, biết chia sẻ, không tham lam... như thế đã giúp con tránh được phần lớn hiểm nguy rồi. Con dần cũng sẽ phải học cách tránh, không đẩy mình vào tình thế có thể nguy hiểm, như dẫn bạn gái đi chơi những chỗ quá vắng vẻ... Tự vệ, là để tránh những tai bay vạ gió như người điên loạn trí đánh lung tung, “ô tô điên”, “trâu bò điên”... Như thế con sẽ cần chơi thể thao để có sức khỏe và học một số thể võ tự vệ, chủ yếu là để thoát ra khỏi tình thế nguy hiểm và thoát thân. Ngay cả trường hợp cần bảo vệ người yếu hơn, đối đầu với hiểm nguy, ba đã từng vài lần lâm vào tình thế đó và đều thoát được, vì ba không chọn phương án đối đầu, mà ba dần dần học dùng lòng yêu thương của mình dành cho người ta, và người ta được mình thuyết phục. Giúp người ta tránh được hành động xấu, việc làm ác cũng là tạo phúc con ạ. Để có sức khỏe, con có thể học một môn võ rất tốt, là môn Thái Cực quyền, mà bà ngoại con vẫn tập hằng ngày, còn gọi là “Thái Cực trường sinh.” Môn đó có thể luyện được “khí” mà khi nhuần nhuyễn, con đi bài Thái Cực nhanh lên chính là các đòn thế gạt, đỡ... có thể dùng để tự vệ, tránh đòn được.

Trước mắt thế đã, nói nhiều ong thủ, không có vào...

Trên thực tế, để luyện “khí,” người ta có nhiều cách, tập thiền, tập yoga... đều có thể luyện được. Cũng như vậy, học “đạo” cũng có rất nhiều phương pháp học... Nhiều ông bố bà mẹ cho con đi học võ, cũng chỉ có hai lý do là “sức khỏe và tự vệ” mà chưa hề nghĩ sâu nghĩ xa. Con chúng ta thì còn nhỏ, thầy chính chẳng dạy được mấy tí, mà mấy cậu choai choai dạy thì em rằng họ chỉ dạy được đấm đá. Các cháu được cái dạn đòn, nhưng cũng được truyền luôn cả ham muốn đấm đá người khác, học không đến nơi đến chốn, “đạo” chẳng học được lại học được cái hung hăng, mua thêm kẻ thù...

Gần đây mình có quen trên mạng xã hội một anh, là phóng viên, nhưng là người dạy karate. Anh ấy khuyến khích bố hoặc mẹ đi học cùng con, vừa là bạn tập, vừa là người cùng anh ấy truyền cái “đạo” của võ học cho con. Nếu con thích học karate, ba sẽ cho con đến chỗ thầy này con ạ, và ba sẽ tập cùng với con.

Xã hội ta nào và cả xã hội ta bây giờ, đáng sợ nhất là “củ đậu bay”...

MŨ BẢO HIỂM

Mình đội mũ bảo hiểm khi lái xe máy từ khi nhà nước chưa bắt đội, đội lâu thành quen, đi ra đường thấy người không đội mũ bảo hiểm phóng moto cứ vèo vèo, rất sợ.

Đến khi thường chở con đi chơi, cũng mua cho con cái mũ bảo hiểm tốt, cứ lên xe là đội mũ. Có lần một ông tây đi xe máy cố vượt từ phía sau lên, quay sang giơ ngón tay cái, “OK, good, good, your child’s helmet...”^[13] Có lẽ, ông ấy cũng nhìn biết bao người Việt Nam chở con đi ngoài đường mà chẳng có lấy một mảnh xóp trên đầu mà lo thay cho chúng ta, còn chúng ta thì bình chân như vại và tiếp tục phóng như những cơn lốc.

Đội mũ bảo hiểm cho con, vừa an toàn vừa có tác dụng giáo dục con ý thức tôn trọng pháp luật. Cứ cho là đến đời con chúng ta ý thức pháp luật của người Việt Nam vẫn thế, không nâng lên được bao nhiêu, nhưng nhờ con cái chúng ta đi nước ngoài làm ăn sinh sống thì sao?

Từ nhà đến chỗ xe buýt trường đón con trai, phải đi qua một cái ngã chợ, đông người lắm nên chẳng mấy khi đi được nhanh. Bố thì cứ mũ bảo hiểm chở con trai đầu trần đàng sau, hì hục len qua cái ngã đó. Hết ngã là ra đến vỉa hè, con lên xe luôn rồi bố lại quay trở lại, cứ thế. Đùng cái một ngày con hỏi:

- Tại sao lúc đưa con đi học, con không cần đội mũ bảo hiểm hả ba?
- Có chứ con, đã lên xe máy là phải đội.
- Con không đội mà, mà ba cũng không nhắc hay yêu cầu con đội mũ.

Mình ngượng quá đi mất:

- Ừ đúng là thiếu sót của ba rồi, nhiều khi cứ ẩu như thế đấy, nghĩ là đi gần, trong ngõ không có chú công an, nên cứ làm bừa đi.

Thực ra thì...

Cậu cả nói tranh:

- Là chỗ nào cũng có thể ngã được ba nhỉ. Mà ngã võ đầu là nguy hiểm... Mai con sẽ đội mũ bảo hiểm lúc ba đưa con ra xe buýt trường.

- Đúng thế đấy con ạ, rủi ro có thể tìm thấy chúng ta ở bất cứ đâu và bất cứ lúc nào – mà thường thì rủi ro lại xảy ra đúng lúc chúng ta bất cẩn nhất. Biết bao người ngã chết đúng lúc không đội mũ bảo hiểm đấy con... Chuyện này ba thiếu sót, ba nhận, lần sau mà ba quên thì con nhắc, con quên thì ba nhắc nhé...

- Vâng ba ạ. Con sẽ nhắc cả nhà, cả em bé nữa.

Từ đó ngày nào con trai cũng đội mũ bảo hiểm khi đi xe máy, dù xa hay gần.

MẮT TO MẮT BÉ

Pi là con chú Tùng, mình đã giới thiệu trong chuyện Cái can nhựa rồi, nên không nói lại nữa. Đợt này hội các phụ huynh có con sinh hoạt Hướng Đạo Sinh tổ chức cho các bạn đi Đồ Sơn một ngày với hành trình trải nghiệm tàu hỏa, xe buýt để biết được cái sự di chuyển bình dân, tránh lên xe xuống ngựa cứ phải đưa đón tận cửa, điều hòa, máy lạnh.

Chú Tùng đi công tác vắng chưa về kịp nhưng vẫn muốn cho Pi đi cùng, do đó chú gửi Pi đi theo cùng đoàn các bạn và ba của Bôn Ba Nhi Bá, Bá Ba Nhi Bôn đảm nhiệm việc trông Pi kiêm cứu hộ bãi biển cho đoàn lít nhít này luôn. Cuộc đi chơi vui hết sức, các bạn phấn khích kinh khủng, đến mức khi đi taxi từ Đồ Sơn về Ga Hải Phòng còn nhao nhao ầm ĩ trên xe, bác lái xe cũng không chịu nổi. Lên tàu, đùa tiếp, nhộn nhạo và thân ái, thật là thú vị.

Nhưng có một sự cố – Pi chỉ mặt em bé Bá Ba Nhi Bôn nói và cười to: “Ơ ơ Nhi Bôn một mắt to, một mắt bé kìa!”. Cô bé phụng phịu, về nhà vẫn không yên tâm nói đi nói lại vài lần với ba... “Anh Pi bảo con một mắt to, một mắt bé ba ạ...” Số là Nhi Bôn sinh ra đã bị sụp một bên mí mắt, nên cặp mắt một mí, đáng nhẽ rất xinh như một cô gái Nhặt Bồn, thì nay chỉ còn xinh có một bên thôi. Điều đáng ngại hơn là bạn ấy bị che đồng tử, nên để lâu sẽ có khả năng bị nhược thị. Mẹ Nhi Bôn nhờ bạn học cùng đại học là bác sỹ nhãn khoa, làm một tiểu phẫu treo mí mắt lên để em “nhìn tạm” sau này em sẽ đi làm phẫu thuật thẩm mỹ sau. Em xinh hẳn lên, nhưng thực ra, mắt bên đó lại hơi to hơn bên kia một chút.

Chuyện anh.

Ba nói chuyện riêng với anh Bôn Ba Nhi Bá, rằng con đã chứng kiến nhiều người khuyết tật và ba thường hướng con đến việc có lòng yêu thương và sẵn sàng giúp đỡ họ. Tuy nhiên, điều đó chưa

đủ – như ở các nước phát triển Âu Mỹ có khi việc đề nghị giúp đỡ người khuyết tật rất khó, vì họ có ý thức cái tôi rất cao, đề nghị giúp đỡ nhiều khi họ coi là bị xúc phạm.

- Người ta muốn được coi là người bình thường, không khuyết tật con ạ. Do đó trước mắt, con cần học một điều là nếu thấy người khuyết tật, đừng tỏ ra chú ý vào họ một cách lộ liễu và tò mò. Nếu con thấy lạ, thì để dành đấy hỏi lại ba, mẹ hay ông bà... để hiểu hơn về khuyết tật đó nhé.

- Vâng, vẫn nói chuyện với họ bình thường ba nhỉ... Ở thế ở nước ngoài thì không giúp đỡ người khuyết tật hả ba?

- Có chứ, giúp đỡ bình thường chứ, nhưng mình còn phải học cách đề nghị như thế nào mà họ vui vẻ chấp nhận giúp đỡ. Bây giờ nói về bài học của em Nhi Bôn với bạn Pi, là Pi chưa được chú Tùng nhắc cần chú ý những trường hợp như vậy. Em con là con gái, hồi nhỏ em con bị nhiều người chú ý đến cái mí sụp của mình và bàn luận ngay trước mắt em, chắc chắn nó sẽ đi vào suy nghĩ của em con. Và em băn khoăn về ngoại hình của mình. Từ khi em treo mí mắt, em hết cái băn khoăn đó vì thực ra, em gái con khá xinh xắn, nên em tự tin hẳn lên. Đây là bài học cho con, không chỉ khuyết tật mà nhiều khi, những khiếm khuyết về hình thức của người khác, đặc biệt là phụ nữ, thì không nên chú ý, lại càng không nên nói toẹt vào mặt người ta như vậy. Điều đó chính là sự tế nhị đấy...

- Thế nói như Pi có hư không?

- Không con ạ, ai cũng phải học những điều đó, khi chưa được học thì phạm lỗi là bình thường, nhưng khi được học rồi mà vẫn làm thì tệ lắm đấy. Ba sẽ nhắc chú Tùng hướng dẫn Pi như ba hướng dẫn con, vậy thôi...

Chuyện em.

Cô bé Nhi Bôn không yên tâm mãi về cặp mắt bên to bên bé của mình. Ba nhìn thẳng vào mắt em và nói:

- Con nhìn vào mắt ba đi xem nào! Có thấy mắt ba một mắt to, một mắt bé không?

Cô bé nhìn kỹ và thấy đúng thế thật, cười và chỉ:

- Đây mắt này to hơn mắt này một tí!

- Đúng thế con ạ, không có ai là có hai mắt, hai tai, hai tay hai chân giống y như nhau cả, mà bao giờ cũng hơi khác một tí. Do đó chuyện hai mắt không to bằng nhau cũng bình thường lắm nhé!

Cô bé cười rất yêu...

Đến lúc đi tắm cô bé Nhi Bôn gọi:

- Ba ơi con gội đầu xong rồi, ba vào xả nước cho con! (nàng ta đã tự tắm nhưng thường vẫn phải nhờ xả nước cho sạch xà phòng sau gáy) – vào thấy cô bé đang đứng ngắm cặp mắt của mình trong gương, tay vò đầu đầy xà phòng. Mình xả nước cho cô bé và bảo:

- Mẹ con ấy mà, nhiều người mới gặp bảo là không xinh, nhưng gặp lâu rồi thì phát hiện ra là rất duyên và đáng yêu, lại sống tốt nên nhiều người yêu quý. Đấy con thấy không, có cần phải xinh lắm đâu... Con phải cố gắng duyên và được nhiều người yêu quý như mẹ nhé!

- Vâng, mẹ có nốt ruồi chỗ này ba nhỉ? – cô bé chỉ lên má...
“Nhưng mẹ đáng yêu...” rồi cô bé lại cười...

NƯỚC MẮT CỦA ANH KHANG

Anh Khang hơn Bôn Ba Nhi Bá hai tuổi, vừa gần nhà lại vừa sinh hoạt chung ở Hướng Đạo Sinh. Khang có tật khóc nhè...

Hầu hết những lần Khang khóc đều là khóc trước mặt các em bé hơn. Khang khóc vì mấy lần chơi những trò chơi tập thể, cá nhân Khang đã cố gắng hết sức và chiến thắng, nhưng các em trong đội thì cực ba chi khươn^[14], chẳng đứa nào có ý thức chiến thắng cả, nên cả đội thua trận. Chỉ thế thôi, Khang khóc, nước mắt lã chã, thật thảm thương.

Ba ra nói chuyện với mẹ anh Khang, cô ấy kể anh ấy chỉ dám chơi những trò chơi với bố mẹ, mà khả năng của bố mẹ thì không bằng, như cờ vua chẳng hạn vì anh ấy được đi học đánh cờ; còn những trò có thể thua như cá ngựa thì thôi, không chơi. Anh ấy sợ thua.

Chuyện anh.

- Con chơi cá ngựa với mẹ và em thua bao nhiêu lần, chẳng làm sao, thế mà tại sao anh Khang anh ấy cứ phải khóc vậy nhỉ...

Bôn Ba Nhi Bá ngồi sau xe máy của ba, tự hỏi.

- Ba ơi, tại sao hả ba?

- Ba không rõ, nhiều lý do lắm con ạ. Có thể là anh ấy thường được nhường ở nhà, con một mà. Ông bà bố mẹ và bác đều quá chiều, anh ấy luôn được coi là số một trong gia đình. Điều đó làm anh ấy khó chấp nhận được việc có lúc nào đó, sẽ có người hơn mình. Con và các bạn chơi trò chơi, thì được thua cũng chỉ là vui thôi, sau này khi con lớn con sẽ thấy rằng việc thắng thua trở nên quan trọng hơn rất nhiều với phần lớn mọi người.

Bôn Ba Nhi Bá suy nghĩ rất lung...

- Vậy thì làm thế nào để khỏi thua cuộc hả ba?

- Không nên đặt vấn đề thắng thua con ạ, vì có người thắng phải có người thua, ta có thể thua để người khác thắng và ngược lại. Tốt nhất là mình cứ nỗ lực hết sức và làm tốt công việc của mình, sống tốt là được. Ba nói tiếp này, lý do anh Khang khóc có thể là do anh ấy yếu đuối, dù là khi đối mặt với thua cuộc hay khó khăn. Lúc ba dạy bơi cho anh ấy chẳng hạn, luôn luôn đưa ra lý do rằng không thể làm được, nhưng đến lúc làm thật thì vẫn làm được...

- Con ít khóc ba nhỉ?

- Đúng rồi con ạ, con mặc dù rất hiền, như ba nhận thấy là thương người, nhưng con ít khóc. Từ lúc con còn nhỏ, mỗi khi con khóc không rõ lý do, ba mẹ thường cho con khóc thoải mái, đó là một cách “xả stress” cho con. Con khóc một lúc rồi thôi, mọi thứ lại bình thường. Đặc biệt những lúc con khóc để đòi một cái gì đó, dù có lý hay vô lý, ba mẹ đều không đáp ứng ngay lúc đó và cũng không dỗ để con nín. Chính vì thế mà con hiểu, khóc để yêu cầu, không giải quyết được vấn đề gì cả. Bởi vì lúc các con còn nhỏ, trong gia đình, khóc có thể ép buộc được cha mẹ làm một điều gì đó, nhưng sau này lớn lên, ra đời đi làm, con định khóc với ai để họ sợ?

Trẻ con bao giờ cũng vậy, khi chúng làm một việc mà có hiệu quả, chúng sẽ làm mãi. Có cháu hay khóc, cháu khác lại dỗi, hoặc dùng bạo lực như đánh, đấm... Chúng rất khôn, lần đầu làm được lần sau tiếp diễn, bố mẹ mà không tỉnh táo để biến thành cố tật thì sau này có mà sửa ồm chưa chắc đã được. “Con hư tại bố mẹ, cháu hư tại ông bà.”

Chuyện em.

Dạo này em gái Bá Ba Nhi Bôn hay khóc hần lên, hơi tí thì khóc. Ba mẹ đoán là em bé chuẩn bị ra trường – chỉ vài hôm nữa thôi, em sẽ chia tay lớp Mầm non em đã gắn bó bốn năm đằng đẳng, từ khi em còn bé xíu, ba bế em đến trường và ở lại học cùng em cả một ngày. Hôm nay em còn thổ lộ, “con sợ đến ngày thứ Bảy này quá... con không muốn chia tay bạn Bê, bạn Mướp, bạn Minh Giang, bạn Hạnh Chi...” Thứ Bảy này là buổi biểu diễn của em, rồi em bé bước sang một giai đoạn mới của cuộc đời. Một trong

những giai đoạn đẹp nhất của cuộc đời em, sắp qua đi mất rồi.

Lâu nay em đã tự tắm, nhưng cái vòi nước thì thường do người lớn dùng, để ở trên cao, em phải nhờ người kéo cho nó trượt thấp xuống mới dùng được. Chiều hôm qua, anh Bôn Ba Nhi Bá vào thay quần áo, ba dặn con thay xong thì kéo xuống cho em tắm nhé, anh vâng dạ. Em vào ngồi trên bồn cầu “trút bầu tâm sự” rồi nhìn thấy cái vòi nước vẫn còn trên cao, em không tự rửa được nên gọi ra ngoài: “Con ị xong rồi ạ!” – không phải để gọi người vào rửa, mà gọi người vào lấy cho cái vòi nước. Anh Bôn Ba Nhi Bá đứng ngoài hét vọng vào: “Thì chùi rồi rửa lấy chứ còn gì...” thế là em òa lên khóc.

Ba vào thấy em khóc, bảo thôi em đứng dậy tiện tay ba chùi cho, rồi cầm vòi phun nước cho mà rửa. Em vẫn thút thít, thút thít... Rửa xong, ba bảo:

- Con không lấy được vòi nước chứ gì, cái anh Bôn Ba Nhi Bá này đúng là vô tích sự, ba dặn rồi, thay quần áo xong lấy vòi xuống cho em, thế mà quên. Con tự tắm đi, bây giờ ba vào ba sẽ “xử lý” anh Nhi Bá!

Lúc sau em bé mang cái đầu tóc ướt đi vào phòng, thấy ba nửa đùa nửa thật giả vờ mắng anh Nhi Bá:

- Vô tích sự quá, đã quên lấy vòi cho em lại còn quát bắt em tự giải quyết... Ba ba con nhăn nhó cười với nhau, thế là vui vẻ cả...

Nhưng vẫn không đỡ con gái đang khóc lấy được một câu.

Con gái ạ, thế là bốn năm Nhà trẻ và Mầm non của con sắp hết rồi, con cứ khóc đi, vì cũng chỉ vài tuần nữa con sẽ có lớp mới, rồi con sẽ lại gần bố và yêu quý các bạn mới của con, cứ như thế đến mãi sau này... Ba chỉ mong các con đi học ở lớp nào cũng yêu quý bạn bè như thế, cứ như thế, con nhé!

“GIÈM PHA”

Cái cô bé Bá Ba Nhi Bôn cũng đã biết quan tâm đến bạn khác giới rồi đấy, mới có 5 tuổi già một tí thôi, chứ có nhiều nhận gì cho cam. Có một dạo về nhà cứ “Bảo Trọng, Bảo Trọng...” liên tục, liên tục. Mình đâm tò mò, Bảo Trọng là anh chàng nào mà hấp dẫn dzữ dzậy ta?

Thế là ba đi đón con gái, ba vào lớp ngồi quan sát. Cuối giờ buổi chiều các bạn ấy thường ngồi vẽ tự do trong lúc chờ các bố, các mẹ hoặc ông bà đến đón. Bảo Trọng là một chàng trai sáng sủa, có lẽ là đẹp trai nhất lớp. Mặt tròn bầu bĩnh, mắt đen láy, da trắng... và có vẻ gia đình giàu có, được chiều. Không bao giờ gặp bố hoặc mẹ Bảo Trọng đến đón, mà hầu hết là bà của Bảo Trọng. Bà cũng ngồi chờ cháu trai vẽ xong bức tranh, rồi mới đón về. Và mình ngỡ ngàng vì Bảo Trọng quát bà, rồi có lần, mắng bà vì một điều gì đó. Bà cụ chỉ im lặng với thằng cháu, còn thằng cháu lúc thì giơ tay vùng chân, lúc thì vùng vằng...

Chưa biết phải xử lý việc này ra sao.

Đùng một hôm cả nhà ngồi ăn cơm, mẹ của bạn Bá Ba Nhi Bôn và bạn ấy nói chuyện gì, mà bạn ấy lại nhắc đến Bảo Trọng. Chắc là mẹ nhớ ra, nói với Nhi Bôn:

- Mẹ đến đón con để ý thấy Bảo Trọng không ngoan. Bạn ấy quát bà, mắng bà...

- Như thế là không ngoan hả mẹ?

- Đúng là không ngoan rồi. Các con còn nhỏ phải kính trọng, lễ phép với người lớn chứ.

Mình thở phào, thế hóa ra mẹ bạn Nhi Bôn cũng đã chú ý đến Bảo Trọng rồi đấy. Không ai bảo ai!

Ba mẹ chở Bá Ba Nhi Bôn đến trường, cô bé tong tong tẩy tẩy từ

cổng đi vào lớp; điệu khiếp. Lúc đi về, ba mẹ bạn ấy nói chuyện với nhau.

- Thế là cũng biết chú ý bạn trai rồi đấy ba ạ. Về kể chuyện là con thích bạn này, Linh Lan thích bạn kia, rồi Hạnh Chi lại thích bạn kia nữa...

- Hì hì, thì chắc chắn rồi. Hóa ra không phải một mình ba, mà cả mẹ và (ba cũng mới phát hiện ra là cả bà ngoại nữa) đều nhận ra vấn đề và chú ý bạn Bảo Trọng. Có vẻ anh chàng này nhà giàu có và bố mẹ bạn rộn. Chưa bao giờ ba gặp bố mẹ bạn ấy đi họp phụ huynh cùng cả, mà vẫn luôn luôn chỉ là bà.

- Vâng, mẹ đến đón cũng để ý thấy Bảo Trọng không ngoan lắm...

Mình cười nửa đùa nửa thật:

- Hôm qua mẹ lại còn “gièm pha” Bảo Trọng với cô con gái nữa chứ...

Mẹ cười rũ mà rằng:

- Ừ thì sau này con gái có mà yêu anh nào đòi cưới sao mà ép được, nhưng mà hướng dẫn được chút nào hay chút ấy chứ. Bây giờ đã phải “gièm pha” dần rồi... cho nó hiểu rằng có những bạn trước mắt chỉ hấp dẫn bề ngoài thế thôi, nhưng “ngoan” mới là quan trọng...”

Lo ra phết nhỉ!

HẬU “TẬP ĐI XE ĐẠP”

Tặng Bình “béo”

Ở cái chỗ sinh hoạt Hướng Đạo Sinh ấy mà, có vụ các bạn ấy “săn chuyên hiệu” – phải cố gắng nỗ lực làm được một việc gì đó có kết quả thì nhận được một chuyên hiệu, ngoài danh hiệu còn một cái phù hiệu con con khâu lên cánh tay áo.

Kỳ này anh bạn Bôn Ba Nhi Bá báo cáo anh phụ trách, rằng em đi xe đạp đến trại hè, cứ 5 kilômét một ngày – anh phụ trách đồng ý nhờ ba giám sát hoạt động và ít nhất phải đạp được trên một tuần. Bôn Ba Nhi Bá thì biết đi xe từ ba tuổi rưỡi, phương pháp tập mình đã viết trong Tập đi xe đạp trong Chuyện con chuyện cha nhưng đi đường dài, ngoài đường phố thì chưa đi bao giờ.

Khó nhất là phải sang bên kia đường, vào lúc đầu giờ buổi sáng người đi làm đông nườm nượp. Ba dùng cái xe máy của mình, cản cả một dòng xe cộ, che cho con dắt xe đạp sang đường. Tất cả đều dừng lại, nhẵn nại chờ hai ba con đi sang, kể cũng thật là cảm động.

Trên đường đi ba hướng dẫn con: “Cứ đến chỗ đường giao nhau thì con đi chậm lại, thậm chí có thể dừng hẳn lại để tránh xe con nhé.” Cậu cả hì hục đạp, chỉ có thể trả lời lí nhí. Dọc đường có rất nhiều hàng quán, người ta đỗ ô tô, vào ăn sáng. Để an toàn, cậu cả thường đi sát mép vỉa hè, rồi đến sát cái ô tô đang đỗ, rẽ vòng ra ngoài rất... ngoạn mục.

- Ba dặn con này, mỗi khi có chướng ngại vật ở trước mặt mình, như cái ô tô đỗ cạnh đường đó, con cần chủ động đi dịch dần ra ngoài từ xa. Bây giờ đang có ba dùng xe máy đi kèm con, con không sợ gì cả. Việc con dịch ra ngoài như thế, sẽ giúp người đi cùng chiều phía sau con hiểu rằng con sẽ chiếm đường để tránh,

và họ chủ động tránh con. Nếu con cứ đi thẳng đến sát chướng ngại vật rồi tạt tránh ra như vậy, thì sẽ là một sự kiện bất ngờ đối với người đi sau con và họ có thể đâm vào con.

- Vâng con sẽ để ý ba ạ.

- Đây là đường đôi rộng rãi, chứ nếu đường nhỏ mà con làm như vậy, còn có thể đâm vào xe ngược chiều nữa kia. Con đi dịch ra ngoài từ xa còn có tác dụng để xe ngược chiều có thể quan sát được con còn chủ động mà tránh.

Cậu cả mồ hôi mồ kê nhễ nhại.

Bất ngờ với ba cậu ta là khi đến đoạn gặp vũng nước to, cậu ta nhẹ nhàng nhưng quyết đoán, lượn lên đoạn vỉa hè thấp thấp, tránh qua và đi tiếp. Ba không cần can thiệp hay chỉ đạo gì cả.

Đi sau bạn Bôn Ba Nhi Bá mà cứ nghĩ miên man. Đường đời nhiều chướng ngại lắm con ạ, mà thực ra cũng nhiều cái có thể nhìn thấy từ xa, để chủ động tránh dần mà nhẹ nhàng vượt qua. Chúng ta là những người bình thường không xuất chúng, có phải lúc nào cũng làm được kỳ tích để người đời thán phục đâu – mà với chúng ta mỗi trở ngại bé bé hằng ngày, hết ngày này đến ngày khác, ta vui vẻ, nhẹ nhõm vượt qua nó, đã là kỳ tích lắm rồi.

Nghĩ đến năm sau, năm sau nữa... ta chẳng còn được đi sau con để kèm con từng vòng đạp của chiếc xe. Rồi ta sẽ tiễn con đi, bước bằng đôi chân mình trên con đường đời tấp nập người xe. Con sẽ làm thế nào để vượt qua những trở ngại của riêng mình đây? Ba tin con sẽ vượt qua được, bây giờ ba đã để con tập chủ động xử lý tình huống ngoài việc hướng dẫn những quy tắc an toàn cơ bản, thì sau này con cũng sẽ vững vàng trong cuộc đời thôi.

Đến khi nào trên đường đời tấp nập

Ta sẵn sàng để con bước đi xa...^[15]

THƯ GỬI CON GÁI NHÂN NGÀY TỐT NGHIỆP MẦM NON^[16]

Con chim non yêu quý của ba!

Nhìn con cầm Giấy chứng nhận tốt nghiệp... Mầm non, ba cũng thấy cảm động, mà chưa rõ vì sao lại cảm động như vậy. Ba đành gác lại việc suy nghĩ tìm ra nguyên nhân của nguồn cảm xúc ấy, và tập trung chụp cho con những tấm ảnh của buổi lễ chia tay trường mầm non...

Trong năm cuối này con đã học đánh vần và đọc những câu đầu tiên trong sách... nhìn cô gái của ba mặc áo thụng, mũ cao nhà trường thuê cho, thật ngộ nghĩnh; và thú vị hơn, cô gái ấy quên mất mình đang đứng trên sân khấu cao cho bao nhiêu người nhìn vào, chúc mừng, vỗ tay... Cô gái ấy đang bận đánh vần xem mình được phát tờ giấy gì, cứng cứng, in rõ đẹp...

Ba đã nghĩ ra tại sao ba xúc động, vì ba cũng phải chia tay một trong những quãng đời đẹp nhất của ba, nó sẽ không bao giờ quay trở lại. Quãng đời đó, bắt đầu từ những ngày đầu tiên đưa anh trai con đến trường mầm non. Anh bạn ấy đến trường và năm đầu tiên may mắn gặp được một cô giáo rất tốt, rất tận tâm, chu đáo, công bằng mà lại rất hiền dịu. Đến năm sau, khi con ra đời thì anh của con lại được đổi một cô giáo trùng tên cô năm trước, nhưng béo hơn rất nhiều. Cô này khác hẳn cô trước, cùng một số biến cố (ngay cả việc anh trai con có em) đã làm anh của con thay đổi khác hẳn, từ một chú bé dễ thương, thông minh đỉnh ngộ, anh con thụt lùi hẳn lại. Mỗi lần đến đón anh con, anh ấy chạy xô ra khỏi lớp, ôm chầm lấy cổ ba, như muốn khóc – rằng đã hết một

ngày học dài đằng đẵng. Có một lần dắt anh con đi xuống cầu thang của trường, sau lưng là cô giáo béo năm nay, anh con nhìn thấy cuối hành lang là cô gầy năm ngoái, anh ấy chạy nhanh hết sức, hai tay dang rộng: “Con chào mẹ Thùy...” và cũng ôm chầm lấy cổ “mẹ Thùy” như ôm cổ ba và mẹ con vậy.

Nhìn anh con chạy, như một con chim non đang trải qua những biến cố đầu tiên của cuộc đời, tim ba thắt lại và hàng loạt ý nghĩ lướt qua trong đầu. Có một nghề có lẽ là nghề hạnh phúc nhất, nghề cô giáo mầm non. Những con chim non được đưa đến cho các cô, với những suy nghĩ trong sáng nhất và nhiều yêu thương nhất, chúng hy vọng gặp được ở trường những người mẹ thay cho cha mẹ đẻ của chúng trong gần một ngày trời... nhưng không phải ai cũng được hưởng trọn vẹn niềm hạnh phúc ấy. Cứ nghĩ đến cô Thùy “béo” nhìn cảnh vừa rời tay mình, con chim non đã vội chạy đến với một cô giáo khác với cả lòng yêu thương lẫn tủi thân, ba lại thương cô giáo ấy. Không được hưởng trọn vẹn niềm hạnh phúc mà cuộc đời trao cho mình, cũng là một thiệt thòi rất lớn con ạ.

Từ đó ba dành nhiều thời gian hơn cho anh con, vì nhận ra những thiếu sót của ba. Ba chọn cách nói chuyện với các con nhiều hơn, gần gũi với các con nhiều hơn và bất ngờ, ba học được nhiều bài học hơn.

Từ những ngày đầu tiên con đến trường mầm non – cô giáo của con còn là một cô giáo trẻ mới ra trường cho đến ngày con chia tay trường, cô không dự được vì bận sinh em bé thứ hai, các con đã đủ thời gian để yêu quý cô giáo, như một người mẹ thứ hai của mình. Đối với cô đó sẽ là gia tài không gì sánh được. Cô đã được hưởng niềm hạnh phúc trọn vẹn, mặc dù không được chứng kiến những con chim non của cô đang ngộ nghĩnh đứng đánh vần từng con chữ trong bảng tốt nghiệp. Không có gì là hoàn hảo cả, chính sự không hoàn hảo ấy làm cho chúng ta có được hạnh phúc trọn vẹn, còn nếu cố vươn tới hạnh phúc hoàn hảo, thì đổ vỡ sẽ đến và nhiều khả năng chúng ta sẽ rất thất vọng.

Dành cho sự không hoàn hảo, là chỗ của ước mơ. Các con sẽ ước có cô giáo ở bên các con lúc này, nhưng cô không đến được. Không

sao cả, rồi con lại sẽ có những niềm vui khác, niềm hạnh phúc khác và ước mơ khác.

Con chia tay trường mầm non, ba chia tay quãng đời đẹp nhất – quãng đời cứ sáng đưa con đến trường rồi quay trở lại với công việc. Ba cứ mong đến buổi chiều đi đón con để bước chân vào lớp và gặp gần 20 cái mỏ chim bé bé xinh xinh, nhao nhao chào và ôm lấy ba không khác gì con. Có con còn muốn bác chú ý, thụi cho bác một quả vào lưng...

Con lớn dần lên, cách con chào đón ba lúc đi học về, sẽ khác đi. Niềm vui, sung sướng và hạnh phúc đó sẽ thay bằng niềm hạnh phúc khác. Và ba đã biết cách sống trọn vẹn với niềm hạnh phúc đang nằm trong tay của mình.

Thư ba viết cho con, khi nào lớn lên con sẽ đọc, và hiểu lúc con còn bé, ba mẹ đã suy nghĩ như thế nào và ước mơ như thế nào về các con.

Thế nhé, con chim non của ba!

DỪNG TAY ĐỂ GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ

Việc giơ tay đánh bạn, đánh anh trai... đang là “vấn nạn” của cô bé Bá Ba Nhi Bôn. Không những thế, cô bé còn có những biểu hiện lệch lạc khác nữa.

Đến “trại hè tại gia” của một cô giáo, có hai anh lớn, một anh thì nghịch hơn và một anh thì hiền hơn. Được một lúc thì anh hiền hơn khóc mếu – em gái Nhi Bôn “phá đồ chơi của con...” (đồ xếp hình, bị phá dỡ sau bao công xây dựng.) Hóa ra em bị anh nghịch trêu giơ chân đá vào mặt làm em tưởng anh hiền đá nên quay ra trả miếng.

Hành động đó của em khiến ba của em suy nghĩ mãi, chắc chắn sẽ phải tìm cơ hội để nói chuyện với em. Nhưng trước mắt, cái tay cứ giơ lên đánh người khác, thì ngày nào cũng diễn ra và diễn ra vài lần.

Có lần đi lang thang ở nước ngoài, thấy một chú bé bé xíu người Âu, gào khóc và giơ tay đánh mẹ. Mẹ chú không nói không rằng, giữ thật chặt tay con, kiên nhẫn chờ cho nó dịu đi, từ bước đầu không dùng sức giãy giụa cho đến khi con dần nín khóc... Chuyện sau đó như thế nào thì mình không còn được chứng kiến vì phải rời đi. Nhưng cách xử lý tình huống của bà mẹ, đúng là rất đáng suy nghĩ và học tập. Con trẻ cũng như người lớn, có lúc hiền lúc nóng, không phải lúc nào cũng như lúc nào. Lúc nó nóng tính lên, mà mình nóng theo, nhẹ thì nạt nó, nặng thì trừng phạt nó bằng đòn roi – nóng chồng lên nóng, thì tình hình chỉ có nghiêm trọng hơn mà thôi.

Vừa mới hôm kia thôi, chở hai anh em qua cửa hàng của bác Quân nhờ sửa cho ba cái kính mát, em lại giơ tay đánh anh. Bác gái nhắc

ba “Chiều con gái như thế là không được, kiểu gì cũng phải đối xử công bằng...” Ba lựa cách nói riêng với bác: “Lần nào em cũng rất nghiêm với cháu, nhưng em không áp dụng phương pháp trừng phạt, nhất là bằng đòn roi...”

Lại tối hôm qua, sau bữa cơm, mẹ nói chuyện với em, rằng “Em bé dạo này khó bảo nhiều và vẫn hay giơ tay đánh anh, đánh cả bạn của anh...”

- Con gái ạ, là con gái là phải hiền hậu, con được ba nhắc không biết bao nhiêu lần rồi, mà lần nào cũng quên – rõ ràng không phải là ba mẹ không nhắc con nhé. Ba đã nói, con còn bé chẳng đánh được ai cả, nhưng người khác nhường con nên con tưởng rằng con thắng thế, cứ thế làm mãi. Từ bây giờ chắc là ba mẹ phải có biện pháp với con mới được. Trước mắt nếu con giơ tay đánh người khác, ba sẽ buộc tay con lại để con nhớ.

Cô bé lặng im, không nói gì. Cô này lì hơn anh trai cô ta nhiều.

Thực sự những biểu hiện của con gái, làm ba rất lo. Nếu ngẫm về nhân quả, thì cái gì cũng có nhân và cái gì cũng tạo quả. Trước một việc không vừa ý là nhân, ta suy nghĩ xem hành động như thế nào, rồi hành động thật ra ngoài... là quả. Hành động lại là nhân và tạo ra hậu quả, lại là cái quả khác. Bây giờ không nắn con, là nhân, sau này con sống ở đời bất lợi, là quả... cứ thế, cứ thế.

Chẳng nói cao xa làm gì, trước mắt cần phải giải quyết vấn đề giơ tay đánh cái đã, sau đó mới nói đến việc giúp “chị chàng” nhận thức được cái hay, cái dở của sự việc mà lựa chọn cách hành động thích hợp. Khó nhưng ba mẹ vẫn phải làm cùng con, con gái của ba!

SINGAPORE TO TỪNG NÀO?

Cả nhà sắp đi du lịch ở Singapore, hai bạn háo hức, đặc biệt là ông anh. Cả hai bạn, lần đầu tiên được đi ra nước ngoài. Ba mẹ xác định, khi các con còn nhỏ, thì đi đâu cũng là đi, miễn là được đi chơi vui vẻ cùng cả nhà. Đi nước ngoài hay nước trong như nhau cả; các con chưa thể nhận thức được rõ ràng cái sự khác nhau, cái hay, cái đẹp của nước khác, hay những cái họ (biết đâu đấy) chưa bằng mình. Đã thế hồi các con còn nhỏ, ngoại ngữ học được chưa nhiều, đi ra nước ngoài cũng phí đi một cơ hội cọ xát, tiếp xúc mà “thực hành tiếng.”

Nói chung là, lúc các con còn nhỏ quá, đi du lịch nước ngoài đem lại nhiều vướng bận, vất vả hơn... dễ ảnh hưởng đến cái vui chung của chuyến đi.

Anh Bôn Ba Nhi Bá bắt đầu lên internet tìm hiểu những thông tin về đất nước Singapore. Nào là ông Lý Quang Diệu thành lập đất nước, nào là hóa ra, Singapore không có thủ đô, mà đất nước là thành phố, là thủ đô luôn...

Anh chàng rất muốn trong chỉ một chuyến “viếng thăm” ngắn ngủi, có thể đi hết được “nước” Singapore. Băn khoăn quá, cậu ta hỏi:

- Ba ơi, đi hết được Singapore mất bao nhiêu lâu hả ba?

Câu hỏi này hay à nha, hì hì...

- Cứ giả định là đi hết Singapore bằng chân, tức là đi bộ con nhé. Vậy thì vấn đề của ba con mình bây giờ, là đi theo lộ trình nào. Ví dụ, đi hết một vòng Singapore, nghĩa là gì?

- Là đi xung quanh ba nhỉ?

- Đúng rồi, là đi xung quanh. Còn có những lộ trình đi xuyên qua thành phố, như ba thường chở các con đi từ nhà ông bà ngoại,

xuống nhà cũ của bà nội con ở đầu kia thành phố, là đi “xuyên tâm” thành phố con ạ. Lại có các lộ trình phải đi hết các phố của thành phố, hay đi trong một khu vực nhỏ nhỏ thôi. Như các cô chú người nước ngoài sang Hà Nội, hay đi bộ trong khu phố cổ, thì khu đó chỉ nằm trong cái quận Hoàn Kiếm ấy thôi. Vậy thì, ta sẽ tính xem nhé! Với câu hỏi đó, trước hết chúng ta cần xác định lộ trình, mà sau này con sẽ được học là xác định “tiêu chí đánh giá” hay “phạm vi nghiên cứu”.

Nghỉ lấy hơi một tí, cũng là để cho cậu ta “tiêu hóa.”

- Nào, thế con định tính thế nào sau khi đã xác định được lộ trình?

- Con tìm xem cần phải đi bao nhiêu kilômét ba ạ!

- Chính xác, cái đó có con số thống kê, hoặc lên xem trên internet, hoặc xem bản đồ trực tuyến mà con vẫn xem trong iPad ấy.

- Vậy cái “cần phải đi bao nhiêu kilômét” đó là gì?” – Nghĩ một lúc chưa có ra. Mới nghỉ hè được vài tuần quên sạch kiến thức, hu hu...

- Là quãng đường, chứ còn gì nữa con. Thế bây giờ con còn cần cái gì nữa nào, để tính ra?

Đến đây cái đầu óc rỉ sét bắt đầu vận hành, kêu cọt két sau vài tuần hùng hục bơi lội, xem phim, đi ăn kem, đạp xe đạp và ngủ.

- Dạ con cần vận tốc, lấy quãng đường chia cho vận tốc là ra thời gian ạ.

- Ha ha, đúng rồi! Thường thì vận tốc đi bộ trung bình của người khoảng chừng 5, 6 kilômét một giờ. Con thì đi chậm thôi, còn ba thì đi nhanh hơn. Em gái của con nó đi không chậm hơn con bao nhiêu... tất cả đều phải đo đạc cụ thể.

Ông con bắt đầu nhẩm.

- Vận tốc của con là 5 kilômét một giờ, vậy thì một vòng thành phố Singapore là bao nhiêu hả ba... để con còn tính?

- Ấy chớ, con tính toán thì là tốt, nhưng từ từ để ba giải thích.

- Việc tính toán, đó là việc sau này khi con sẽ đưa ra một mục tiêu cụ thể, tiếp nữa là một kế hoạch để thực hiện mục tiêu đó. Việc

con tính được bằng công thức “Thời gian bằng quãng đường chia cho vận tốc” là phương pháp thực hiện, nó sẽ nằm trong cái kế hoạch đó của con... Tại sao ba ngăn con không vội tính toán, con có hiểu không? Là vì tính toán chỉ thuần túy cho con biết một kết quả bằng con số, mà kết quả bằng con số thì nhiều vô vàn. Như lúc này ta nói, tính ở phạm vi này thì kết quả như thế này; tính với trường hợp khác thì kết quả sẽ khác; còn tính ở thời điểm này kết quả thế này và thời điểm khác kết quả cũng sẽ lại khác nữa... Đó là cuộc sống, nó muôn màu, muôn vẻ và thay đổi liên tục. Nếu như con tính ra được một kết quả và cứ ôm lấy cái kết quả đó, coi nó là tiêu chuẩn mà quên không nhìn ra xung quanh, con sẽ bị vướng mắc, coi cái mình đã biết là nhất, không có gì hơn nữa... Kiến thức của con cũng vậy, bây giờ cái con học tưởng là duy nhất đúng, nhưng sau này sẽ có cái khác hiện đại hơn, tiến bộ hơn bác bỏ nó...

Phức tạp không con? Không hề, rất đơn giản thôi, con nhỉ!

“KHÔNG PHẢI DẠNG VỪA ĐÂU!”

Anh em nhà Bôn Ba Nhi Bá và Bá Ba Nhi Bôn nghỉ hè – thế nào mà vợ được “mợ giáo Huệ” là mẹ của hai anh em cùng sinh hoạt nhóm Kỹ năng sống cùng Nhi Bá, tổ chức một loại hình vừa “trại hè” vừa “vườn trẻ.” “Mợ giáo” nghỉ hè, rộng rãi thời gian hơn, nên chuyển nghề bảo mẫu. Bọn chúng nó đến “trại” được đi bộ chơi trong vườn hoa, chơi các trò chơi ở vườn hoa rồi chơi xếp hình ở trên nhà, lại còn xem cả phim nữa...

Ba chỉ việc “quảng” hai bạn đến và “mợ giáo” trông luôn đến tận chiều mới quay lại đón, công nhận “mô hình” quá chuẩn. Chiều ba đến đón, thấy chuyện trò rôm rả, rồi ba hỏi “mợ giáo” xem tình hình các bạn nhỏ thế nào... nhìn chung vui vẻ cả. “Mợ giáo” cười rõ khoái chí, nói trong khi anh Nhi Bá nghe mà ngại, mặt đỏ bừng:

- Anh Bôn Ba Nhi Bá cũng giỏi lắm nhé – biết nói “không phải dạng vừa đâu...” rồi đấy. Tiếp theo là gì nhỉ, Nhi Bá?”

Cậu ta tiếp tục đỏ mặt tía tai, không trả lời. “Mợ giáo” cười nói nốt “Nghĩa là phải dạng rộng ra!” Ba cũng phải phì cười...

Hôm sau lúc ngồi ăn sáng xong, ba thì chờ những giọt cà phê cuối cùng nhỏ nốt xuống ly còn con trai thì nghịch iPad, ba mới nói chuyện với con.

- Nhi Bá này, cách đây hai tuần, ba đi họp phụ huynh cho con, cô giáo có nói các con bây giờ mới học lớp 4, nhưng đã có những biểu hiện muốn thành người lớn rồi. Có các bạn gái trong lớp đã biết chú ý các bạn trai, thậm chí các bạn trai lớp khác. Lại có hiện tượng các con nói đùa trong lớp những câu như “tư thế sáu chín”...”

Bôn Ba Nhi Bá ngồi thờ người ra.

Ba cậu ta nói tiếp

- Hôm sau đi đón con và được nhờ đón luôn cả Danh Khoa ở chỗ liên hoan về, ba cũng nghe hai bạn nói với nhau chuyện “sáu chín” rồi toàn nhắc những cái ti, ngực gì đó... phải không nào?

Cậu cả lí nhí:

- Vâng ạ.

- Thế con có hiểu những cái các con nói đó, như “dạng rộng ra” hay “sáu chín” là cái gì không đã?

- Con không hiểu lắm ạ.

- Được, để ba giải thích cho con nghe.

- Con còn nhớ hồi con còn nhỏ, con có hỏi về sự khác nhau giữa cơ thể của con và của em bé gái không? Nào là con thì có chim, còn em bé thì có cái “bím” ấy? Rồi con còn hỏi làm thế nào có trẻ con?

- Dạ, con không nhớ lắm ạ.

- Hồi đó ba ví, cái chim của con như cái chìa khóa, còn cái bím của các bạn gái, là cái ổ khóa. Sau này khi con lấy vợ, thì cũng là lúc cơ thể của con phát triển hoàn chỉnh, và con sẽ biết cách dùng cái chìa khóa mở cái ổ khóa, và từ đó có trẻ con. Trẻ con sẽ nằm trong bụng mẹ và khi nào đủ ngày đủ tháng, mẹ sẽ sinh ra em bé. Bây giờ các con đã bắt đầu quan tâm đến những chuyện đó, theo ba thì là tốt, chứ không có gì xấu và cũng không cần thiết phải xấu hổ khi đề cập những chuyện đó. Ví dụ, “dạng rộng ra” hay “sáu chín” đều là những tư thế của cơ thể khi người ta dùng để “mở ổ khóa,” sau này con sẽ hiểu, nó cũng là bình thường như biết bao hoạt động khác của con người. Đến đây con có hiểu không?

Cậu cả bắt đầu bình tĩnh sau khi ba động viên, hết sợ - rõ ràng là ba cậu ta hoàn toàn không có gì căng thẳng khi nói chuyện này.

- Có điều là, những chuyện đó con nghe người khác nói, rồi có khi họ cười cợt... vì họ nghĩ đến cái khía cạnh khác của chuyện đó và việc cười cợt như vậy thực ra là không tốt. Bản chất của chuyện đó là không xấu, nếu như nó được tiến hành có tình yêu và trong quan hệ vợ chồng. Chính vì thế, khi các con chỉ học, và nói đùa một cách thiếu ý thức và không hiểu kỹ, các con sẽ dễ dàng bị

đánh giá là thiếu giáo dục. Ở tuổi của con tò mò là đúng, và ba có nhiệm vụ phải giải thích cho con hiểu tốt nhất với lứa tuổi, khi con đã hiểu, con cần đừng không quan tâm nhiều đến việc đó nữa, cũng như có ý thức tránh không đùa những câu như vậy, không nên để người khác đánh giá không tốt về con và cả gia đình của con... được không nào?

- Vâng, được ba ạ...

Thế là, đã bắt đầu những câu chuyện về giới tính rồi đấy. Chắc hẳn ba còn phải tìm cơ hội để nói chuyện thêm với con – quan hệ nam nữ là không xấu, nhưng nó phải xuất phát từ tình yêu, con ạ.

MỒ CÔI

Em Thái học dưới Nhi Bá một lớp, trước cùng nhóm Kỹ năng sống, nhưng nay em chuyển sang sinh hoạt buổi chiều. Em rất ngoan, lễ phép, lại chịu khó tự học... nhưng cũng khá là hay khóc.

Lần cả nhóm các bạn đi Đồ Sơn “trải nghiệm du lịch bụi” bằng tàu hỏa và xe bus, Thái được mẹ gửi đến vì cô ấy bận. Tối về Hà Nội, tất cả các bạn đều hoặc bố mẹ đi cùng đưa về, hoặc bố mẹ đến đón đứng sẵn ở cửa ga, một mình Thái mẹ chưa kịp đến đón. Thái mắt đã long lanh chực khóc:

- Ở thế cháu là người cuối cùng được đón ạ? Hỏi xong ba Nhi Bá mới nhớ ra, bố mẹ em đã chia tay nhau. Hôm sau phải phê bình mẹ Thái ngay:

“Cô chú ý một chút, từ những chuyện nhỏ như thế thôi, đừng làm cho nó tủi thân. Việc rèn con cứng rắn hơn, là việc lâu dài, còn những việc như hôm nay là việc nên làm ngay.”

Dạo này Thái cũng lên nhập vào nhóm bơi của Nhi Bá, bác dạy luôn một thể. Sau vụ “long lanh” thấy thương anh chàng này quá, bác nhắn mẹ Thái buổi trưa đưa đến nhà cùng ngủ trưa với Nhi Bá, rồi đến giờ bác chở cả hai ra bể cho tiện, mẹ Thái đỡ vội vàng. Nhớ buổi đầu tiên, bác nói với Thái: “Con học bơi, cũng là học sự dũng cảm, kiên trì... rồi Thái sẽ thấy, mình biết bơi rồi còn cái anh thanh niên đẹp đẽ khỏe như lực sĩ kia vẫn chưa biết bơi. Mình đã mạnh mẽ và khéo léo hơn, nhờ sự nỗ lực một thời gian dài không nản chí, rồi dần dần không còn yếu đuối nữa. Và cháu sẽ nhận ra sự mạnh mẽ không nằm ở hình thức bên ngoài...”

- Trưa nay em Thái sẽ đến ngủ trưa với con, rồi chiều ba sẽ chở cả hai ra bể bơi. Ba phải kể với con một chuyện, là bố mẹ của em Thái không ở cùng với nhau, nên con chú ý, nếu em chủ động kể về bố,

thì con hăng nói chuyện, nếu không thì thôi. Đừng tò mò về việc tại sao lúc nào cũng chỉ thấy mỗi mẹ em, mà không bao giờ nhìn thấy bố em đâu cả...

- Thế tại sao cô chú ấy lại không ở cùng với nhau nữa hả ba?

- Nhiều lý do lắm con ạ, đơn giản chỉ là cô chú ấy không hợp nhau. Ví dụ nhé, nếu sống với nhau nhưng cứ hay va chạm từ lời ăn tiếng nói, thì rất khó có thể vui vẻ được. Mà như thế thì nên chia tay nhau, sẽ tốt hơn. Không phải nhà nào cũng học cách hòa hợp được với nhau đâu con.

- Thế... chú ấy, bố em Thái ấy, như thế nào hả ba?

- Ba không rõ được, nhưng đã là con người thì mỗi người đều có những suy nghĩ, cách sống rất riêng. Ta không thể nói chú ấy là người xấu, hay mẹ em Thái là người xấu. Hai người tốt cũng có thể không sống được với nhau. Em Thái như thế đã là thiệt thòi, con thì may mắn hơn, vì thế ba con mình không nhiều thì ít, bù đắp cho em: chơi với em này, ba dạy bơi cho em này... làm thế nào em ít buồn hơn, rồi em chơi được thể thao, thì mạnh mẽ hơn... Sau này em sẽ hiểu em thiệt thòi, nhưng biết cách đối mặt với thiệt thòi, vượt qua nỗi buồn mà tiến bộ.

Nhi Bá rất ngoan, chơi với em Thái rất thân ái, chia sẻ đồ chơi và Thái cũng hăm hở vác đồ chơi đến, hai bạn chơi chung. Thái cũng hiền, thậm chí còn bị em bé Bá Ba Nhi Bôn bắt nạt...

Hôm kia nghe một chuyện buồn. Cùng trong nhóm đi học bơi còn có anh Phát hơn Nhi Bá một lớp, nghĩa là hơn Thái hẳn hai lớp, Phát bề ngoài ngoan, ít nói, nhưng có vẻ nghịch ngợm. Điều không ngờ là Phát nói với Thái:

- Thái mồ côi bố mấy năm nay rồi...

Tối ba về hỏi lại Nhi Bá, đầu tiên là con có biết nghĩa của từ “mồ côi” không?

- Là có bố hoặc mẹ, hoặc cả bố mẹ mất hết rồi ạ... Sao ba hỏi con thế?

- Ba rất buồn con ạ. Việc ba dặn con hôm trước, là chơi với em Thái thì chú ý, hết sức chú ý về việc bố của em, thì nay anh Phát

nói với em là em mồ côi bố...

- Nhưng cô chú ấy không sống với nhau cơ mà, có phải chú ấy mất rồi đâu?

- Đúng thế con ạ. Ông bà, ba mẹ luôn dạy con phải nói sự thật, nhưng cũng dạy con rằng, biết sự thật thế rồi, nhưng rất nhiều điều không nên nói toạc vào mặt nhau như thế, nó gây tổn thương ghê lắm. Em Thái chắc chắn sẽ rất buồn đấy... Nếu con chỉ cần nói toạc vào mặt em là “Bố mẹ em bỏ nhau!” thì em đã đủ buồn rồi, đây lại nói một điều không đúng. Bố em còn sống, em không mồ côi.

Thật ra từ “mồ côi” có trong rất nhiều truyện cổ tích, một chú bé năm nay lên lớp Sáu, không thể không biết. Hỏi lại để cho chắc thế thôi.

Nhi Bá vốn tính tình nhân hậu, cũng buồn, thù người ra. Ông bà dạy con, rồi đến ba mẹ cũng theo nếp mà dạy con, yêu thương mọi người từ từng câu nói. Đời ba đã trả giá nhiều rồi về “miệng lưỡi như dao,” và nay ba cũng cùng con học tiếp, rèn tiếp...

Chiều qua trong bể bơi, nhân lúc sửa động tác chân bơi ếch cho anh Phát, bác hỏi:

- Sao Phát nói em như thế? Cháu có biết mồ côi là bố em đã chết rồi không? Đây bố em còn sống... – Phát được cái bề ngoài xinh trai và rất ngoan, vâng dạ và gật gật.

- Đừng làm cho em Thái buồn nhé! – Lại vâng dạ, gật gật...

Hôm nay được biết, Phát không chỉ một lần làm điều này với em Thái, mà đã là “số nhiều.” Với em Thái bây giờ điều này là nỗi buồn, nỗi đau lớn nhất. Với bạn khác, đem nỗi buồn, nỗi đau lớn nhất ra để mà trêu đùa; thật là một điều đáng sợ. Nếu không được nắn chỉnh ngay, thì vài năm nữa không biết trò này sẽ phát triển đến kiểu gì nữa.

Dạy con học giỏi là tốt, nhưng dạy con biết nhân ái, yêu thương, tế nhị và có đạo đức quan trọng hơn rất nhiều.

GIÀU HAY NGHÈO?

Ngày cuối của chuyến đi xa, mẹ bị ốm – chóng mặt, đau đầu, cứ ăn vào là muốn nôn ra. Ba ba con cứ nhìn mẹ là ái ngại, vì mẹ còn phải vượt vài nghìn cây số nữa mới về đến nhà. Lử lử sau chuyến bay, Hà Nội đón mẹ bằng bầu không khí hầm hập gần 40 độ C, như một cái chảo lửa nóng như rang, khô không khốc. Ai cũng như ai, một đàn cá bị vớt lên cạn, thở còn khó nhọc.

Mẹ chỉ kịp tắm qua, thay quần áo rồi nằm luôn từ tối hôm trước đến hôm sau chưa khỏe. Hai thùng quần áo to, lại thêm một chậu những quần áo của mẹ loại bắt buộc phải giặt bằng tay nữa...

... còn con trai thì mãi mê với bộ Lego mua được ở sân bay, sáng sớm đã loay hoay lắp. Áng chừng lúc mẹ quần áo thứ nhất máy giặt đã xử lý xong, ba gọi anh Bôn Ba Nhi Bá:

- Con bỏ đồ chơi đó tí lắp tiếp, lên phơi quần áo cùng ba nào...
- Đây, ba tháo cho con cái giá phơi đồ nhỏ xuống treo thấp hơn, con lựa những đồ nhỏ nhỏ như quần lót, bít tất, khăn tay... con phơi vào đó, mở cặp ra cặp vào là được. Trước khi phơi con giũ và kéo cho đồ thẳng ra nhé...
- Vâng, lần trước ba hướng dẫn con rồi...
- Những đồ to phơi bằng mắc, con chưa đủ cao để phơi, ba sẽ kiếm cho con cái gậy phơi quần áo để lần sau con sẽ tự phơi được. Bây giờ thì con cứ giúp ba lồng vào mắc và ba sẽ treo lên, như thế sẽ nhanh hơn. Có con giúp, trước mắt nửa tiếng phơi một mẻ quần áo, thì nay chỉ mất mười lăm phút thôi con ạ.

Công nhận đúng phơi quần áo cũng oải ra trò – Hà Nội mới sáng ra đã nóng hầm hập. Chỉ một giờ nữa thôi mà đứng trên này thì là cực hình.

- Con chú ý, những áo T-shirt cổ tròn, thì con đừng lồng cái mắc vào cổ, mà con luồn áo vào dưới, ta phơi kiểu vắt ngang áo qua dây như trước đây vẫn phơi không có mắc áo. Làm như vậy sẽ lâu khô hơn một chút, nhưng nó không bị bai cái cổ áo ra. Áo ướt, nó sẽ nặng hơn và chảy thượt xuống, sợi vải ướt thì liên kết với nhau kém, nên rất dễ bai cổ áo con ạ.

- Bai cổ áo là sao hả ba?

- Là cái cổ áo hình tròn kia, nó sẽ rộng dần ra, mất độ đàn hồi... và thay vì là một hình tròn đẹp để bó lấy cái cổ của con, nay nó biến thành một cái đĩa, khổ cái cái đĩa ấy lại cong queo như những lá bèo... Tất cả quần áo chúng ta nên lộn trái ra, để những đồ bằng sợi bông nó lâu bạc màu, phơi nắng như thế này bạc màu nhanh lắm. Đồng thời lộn trái ra thì những cái túi ở trong mới khô được con ạ, và đều phải giữ thẳng trước khi phơi con nhé.

Vừa làm vừa nói chuyện, thùng quần áo tí đã phơi xong.

- Bây giờ con cho mẹ quần áo mới vào thùng máy giặt, cho nước giặt, nước xả và bấm nút cho nó chạy nhé. Ba sẽ xuống giặt cho mẹ những quần áo phải giặt bằng tay.

- Ở thế tại sao những quần áo đó không cho vào máy giặt được hả ba?

- Ừ, là vì máy giặt kiểu gì thì nó cũng sẽ giằng xé quần áo rất ghê, mẹ có một số đồ nếu cho vào máy giặt thì rách tan ra ngay, nên phải giặt bằng tay. Hôm nay mẹ ốm, thì đương nhiên ba sẽ giặt giúp mẹ, bình thường mẹ khỏe, ba nhìn thấy mẹ treo riêng một chỗ mà ba tiện thì ba vẫn giặt cho mẹ, con biết sao không?

- Không ba ạ.

- Vì ba là người mồ hôi dầu, nên da rất nhờn, còn ngược lại, mẹ con da rất khô. Nếu mẹ con phải giặt quần áo bằng tay, da sẽ nứt nẻ hết cả ra, thậm chí chảy máu đau lắm, còn tay ba thì chẳng hề hấn gì. Vì thế nên trừ phi ba rất bận, còn thì ba sẽ cố gắng giặt thay cho mẹ con ạ. Tí nữa khi giặt cho mẹ, nhân tiện có chậu nước xà phòng ba sẽ dùng để giặt các ba-lô và va-li nhà mình vừa đi xa về luôn. Làm như vậy vừa tiết kiệm được cả xà-phòng lẫn nước sạch. Hôm nay con có đồ chơi mới, ba để con lắp nốt, lần sau ba sẽ hướng dẫn con giặt ba-lô của con nhé.

- Vâng, thế thì mình phải làm lấy cả ba nhỉ?

- Đúng vậy con ạ, gia đình mình là gia đình lao động, không có người giúp việc nên phải làm lấy cả. Như ba hồi còn trẻ, nhà nghèo không có máy giặt ba cũng toàn giặt quần áo bằng tay đấy.

- Thế bây giờ nhà mình giàu hay nghèo hả ba?...

Bồi hồi quá... Nhớ hồi còn thanh niên, nhà nghèo, không có máy giặt. Những hôm giá lạnh khoảng 10 độ, đựng vào nước là buốt như dao cắt, không giặt thì không có đồ mặc. May có cái chậu nhôm Liên Xô to, kê lên mấy hòn gạch làm cái kiềng, rồi đun bằng ít giấy vụn ở dưới, nguội lại đun tiếp. Bánh xà-phòng 72% của Liên xô đã cứng, trời lạnh thì như gỗ, mài mãi không ra... Giặt xong chậu quần áo đem ra vòi nước công cộng giũ, nước vòi ầm ập chảy ra mà sướng. Thanh niên chơi thể thao, rét đại hàn vẫn tắm được cái nước vòi đó, không phải đun nước nóng chứa vào

phích...

- Nhà mình bây giờ không gọi là nghèo, nhưng không giàu con ạ, đại khái là có mức thu nhập trung bình. Thu nhập cao, một năm có thể đi du lịch nước ngoài hai lần, nhưng như nhà mình thì cố gắng lắm, đến bây giờ cả nhà mới được đi lần thứ nhất. Nhưng nhìn ra xung quanh, con thấy có biết bao nhiêu nhà, nhiều bạn trẻ tuổi như con, ăn còn không đủ, đi học còn khó khăn không đủ tiền mua sách vở... còn nhiều người nghèo lắm con ạ. Con nhớ ông già ở bến xe bên Singapore không?

Một buổi tối bên Singapore, lúc đi qua bến xe cả nhà thấy một ông già người Hoa, ngồi cạnh đường và kéo một cái đàn trông như đàn nhị của ta. Ông cụ người gầy còm, ăn mặc tươm tất sạch sẽ, mái tóc bạc trắng, lặng lẽ, tiếng đàn của ông ấy cũng buồn buồn, như có điều gì ai oán. Ba móc túi lấy mấy đồng xu Singapore, đưa cho Bôn Ba Nhi Bá: “Con đem biếu cụ.” Bôn Ba Nhi Bá lại gần, để vào trong túi trước mặt cho ông cụ, ông cụ cúi người trong khi tiếp tục kéo đàn...

- Con nhớ chứ ba... ông cụ là người nghèo ba nhỉ...

- Đúng rồi con. Đây con thấy không, mình sang một đất nước phồn vinh đến như thế, mức sống cao, ăn uống đắt đỏ như vậy, mà vẫn có người nghèo. Người nghèo thì ở đâu cũng có con ạ.

Câu chuyện với con kết thúc, nhưng với ba, nó còn vương trong đầu ba nhiều suy nghĩ. Ngồi giặt cho mẹ con chậu quần áo, ba vẫn tiếp tục với những điều chưa nói hết được với con. Hồi các con còn bé xíu, mỗi lần giặt cho các con cái tã, rồi cái quần, cái áo nhỏ xíu; sau đó đem phơi... ông bố bà mẹ nào chắc chắn cũng sẽ thấy trào lên trong tim mình, tình yêu thương vô hạn với con cái. Vò từng cái áo của mẹ con cũng vậy... “vợ chồng gắn bó với nhau chỉ đời này thôi, gọi là ăn đời ở kiếp, rồi ai cũng phải sớm muộn chia lìa. Chỉ đời này thôi... nên dành cho nhau sự yêu thương hết lòng, chắc gì mai, kia đã còn cơ hội để mà làm điều đó?”

BÀ NỘI CỦA CON TRAI

Con trai ngày một lớn phổng phao, mới học lớp Bốn mà nó lộc ngộc như bố nó ngày xưa hồi học lớp Sáu vậy. Sáng nay thấy nó đứng cạnh bà ngoại đã cao đến tai bà rồi, mình bèn bảo:

- Con lớn nhanh quá, bây giờ đã cao thế này rồi!

Cậu cả hỏi lại:

- Con cao khoảng mét bao nhiêu hả ba?

- Nếu chính xác thì để sáng mai đo, còn ước lượng thì ba đoán khoảng một mét bốn mấy đó. Con đã cao bằng bà nội con ngày xưa rồi, vì bà nội con là người rất nhỏ bé.

- Bà như thế nào hả ba?

- Bà nhỏ bé nhưng xinh gái lắm con ạ. Bà cực kỳ hiền lành nên nhiều người quý mến lắm.

- Bà mất năm bao nhiêu tuổi hả ba?

Mình lặng người đi... Bà con mất năm bà chỉ 45 tuổi thôi, đến chú của con lúc đó cũng mới chỉ 8 tuổi, còn nhỏ hơn con bây giờ. Trước khi bà mất khoảng 2 giờ, ba đã bế bà xuống cầu thang, để bà nằm cái giường ở dưới nhà. Bà nhỏ như một em bé ấy con ạ, bé hơn con nữa cơ. Bệnh ung thư đấy, chỉ một thời gian ngắn là người bé xíu lại như vậy...

Tại sao lại phải đưa bà xuống nhà hả ba? Vì bà và ba ở trong cái phần nhà, ông ngoại của ba ngày xưa xây nó là nhà phụ, nên cầu thang của nó hẹp. Nếu người mất rồi, sẽ rất khó khăn để đưa được xuống cầu thang, nên ba đưa bà xuống nằm dưới tầng một cho sau bà mất rồi, đỡ kinh động đến bà. Con thấy không, ai cũng có thể ốm yếu, rồi già đi, còn các con thì lớn lên. Ba ngày xưa cũng

vậy, không to cao nhưng ba tập thể thao, nên khỏe mạnh lắm, bé bà nội con cứ nhẹ bồng bồng ấy. Đó là quy luật của cuộc sống, không nên có suy nghĩ khinh khi với người già, mặc dù lúc đó trong mình đầy sức lực của tuổi trẻ. Và sau này con sẽ thấy mỗi khi nhớ đến cha mẹ của mình, mình luôn tưởng tượng mình là đứa trẻ nhỏ xíu, còn cha thì cao to như người anh hùng, mẹ cũng vậy, lúc nào cũng có thể che chở cho mình được... Kể cả khi ta thành ông cụ, bà cụ; nhưng ký ức về cha mẹ thì vẫn vậy.

- Bà có theo (Đạo) Phật không hả ba?

- Không con ạ. Là không kịp...

Đọc sách đọc báo, thỉnh thoảng thấy có những bài ca ngợi cha mẹ, công ơn đúng là vĩ đại. Nhưng bây giờ nhớ lại ngày ấy, tối nào sau khi chấm bài soạn giáo án mẹ cũng khâu áo len, thêu những bông hoa, con bướm... trên đó để phụ thêm thu nhập mà nuôi con. Chẳng có gì là vĩ đại cả. Bây giờ đến lượt mình cũng vậy, cuộc sống đúng là cũng vất vả và nhọc nhằn, nhưng thấy nó cũng bình thường vì ai cũng phải làm những việc như vậy, ai cũng có con có cái, có những người cần đến mình phải lo lắng. Và mình thấy được cuộc sống có người để lo như vậy là hạnh phúc. Cũng vẫn chẳng có gì là vĩ đại cả.

Nhìn lại thì luôn luôn thấy so với sự phát triển bây giờ, ngày xưa những cố gắng của cha mẹ nó nhỏ bé và giản dị mà làm sao bây giờ để có mình của hôm nay, chúng vĩ đại đến thế. Đó, sự vĩ đại, bắt đầu từ những cái bình thường.

“Chơi” trên mạng xã hội internet, gặp nhiều người bạn thật tuyệt. Mình băn khoăn lắm, rằng mẹ ngày xưa không được biết nhiều về Phật pháp, rồi ra đi khi tuổi còn trẻ, thậm chí còn đẹp đến lúc mất. Một người bạn, có thể nói một Đạo Hữu nói: “Anh hãy cố gắng tu học, nếu đạt thành tựu thì cha mẹ nhiều đời và con cái nhiều kiếp được hưởng phúc.” Chỉ một câu nhẹ hết cả lòng... Điều trả ơn cha mẹ tốt nhất là mình phải sống tốt, có trách nhiệm, nuôi dạy các con tốt, vậy thôi. Mình đi đến cái nhẹ nhõm ngày hôm nay từ những giây phút ngồi một mình, bất lực khi nhìn căn bệnh đến xồng xộc cướp Mẹ đi mà khóc vì bất lực, đến những ngày vất vả hoàn thành nhiệm vụ Mẹ giao, đã có những lúc tưởng

mất sạch, không còn gì... Để có ngày hôm nay mọi chuyện rõ ràng, không còn nghi hoặc những gì đã mất, đã không còn tiếc vì Mẹ chưa kịp theo học Phật. Và “con đường đi sáng sửa đó, trước mặt, con đi đi!”

“ĐỀ CAO CẢNH GIÁC”

Một

Trong bể bơi, “bạn bơi” của cả hai ba con có bác Luân, một bác già vui tính – Bôn Ba Nhi Bá gọi bằng bác vì ba bạn ấy gọi bác Luân bằng anh, thực tế, bác Luân có cháu nội bằng đúng tuổi của Bôn Ba Nhi Bá luôn. Ông ngoại chăm cháu lắm, cứ hè là đưa cháu lên nghỉ ở nhà ông bà, để ông dạy dỗ, ngày nào cũng đưa đi bơi.

Có lần bác Luân nhờ: “Bác xem hộ tôi động tác cho thằng cháu, tôi kém môn này lắm.” Minh vui vẻ nhận lời, và không chỉ sửa động tác cho cháu, mà sửa cả cho ông nữa. Hai ông cháu tập tành khá nghiêm túc.

- Cháu cứ ngồi ông ra là một bác ạ. Cả bố, cả bà nội nó, đều nhồi cho cháu ăn thật lực. Đấy bác xem, nó béo như thế kia. Bây giờ phải cho nó bơi và ông làm nhiệm vụ hãm không cho ăn những thứ bột đường, nó mới giữ cân được. Trẻ con bây giờ béo quá, nguy hiểm lắm! - Bác Luân tâm sự.

Mãi một thời gian sau, qua một người bạn chung mình mới biết, bác Luân là người rất tài hoa: hát hay, đàn giỏi, vẽ vờn văn chương thơ phú, kiêm cả tay nghề cơ khí... và quan trọng là bác ấy, một võ sư Vĩnh Xuân có hạng. Thế mà rất khiêm tốn, chẳng bao giờ để lộ ra ngoài cả. Bác không dạy võ, chính xác là không mở lớp dạy lấy tiền, chỉ dạy cho con cháu, bạn bè... và tất nhiên, bác cũng không lấy tiền.

- Bây giờ nếu con muốn đi học võ, như trước đây con đề nghị, thì đã có chỗ cho con học rồi đấy. Nếu con đến học bác Luân, ba sẽ rất yên tâm. Tất nhiên, còn có một điều nữa để yên tâm là con đã rõ từ lần trước con hỏi, rằng đi học võ để làm gì.

Mình nói với Nhi Bá khi hai ba con chở nhau về từ bể bơi.

- Ở thế ba ơi, đi học võ để khỏe người, không phải là lý do chủ yếu, nhưng về lý do đi học võ để tự vệ thì con chưa hiểu lắm ạ... - Nhi Bá vẫn còn băn khoăn.

- Để tự vệ chứ, nhưng là tự bảo vệ trước tai nạn rủi ro trước hết con ạ. Học võ, con sẽ được học phản xạ, tránh những thứ đang lao vào mình, và trong cuộc sống con sẽ dễ dàng hơn trong việc tránh những tai nạn rủi ro như thế, một vật thể rơi từ nhà cao, giàn giáo công trường... hay xe mất điều khiển lao trên đường...

Ông con hỏi tiếp ngay:

- Thế tự vệ trước kẻ xấu thì sao hả ba?

- Điều này hầu hết những người đi học võ và cho con đi học võ, đều nghĩ như vậy – tự vệ trước kẻ xấu. Trên thực tế có một cách nhìn nhận khác, học võ để giúp đỡ người khác. Khi có sự việc xảy ra, có hai loại người cần giúp đỡ: người bị đe dọa tấn công và người đang đi tấn công người khác. Loại người thứ nhất, dễ hiểu rồi; từ bé con đã được ông bà, ba mẹ dạy là phải bênh vực người yếu hơn. Loại người thứ hai, là những người lầm lỡ, những người đang phạm sai lầm. Không có người xấu, chỉ có việc làm xấu. Những người đang phạm sai lầm là họ quen dần với việc làm việc làm xấu, trong đó có cả cướp bóc, ăn cắp, và tấn công người khác. Khi đã có võ giỏi rồi, thì nên giúp đỡ họ: ngăn chặn không cho họ sai lầm thêm nữa, đang tấn công người khác chẳng hạn, thì không tấn công nữa và hậu quả sẽ nhẹ đi... Việc tấn công người khác rất có thể đưa lại hậu quả nghiêm trọng như chết người chẳng hạn.

Câu chuyện dừng ở đó. Tối qua ăn cơm, thế nào cả nhà lại nói chuyện đó và mình nhắc lại y nguyên như đã nói với con trai. Mẹ cậu ta tham gia:

- Nhưng đó là trình độ võ phải thật giỏi, chứ vớ vẩn thì can thiệp vào còn nguy hiểm hơn.

- Điều đó đúng” – mình nói – Chúng ta phải lựa được sức mình và cả tình thế nữa. Khi mà tình huống quá nghiêm trọng và tương quan giữa các bên quá chênh lệch, thì điều tốt hơn cả là tránh đi.

Học võ cũng giúp chúng ta nhiều trong việc lượng sức nữa. Nhưng mà ở đây ba muốn con có cách nhìn từ phía những người đang phạm sai lầm đó, mình yêu thương họ, và việc can thiệp từ sớm, thì hầu như không cần phải sử dụng đến võ nghệ con ạ. Như ba ấy, ba cũng tập võ từ trẻ, nhưng ba ít phải sử dụng, và bây giờ thì không cần. Ba dần dần học được cách nhìn mọi người xung quanh với cái nhìn bao dung và yêu quý, nên không có lý do gì mà họ làm hại ba cả. Nhiều lần ba từ tốn can ngăn người đang nổi nóng, và đều có kết quả, ngăn không cho sự việc nghiêm trọng xảy ra.

Hai

Nhân nói đến những người đang phạm sai lầm – câu chuyện chuyển hướng sang những người làm nghề ăn trộm, ăn cướp, phạm pháp chuyên nghiệp. Như đi sang Singapore, chúng ta thấy rất ít hoặc hầu như chẳng thấy người ăn trộm, móc túi ở đâu... khác hẳn ở Việt Nam. Và Việt Nam thì còn thua các thành phố như Nam Ninh (Quảng Tây, Trung Quốc) vài bậc về... trình móc túi. Các xã hội khác nhau, thì mức độ tệ nạn cũng khác nhau.

- Tại sao lại như thế ạ?

Mẹ trả lời luôn Nhi Bá:

- Vì luật pháp chưa nghiêm, nên nhiều tệ nạn. Mình bổ sung thêm:

- Đúng thế con ạ, và còn nhiều yếu tố nữa, như xã hội nhiều người nghèo, bần cùng mà ít việc làm cho họ... sau này con sẽ hiểu nhiều khía cạnh hơn nữa của cuộc sống. Đấy con thấy không, khi chúng ta sống trong xã hội, chúng ta hoàn toàn có thể gặp những người như thế và khả năng chúng ta trở thành nạn nhân của hành động trộm, cướp của họ là có. Chúng ta mặc dù đã có cái nhìn thông cảm, yêu quý họ... nhưng không phải vì thế mà đem tiền của ra cho họ, hoặc tạo điều kiện cho họ tiếp tục làm những việc như vậy. Mình mà làm như thế, thì lại gián tiếp giúp họ tiếp tục phạm sai lầm. Đồng thời, chúng ta mất của, mất tiền, trong khi điều kiện của chúng ta chưa dư dật, nó cũng đem lại những khó khăn nhất định... Do đó ba đã từng nhắc con là đeo ba-lô đi ở nơi công cộng, trong đó có đồ đạc của cả nhà... nên cẩn thận với khóa kéo chẳng hạn. Tiền nong cũng phải cất kỹ vào túi trong, các

vật dụng đắt tiền như điện thoại di động, máy ảnh... và đặc biệt là giấy tờ là phải hết sức giữ gìn... Ai cũng cẩn thận như thế, thì cơ hội làm việc xấu của những người đó giảm đi, làm được khó khăn hơn, và biết đâu có ngày nào đó, có người bỏ nghề...

Đúng, dạy con đề phòng là cần thiết – nhưng là cẩn thận, giữ gìn, không tạo điều kiện cho họ “hành nghề,” chứ không phải là gườm gườm nhìn xung quanh xem ông nào là trộm cắp móc túi, ông nào là người thường. Để “hành nghề” dễ dàng, người ta còn ăn mặc tươm tất còn hơn chúng ta ấy chứ, người bình thường như chúng ta sao dễ phân biệt được. Nhưng nếu dạy con trang bị một tâm lý nhìn ai cũng ra kẻ thù, thì cực kỳ nguy hiểm – cái tâm lý đó làm cho chúng ta mù quáng và mất đi sự tỉnh táo cần thiết trong đối nhân xử thế, rất dễ đẩy chúng ta vào tình trạng nguy hiểm. Không chỉ thế, của nả dễ hớ hênh quá, còn dễ “biến người ngay thành kẻ gian...”

- À ba ơi, bây giờ ba có định tập võ trở lại không ạ? Và ba tập để làm gì? – câu hỏi hợp lý, vì đã không có kẻ thù thì tập võ để làm gì, đánh ai?

- Có thể con ạ, nếu bây giờ ba tập võ trở lại, thì để tiếp tục tìm sự hài hòa và cân bằng giữa cái suy nghĩ trong đầu của ba và cơ thể bên ngoài... – trả lời vậy thôi, cao siêu hơn, cậu ta chưa hiểu được.

CÁI BÚT CHÌ KIM

Ba hay dùng bút chì, đặc biệt là trong công việc, lúc thì vạch vào bản vẽ, sơ đồ, lúc thì đánh dấu vào tài liệu đang đọc dở hoặc ghi chú điều gì đó. Điểm tiện lợi của bút chì, là nó không bị nhòe như mực, lại dễ tẩy đi. Từ hồi có bút chì kim còn tiện lợi, không phải gọt bút chì gỗ nữa.

Có lần Bôn Ba Nhi Bá làm bài tập và hết bút chì – tìm không thấy cái nào, bí quá ba cho cậu ta mượn một chiếc bút chì kim để dùng, và hướng dẫn cậu ta cách dùng luôn. Cái bút chì này của Đức, thuộc loại đắt tiền, rất đẹp, mạ crôm óng ánh. Nhi Bá dùng nó thích lắm, rất thuận tiện.

- Ba dặn con nhé, tí nữa phải tìm bằng được bút chì thường, không thì ba sẽ ra ngoài cửa hàng văn phòng phẩm mua cho con, chứ cái bút này, ba cho con mượn dùng ở nhà thôi, con không được mang đến lớp. Nó đẹp quá như thế, các bạn nhìn thấy, rồi người thích, người mượn... thế nào cũng sinh chuyện rắc rối.

Dặn là dặn như vậy – nhưng mình cũng không kiểm soát ngặt nghèo, và đoán là nhiều khả năng ông con không tránh khỏi “cám dỗ”...

Vài hôm sau... một ngày thấy Nhi Bá ngồi học bài nhưng cứ bồn thần.

- Có chuyện gì vậy con?

- Con mang cái bút chì kim đến lớp, và sau đó không tìm thấy đâu cả ba ạ.

- Đấy, hôm trước ba dặn dò con chưa nhỉ?

- Dạ dặn rồi ạ. Ba dặn không mang đến lớp.

- Con thấy không, ba đã biết trước là con mang nó đến lớp, thì thế

nào cũng có chuyện. Bây giờ con kể cho ba nghe cụ thể, không tìm thấy nó như thế nào nào...

- Con để nó trong hộp bút. Đến giờ ra chơi, con đi ra ngoài và hết giờ vào thì mở hộp bút ra, không thấy nữa. Con nghĩ là con đánh rơi, nên con tìm hết cả trong lớp, ngó dưới gầm bàn gầm ghế, không thấy có...

- Bây giờ con phải nói chính xác là con mất bút như thế nào, có đúng là như con nói không, hay là con đánh rơi. Việc này khá hệ trọng đấy con nhé!

- Thật như thế mà ba! – nhìn đôi mắt tròn xoe, đen láy của Nhi Bá, mình biết là cậu ta nói thật.

- Thế này con nhé – hôm trước ba dặn con, là vì bút đẹp, con mang đến lớp nhờ có bạn nào thích quá... bạn “cầm nhầm” – ý là lấy về nhà dùng ấy mà. Hôm nay con mất bút như thế này, suy luận hợp lý thì con không đánh rơi, vì con để trong hộp bút, và con đã tìm khắp trong lớp rồi – có nghĩa là điều ba lo ngại đã thành sự thật, có bạn nào cầm cái bút của con rồi. Con không mang bút đi, thì bạn nào đó đã không bị cám dỗ bởi cái bút quá đẹp, con đem đi, bạn lầm lỡ bạn lấy... rõ ràng là con có khuyết điểm không nghe lời ba ba sẽ phê bình sau, và bây giờ vấn đề của con, là giải quyết chuyện này như thế nào thôi...

Ông con suy nghĩ căng thẳng.

- Bây giờ làm thế nào hả ba?

- Thế này nhé, hôm nay việc mất bút, ngoài con ra đã có ai biết chưa?

- Có bạn Minh ngồi cạnh con, bạn ấy tìm giúp con ạ. Sau đó hết giờ học là con ra xe buýt trường đi về.

- Tốt rồi, con chưa nói với ai là tốt, việc này không thể tùy tiện và nóng vội mà làm đâu. Tuy nhiên chắc chắn là cũng có người lấy, thì mình cũng nên giúp người ta suy nghĩ về việc làm không đúng đắn đó. Mục tiêu bây giờ, không phải lấy lại cái bút, mà là giải quyết hậu quả của việc có bạn nào đó lấy cái bút, con hiểu không? Bút tuy đắt tiền, nhưng thực ra so với tiền lương của

người lớn, không nhiều, có thể mua lại cái khác được. Bây giờ việc thứ nhất con phải nhớ, là từ mai đến lớp dặn bạn Minh không được nói gì về chuyện mất bút nữa, và con cũng không nói đến việc đó nữa, coi như chưa bao giờ có nó cả. Việc thứ hai, là ba cho con mượn một cái giống hệt như cái đã mất (cỡ chì của nó nhỏ hơn) và mang đến lớp, chỉ một hôm thôi. Con gặp riêng cô giáo và nói với cô về việc hôm nay, đưa cho cô cái bút này, ba tin là ba và cô sẽ có cùng cách giải quyết. Ba dặn lại, con tuyệt đối không được nói ra nói vào, là mất mát, hoặc có người lấy... đấy nhé!

- Tại sao lại thế hả ba?

- Vì mình có biết là thật có ai lấy, hoặc ai là người lấy nó đâu... cái bút thì nhỏ, quan hệ của con với các bạn mới quan trọng, và quan trọng hơn nữa là ai cũng có lúc lầm lỡ, cả ba, cả con, cả bạn... tốt hơn cả là ta tạo điều kiện cho họ sửa chữa, nếu lầm lỡ thật con ạ.

Chiều hôm sau Nhi Bá về kể, cô giáo lấy bút mẫu, hỏi trước lớp là trong lớp có bạn nào nhặt được chiếc bút như thế này không thì đưa đến cho cô, cô trả lại cho một bạn bị mất... chuyện đến thế là xong. Bằng đi có đến hai, ba tuần... một buổi tối có số điện thoại lạ gọi vào điện thoại của ba...

- Em xin lỗi có phải bố của bạn Nhi Bá đấy không ạ? Em là mẹ của An Khang. Mấy hôm trước em phát hiện ra An Khang có một cái bút chì kim rất đẹp, hỏi là ở đâu ra, thì An Khang bảo là mẹ chẳng mua cho con còn gì... đúng là em có mua cho cháu thật. Nhưng hôm nay em ngờ ngợ lên mạng xem giá tiền, thì cái đó rất đắt, mà em thì không bao giờ mua cho cháu cái bút đắt như thế cả. Em hỏi kỹ lại thì An Khang thú thật, là bút của bạn Nhi Bá. An Khang còn nói, hôm trước cô giáo hỏi có ai cầm cái bút như thế, như thế... không, An Khang lo quá, về tháo rời thành từng mảnh, đến hôm vừa rồi mới quyết định lắp lại để đem trả nhưng chưa lắp được hoàn chỉnh thì mẹ phát hiện ra...

- Đúng rồi cô ạ, chuyện đó mấy tuần rồi

Mình kể lại đúng những gì hai ba con đã thực hiện. Mình đề nghị mẹ An Khang từ từ giải quyết việc đó, chuyện không to, và An Khang như thế cũng là có một quá trình khá dài trần trở với lỗi lầm của mình... Tối hôm sau thì cái bút quay về nhà với một loạt

các chi tiết – và mình ngồi lắp trong lúc ông con học bài.

Con trai ạ, con không nghe lời, là khuyết điểm – nhưng lại có những bài học khác sau chuyện đó. Quan hệ của con với bạn giữ được tốt đẹp mới là quan trọng, chứ không phải là chuyện phải đòi bằng được cái bút về. Sau chuyện này con học được cách suy luận, rồi phải biết cách cư xử cho tế nhị nữa. Ngày xưa, ba không được hướng dẫn, cư xử ngốc nghếch nhiều lắm, cũng hay cãi cò và giận nhau với bạn, cũng kha khá và lâu lâu đấy...

An Khang được gia đình đầu tư học bơi bài bản, chuẩn bị đi thi đấu ở Quận. Năm nay, hai bạn An Khang, Nhi Ba ở cùng nhóm bơi thuộc “Top five” của lớp để thầy bồi dưỡng đi thi đấu, hai bạn thân ái và rất quý nhau.

TATTOO OR NOT TATTOO?

Ngày giỗ bà nội, ba mẹ và hai bạn chở nhau sang nhà ông nội thắp hương, làm giỗ. Cả nhà chú của Nhi Bá cũng vậy, chú và cô chở theo em Bob, em bé trai rất xinh xắn, đẹp trai giống bố và giống cả bác của nó nữa, hì hì...

Anh em nhà Nhi Bá, Nhi Bôn rất yêu em Bob. Mỗi lần được sang nhà em chơi hoặc em sang chơi, là cứ nhộn nhạo cả lên. Ba và chú đang bày biện bàn thờ bà nội chuẩn bị thắp hương, thì Nhi Bá cứ ngó lên ngó xuống, hóa ra cậu đã quan tâm đến trên tay của chú có thêm mấy hình xăm mới. Cậu ta nhin không nổi, hỏi: “Chú ơi, xăm là tốt hay không tốt hả chú?”

He he, chú là chưa “có võ” khi nói chuyện với cái anh chàng hay lý sự này – định sa đà vào lý sự lại với nó, bắt đầu trình bày từ khâu “trồng dâu nuôi tằm” đến “con tằm nhả ra tơ...” Nó thì nó cứ hỏi tập trung vào vấn đề: Tốt – hay không tốt? Thế là chú lại lý luận với nó, nhì nhà nhì nhằng... Rồi nó còn dám kết luận: “Không tốt, vì có thể ảnh hưởng đến em bé!” Chú thì “Chẳng có gì là không tốt cả!!!” – hì hì, chú em, với anh chàng này là phải nói chuyện... triết học. Ba đứng ngoài cuộc, buồn cười quá nhưng cứ phải cố nhin, chen vào: “Việc này Nhi Bá hỏi lâu rồi cơ mà, con quên rồi. Thôi bây giờ tập trung vào thắp hương, rồi đi ăn cơm, lúc khác ba nhắc lại cho con...”

Hôm sau đi học, trên đường đưa Nhi Bá ra xe, ba nhắc lại với anh chàng, chuyện đã nói cách đây nửa năm rồi... thế này nhé, ngày xưa người Việt cổ có tục xăm mình – vì nước ta ở vùng nhiều sông ngòi, hồ ao... người ta sống nghề chài lưới, săn bắt cá, mò ngọc trai... và nhiều nơi tự coi mình là con của Giao long, thường lặn xuống nước và nghĩ là sẽ phải đối mặt với nhiều thường luồng thủy quái.

Ba đọc cho Nhi Bá nghe một đoạn trong Lĩnh Nam Chích Quái (Truyện họ Hồng Bàng) “Lúc ấy, dân sống ở ven rừng, xuống nước thường bị giống giao long làm hại, bèn nói với vua. Vua nói rằng: “Giống sơn man và giống thủy tộc khác nhau, nên xâm phạm lẫn nhau”. Bèn khiến người đời lấy mực xăm vào mình theo hình loài thủy tộc. Từ đó, dân không bị họa giao long làm hại nữa. Tục xăm mình của dân Bách Việt cũng bắt đầu từ đó.”

Thời ba bé bằng con bây giờ, người có hình xăm chủ yếu là các chú bộ đội mới trải qua cuộc chiến tranh khốc liệt của dân tộc, họ bước vào cuộc chiến mà chưa chắc có về được hay không và giữa các trận đánh, có thời gian họ xăm lên mình cho nhau. Hình xăm thường là khẩu súng AK-47, những câu nhớ nhà, nhớ mẹ, nhớ người yêu, và ba đã đọc nhiều câu nhớ Hà Nội. Con thử tưởng tượng, những người trai trẻ, chỉ hơn con có tám chín, mười tuổi thôi, họ đang tuổi ăn, học hành, yêu nhau... nhưng họ phải đi đánh trận. Và thế là trên người họ có những hình xăm.

Có những người khác nữa hay có hình xăm, đó là những người đã trải qua thời gian tù tội. Trong tù thì có quá nhiều thời gian rỗi rãi, nên họ cũng có thể xăm cho nhau. Những hình xăm trên người họ cũng có những nội dung khác, thường là về cuộc đời giông bão của họ, những cuộc thanh toán giang hồ, những câu thù hận cuộc đời xô đẩy họ đến bước đường cùng... và không thiếu những câu quyết tử bỏ con đường lầm lạc mà làm lại cuộc đời.

Chính vì thế mà từ thời ba còn nhỏ đến gần đây, xã hội giữ cái nhìn không mấy thiện cảm với những người có hình xăm – vì các chú bộ đội về thì không xăm nhiều, nhưng những người ra tù thì xăm nhiều lắm, và nhiều người trong số họ chưa hoàn lương được, vẫn tiếp tục con đường đó. Lại chục năm trở lại đây, cách xăm mình có khác – thiết bị tốt hơn, hiện đại hơn, và trình độ cũng cao hơn, nên hình xăm đẹp hơn nhiều. Do đó, bây giờ người ta xăm mình có tính chất trang trí, và rất đẹp. Không chỉ con trai, mà bây giờ con gái cũng xăm nữa, đẹp lắm, chứ không xấu xí thô thiển như những người tù xăm cho nhau đâu con à.

- Thế nghĩa là, bây giờ xăm mình là tốt hay xấu hả ba?

- Cái gì cũng có hai mặt của nó. Như ba đã nói, thời của ba thì phần lớn những người có hình xăm nhiều, chẳng nhẽ là những tay giang hồ, hành những nghề không tốt nên xã hội có cái nhìn thiếu thiện cảm với họ. Còn mặt không tốt của việc xăm, là vệ sinh. Gần như tất cả những việc đụng đến cơ thể, trừ nhỏ xíu như đứt tay hay cảm mạo, còn thì phải đến các cơ sở y tế. Xăm mình cũng có khả năng lây nhiễm những bệnh nguy hiểm...

- À bệnh AIDS phải không ba?

- Đúng đấy con ạ, những bệnh đó nguy hiểm lắm, có thể kể thêm như bệnh viêm gan B nữa, nên có xăm cũng phải chọn được chỗ nào mà người ta có ý thức giữ vệ sinh cho khách hàng. Ba kể cho con nghe một điều này nữa, là có thời kỳ những người nhập cảnh vào nước Đức, cứ có hình xăm trên cơ thể là bị từ chối. Không phải họ kỳ thị xăm mình, vì người Đức tự do, có mà xăm nhiều hơn ta. Hồi đó có “phong trào” người Việt Nam kéo nhau sang các nước Châu Âu kiếm sống, mà rất nhiều trong số đó là những người thuộc diện thứ hai, diện giang hồ ba nói trên đây, kéo nhau sang đó làm những việc không tốt, loạn cả xã hội của họ lên. Thế là họ sàng lọc ngay bằng cách là cứ hình xăm, họ gạt ra. Lại nữa, hiện nay có nhiều công việc ngay Nhà nước mình quy định không tuyển dụng người có hình xăm, ba không nhớ chính xác lắm nhưng đó là những nghề công an, bộ đội, ngoại giao thì phải... đó xăm không còn là việc xấu, nhưng đã xác định xăm lên người, thì sẽ phải có những thiệt thòi như thế và chấp nhận điều đó.

- Có dịch vụ xăm mình, thì có dịch vụ xóa hình xăm.

- Xóa được hả ba?

- Xóa được, nhưng rất đắt, đến bệnh viện và họ tính tiền bằng xăng-ti-mét vuông. Xăm hết mấy trăm nghìn nhưng xóa mất mấy chục triệu và không bao giờ hết sạch được cả, lại rất đau nữa. Đó cũng là lý do tại sao ba thấy xăm lên người thì đẹp, như ba xem phim, ảnh... những chú diễn viên đẹp trai, lại có hình xăm đẹp ở bắp vai chẳng hạn, rất hấp dẫn và nam tính. Nhưng ba không thích những cái gì không thay đổi được, hoặc có thay đổi được nhưng khó khăn như phải đi xóa xăm như thế. Hơn nữa, ba vốn là người không quá chuộng hình thức, là nhìn người khác

thấy đẹp vậy thôi, chứ ba không quan tâm đến những chuyện mang tính chất trang trí đó cho lắm. Con thấy không, ba làm việc, đọc sách, nghe nhạc, chơi thể thao... đã hết thời gian rồi còn gì.

Việc con nói với chú, là do con rất ngoan, quan tâm đến em Bob... và con cho rằng em “bị ảnh hưởng,” do là con nghĩ việc xăm lên người là không tốt, thì mới có chuyện “ảnh hưởng” chứ, còn nếu mà cho rằng việc đó hoàn toàn không xấu thì có gì mà lo... Nhi Bá cười, rất ngoan. Anh chàng này bắt đầu có chính kiến, ra trò rồi đấy.

À mà con này, người Trung Quốc gọi Tổ quốc của họ là “Quốc,” người Anh gọi đất nước của họ là “land” (đất) người Nga là “zemlia” cũng là đất. Có mỗi Việt Nam mình gọi nơi dân tộc sinh sống là “nước” – hay chưa? Con cháu rồng tiên, sống xung quanh toàn là nước lênh láng, mới xăm mình vẩy rồng, giao long... và mới có những truyền thuyết “Sơn Tinh, Thủy Tinh...”

“TRẦN SAO, ÂM VẬY!”

Thế là lại đến một mùa Vu Lan, mùa người ta thường gọi là “xá tội vong nhân,” hay dân gian thì gọi tháng Bảy Âm lịch là “tháng cô hồn.” Một buổi sáng ra chỗ xe buýt trường đón, bạn Bôn Ba Nhi Bá tròn mắt, chỉ cho ba cậu ta và thốt lên:

- Ba ơi, có tờ một trăm đô-la rơi dưới đất kìa!

Ba cậu ta phì cười.

- Con lại gần, nhìn thật kỹ xem nó như thế nào nào!

Cậu ta đi đến nơi, cúi xuống ngó và nói:

- Trông như thật!

- Thế không phải là thật hả con?

- Không ba ạ! Tại sao lại có cái tờ đô-la như thế ba nhỉ?

- À, đó là tờ đô-la giả, gọi là “vàng mã” người ta in ra để đến ngày giỗ, ngày Rằm, Mừng Một, hay tháng Bảy Âm lịch “xá tội vong nhân,” mọi người mua về, thắp hương, cúng lễ rồi đem đốt đi. Người ta cho rằng, đốt những thứ đó thì người được cúng, tức là người chết rồi ấy mà, sẽ nhận được tiền đó để tiêu pha ở dưới... Âm Phủ. Đây là tờ đô-la thì người ta không in, chứ tờ tiền theo kiểu ngày xưa, người ta còn in “Ngân Hàng Địa Phủ” – ngân hàng là nơi phát hành ra tiền ấy mà; buồn cười lắm con ạ. Ngoài tiền vàng mã, người ta còn làm cả đồ vàng mã nữa: quần áo đầy đủ - ra chợ mua con sẽ thấy người bán hỏi: “Bác mua bộ cụ ông hay bộ cụ bà?” Bộ cụ ông, là bộ com-lê có cả mũ phớt và ba-toong (gậy chống), có bộ có cả tẩu hút thuốc. Bộ cụ bà, áo dài, có cả vòng đeo cổ đeo tay vàng chóa, có cả bộ đồ ăn trầu nữa... rất thú vị. Anh họ của ba, làm kiếm lâm, bị cảm sau khi uống rượu chết đột tử, người nhà mua đủ thứ để đốt theo, trong đó có cả... súng lục. Ý là để bác ấy, lúc sống được trang bị súng để công tác, nay xuống Âm Phủ có

súng để công tác tiếp. Ngoài cửa hàng người ta còn bán cả nhà cửa, xe máy “ét-hát”, ô tô... thậm chí cả người giúp việc nữa. Tất cả làm bằng giấy hết. Việc cúng xong, rồi đem những đồ đó đi đốt, thì gọi là “hóa vàng” con ạ.

- Tại sao người ta lại làm đầy đủ các thứ như thế hả ba?
- Vì người ta thường nói câu “Trần sao, âm vậy!”, trần là trần thế, chỗ chúng ta đang sống. Âm là cõi âm, hay âm phủ... chỗ của những người chết.
- Có thật thế không hả ba?
- Thực ra, với hầu hết những người bình thường như chúng ta, làm sao mà nhìn thấy những cảnh đó (như Âm phủ) được hả con? Cứ coi như là có thật đi, thì Âm phủ là chỗ của Diêm Vương cai quản, người mà chết lộn cổ xuống đó thì theo truyền thuyết, Diêm Vương hạch tội cho ốm người, nào, chú trả lời tui xem, trên trần thế, chú từng này lần nói dối, từng này lần ăn trộm, từng này lần chửi người khác... Đấy, con thử nghĩ, đã phải chịu tội rồi thì thời gian đâu ra mà tiêu tiền, ở nhà lầu, phóng xe máy “ét-hát” hay ngồi Lexus, lại còn có cả người hầu người hạ nữa... súng lục mang xuống đó bắn ai? Lại có người bao biện, bảo là đã phải chịu tội, nên gửi tiền xuống để “lo lót” cho quỷ sứ, đao phủ thi hành án cho nhẹ tay – tội càng chồng lên tội, xuống đến Âm phủ rồi còn tính chuyện phạm thêm tội... đút lót, đưa hối lộ. Còn nếu như

người đã mất rồi, lại được ở một chỗ nào đó khác tốt đẹp...

- Thiên Đường ấy hả ba?

- Đại loại vậy, chúng ta không biết rõ nên cần giả định là một chỗ nào đó khác tốt đẹp hơn, thì chắc gì chỗ đó đã dùng tiền để tiêu? Và nếu chỗ đó tốt đẹp hơn chỗ chúng ta, thì đáng nhẽ ra họ ở “trên đó” phải đốt tiền cho chúng ta tiêu chứ, sao chờ chúng ta đốt cho họ? Đó là những chuyện mê tín.

- Thế người chết rồi thì đi đâu hả ba?

- Câu hỏi này khó trả lời cho con vào thời điểm này, vì nếu ba tả cho con là những người đã chết sống trong những cõi đẹp dễ như Thiên Đàng, hay sa vào những cõi đau khổ như Địa ngục thì đều mang màu sắc huyền bí, dễ bị cho là mê tín dị đoan. Cũng không ai có thể khẳng định được ngay lập tức, rằng sau khi chết đi thì kiếp sống của con người sẽ chấm dứt... ý nghĩa của ngày lễ Vu Lan để tưởng nhớ cha mẹ, ông bà đã mất; của “Xá tội vong nhân” là cầu nguyện cho những linh hồn của những người bị sa vào chốn đau khổ như Địa ngục được nhanh thoát khỏi đó – đó là truyền thuyết kể lại vậy, nhưng đã thành truyền thống tốt đẹp của dân tộc thì ta cứ giữ và trân trọng, còn những yếu tố mê tín như đốt vàng mã, thì nên bỏ. Đốt vàng mã tốn kém, lãng phí và hại cả môi trường nữa.

- Thế thì bây giờ không đốt vàng mã nữa hả ba?

- Đúng rồi con, chúng ta mua hoa, mua quả, thắp hương tưởng nhớ người đã mất, như ông bà, ba mẹ vẫn đang làm, nhớ đến công ơn cha mẹ sinh mình ra trên cuộc đời này, và làm thật nhiều việc thiện là cách báo đáp công ơn tốt nhất con ạ...

Con trai rất ngoan, các suy nghĩ của con nhìn cuộc đời rất trong sáng và yêu quý mọi người, yêu quý cuộc đời... Ba chắc chắn con sẽ không làm điều xấu và ngày càng làm được nhiều việc tốt. Các cụ, ông bà của con dù đã mất, nhưng chắc chắn sẽ vui khi nhìn ba con mình, cùng làm thật nhiều việc tốt, và trước mắt, cứ là suy nghĩ tốt cái đã.

ĐẮC NHÂN TÂM

Nhóm bơi phân thành nhiều trình độ khác nhau, Bôn Ba Nhi Bá tập mấy năm rồi nên tập giáo án riêng, các bạn còn lại thì người chênh nhiều người chênh ít, hôm tập riêng, hôm tập chung.

Nhi Bá cũng hay hỏi, hôm nay ai tập tốt, ai tập chưa tốt...

- Hôm nay anh Khang tập tiến bộ con ạ.
- Ba có khen anh Khang không?
- Có chứ, khen ngay chứ, được khen tập cố gắng, có tiến bộ anh Khang vui lắm, cười toe toét con không thấy à?
- Thế còn Chu Sơn và Nam Phước thì sao ạ?
- Hai anh em đó có năng khiếu hơn anh Khang một chút, nên dù kết quả có tốt hơn nhưng thực tế, anh Khang phải cố gắng nhiều hơn mới được thành quả, nên cần động viên anh ấy nhiều hơn con ạ. Giống như con đi học, cái bạn cứ lẹt đẹt 5, 6 điểm mà cố lên 8 điểm khác hẳn cái anh chàng 9 điểm sẵn rồi, chỉ lên 9 điểm rười thôi... Mỗi người có điểm bắt đầu khác nhau thì quãng đường đi được chắc chắn cũng khác nhau.

Ngẫm nghĩ một lúc...

- Thế thì phải khen nhiều để mọi người vui ba nhỉ!
- Ừ, nhìn chung thì khen người khác là tốt, ai cũng thích được khen cả. Nhưng khen thì phải xuất phát từ lòng trung thực, chứ không nên xuất phát từ những suy nghĩ không thật thà.
- Là sao hả ba?
- Có những lời khen nhằm mục đích có lợi cho bản thân, như trong chuyện ngụ ngôn Quạ và Cáo của La Phong-ten con đã đọc

rồi đấy...

“Quạ kia nhặt được bánh bơ

Thông cao quạ đứng, quạ chờ sắp ăn...”

Nhi Bá nhe răng cười:

- Con nhớ rồi ba ạ. Con cáo nịnh con quạ để nó hát, hát lên một cái là rơi cái bánh ra, cáo vỗ chén luôn!

- Đúng rồi, quạ thì chỉ có gào “quà, quà” một cách khàn khàn thôi, chứ hát hò gì. Biết thừa người ta không làm được điều đó mà cứ khen thì rõ ràng là có mục đích kiếm lợi rồi, thế là không tốt. Tuy nhiên thực tế cũng có những lời khen không hẳn xấu như vậy.

- Là thế nào hả ba?

- Ba có một nhóm “bạn” nhiều tuổi hơn ba – trong đó có một ông con phải gọi bằng ông, với một bác chỉ hơn ba mấy tuổi có hai chị con gái mà con đi chơi cùng mấy lần rồi ấy. Lần gặp trước, ông kia kể đã từng đi sang Pháp chơi cùng chuyến với bố vợ của cái bác kia – tức là ông ngoại của hai chị con gái con bác ấy. Lần gặp sau, có mặt một trong hai chị, ông ấy chỉ chị ấy và nói: “Ông ngoại của cô bé này giỏi tiếng Pháp nhất Việt Nam!” Tất cả ngồi ở đó im lặng, không ai nói gì, đặc biệt là cái bác có ông bố vợ “giỏi tiếng Pháp nhất Việt Nam” kia, càng không nói gì.

- Tại sao không ai nói gì và bác ấy lại càng không nói gì hả ba?

- Vì ngại. Bây giờ nếu ba nói “Bôn Ba Nhi Bá bơi giỏi nhất trường...” thì sao?

- Ấy không không...

Cậu cả ngại ngùng, kêu lên.

- Đó, hội thi của trường đã tổ chức đâu mà biết ai nhất ai nhì... đã thế có khi người bơi giỏi nhất hôm thi bị đau bụng mà con vượt được bạn ấy, thì sao... Đã có căn cứ gì mà cho rằng ai giỏi nhất, ai giỏi nhì. Ông kia khi khen như vậy, chắc chỉ nhằm cho bác ấy vui lòng thôi, ý của ông là tốt, nhưng khen quá lên, khen không có căn cứ, không có cơ sở, thì chỉ làm cho người ta ngại ngùng thôi con ạ. Nói gì cũng phải đúng sự thật. Khen, đúng mức độ như nó

có. Hồi trước ba có đọc một cuốn sách tên là “Đắc nhân tâm” nhưng do một bác tiến sỹ tâm lý người Việt Nam viết lại từ một cuốn khác của nước ngoài, cứ khuyên người ta phải khen người khác để lấy lòng người khác...

- Lấy lòng là gì hả ba?

- Là làm thế nào có được cảm tình của người khác con ạ.

- Thế nào thế nào để khen đúng mức độ như ba vừa nói?

- Thì phải học thôi, học giỏi ở trường chưa đủ, còn phải học cách quan sát cuộc sống, trò chuyện với mọi người, lắng nghe mọi người, biết cái hay cái chưa hay... thì mới khen được. Khen cũng khó lắm, đâu có dễ, nhỉ?

Vậy đó, khen gì thì khen, cũng vẫn cứ phải thành tâm, trung thực con nhé!

HỘI THI BƠI

Từ đầu năm học năm nay Bôn Ba Nhi Bá được đi học bơi. Số là ba con nhà Nhi Bá đã hì hục tập luyện từ bốn năm nay, khi Nhi Bá lên sáu tuổi đã học những bài học đầu tiên. Sau vài tuần học ở trường, Nhi Bá kể con được thầy phân vào nhóm tập nâng cao, còn một số kỹ thuật phải hoàn thiện. Rồi lại vài tuần, Nhi Bá kể rằng thầy thông báo về hội thi bơi, các con có thể đăng ký...

Trước đây mình đã kể cho các bạn nghe cùng lớp Nhi Bá có bạn An Khang (chuyện cái bút chì kim ấy mà) – An Khang được gia đình đầu tư đi học bơi rất tốt, bài bản. An Khang thường xuyên bơi thắng Nhi Bá trong những buổi tập ở lớp, nhưng bơi xa thì An Khang không bằng. Nghe ông con thuật lại, mình đoán An Khang tập theo phương pháp lấy tốc độ làm trọng mà không chú trọng nhiều về sức bền.

Ba chẳng hề biết việc mẹ động viên con đăng ký thi bơi ở hội thi bơi của trường lúc nào. Một ngày Nhi Bá hỏi ba, nếu con đăng ký thi thì nên thi nội dung nào – “Với cách tập bơi dài như con hiện nay, con có thể đăng ký nội dung 50 mét tự do.” (các bạn tiểu học không có cự li dài hơn.) Thế là, Nhi Bá tự đi đăng ký với thầy mà không cần có sự “xúi giục” của ba – về sau cậu ta kể, “mẹ bảo con cũng nên đăng ký dự thi xem sức mình thế nào, thế là con đăng ký thôi.”

Không thi thì không sao, đã chuẩn bị cho đi thi đấu, là phải tập luyện cho nghiêm túc, làm hết sức. Hai ba con có một tháng để chuẩn bị, mỗi tuần 3 buổi tập, cộng với hai buổi học cùng lớp là 5. Nhi Bá bắt đầu béo, xương to nặng cân, trong khi sức mạnh cơ bắp không hơn các bạn khác, do đó khó mà đua tốc độ với các bạn khác được – nên chẳng hi vọng giải rút gì. Vì thế ba chọn cho con phương án tập kỹ thuật bơi thật kỹ trong hai tuần đầu, làm sao để

hai tuần sau tập kỹ thuật nước rút, tăng tốc độ bơi không được rồi chân rồi tay loạn xị lên là thua luôn. Nhi Bá phải tập thật kỹ kỹ thuật bơi “cao khuỷu” (high-elbow) tăng lực kéo nước, vì kiểu gì anh chàng này cũng không tăng được tốc độ quạt nước lên bao nhiêu.

Mình chia cái chiều dài 50 mét của bể bơi ra làm hai, một phần “đến ngang cái phao treo trên tường kia kìa!” dài hơn, khoảng 2 phần 3 bể, phần còn lại ngắn hơn. “Bây giờ ba sẽ dùng đồng hồ bấm giây xem con bơi hết bao nhiêu giây, ta sẽ điều chỉnh cho khoảng 2 phần 3 này con bơi với 75% sức của con, 1 phần 3 còn lại con bơi nhanh hết sức nhé!” Lúc đầu, ông con vốn chưa quen với bơi nước rút, còn lúng túng, càng về sau càng thành thục hơn. Cuối buổi, hai ba con thường kiểm tra xem bơi 50 mét hết bao nhiêu thời gian, nhưng kết quả thường khá thấp. “Như thế là cao chưa ba?” “Nhìn chung là khá... thấp con ạ. Không sao, vì kiểm tra vào cuối buổi tập là lúc sức của con đã mệt rồi. Hôm thi đấu con bơi ngay lượt đầu tiên thì kết quả sẽ tốt hơn nhiều.”

Có những hôm Nhi Bá tập sai kỹ thuật, mãi không sửa được ba cũng cáu – ít thôi, nhưng mà có. Lại đợt gần đây trong bể xuất hiện em Quốc Ân dưới Nhi Bá một tuổi, mới tập có hai tháng mà bơi rất tốt, gần bằng Nhi Bá. Quốc Ân rất hăng, ngày nào cũng gạ: “Anh thi bơi với em...” Mình phải can thiệp: “Anh đang tập bài của anh. Anh bơi không năng khiếu bằng Quốc Ân đâu, nên anh còn phải cố gắng nhiều. Quốc Ân bơi năng khiếu hơn, nhưng cần phải hiểu rằng hôm nay con thắng anh, hôm sau anh thắng con... có người thắng, thì có người thua, quan trọng là hôm nay con tiến bộ hơn hôm qua còn mai con lại tiến bộ hơn hôm nay – thắng được mình mới là giỏi.”

Trước ngày thi bơi – Nhi Bá đi học về với hai lá cao dán thái dương. Con trai bị sốt, cố học được bài tiếng Anh rồi đi ngủ sớm. Sáng hôm sau, cậu tiếc rở

- Bao nhiêu công tập luyện đúng ngày đi thi đấu thì bị ốm – chắc chắn anh chàng còn mệt đây. Ba động viên, bây giờ con nằm nghỉ, gần đến giờ thi đấu nếu đỡ mệt, ba sẽ chở con đến bể bơi. Nếu con thấy đủ sức, thì hăng thi, không thì thôi. Trên đường đi, kể cho

con trai nghe về cuộc điện thoại với cô chủ nhiệm:

- Ba gọi cho cô, hóa ra người ta ngăn cái bể dài 50 mét lại còn 25 mét, tất cả thi chung, như thế thi 25 mét thì bơi một lượt còn 50 mét con sẽ phải quay đầu. Như vậy con sẽ thiệt một chút, vì trước ba tìm hiểu thì cấp tiểu học thi không xuất phát nhảy cắm đầu và không quay đầu kiểu lộn dọc (flip-turn) nên ba không tập cho con kỹ thuật đó. Cộng với việc hôm nay con ốm, càng khó có thành tích, nhưng không sao, con thi đấu được là tốt rồi, đừng lo nhé!

Đến hội thi, để ý thấy An Khang có đăng ký nội dung 25 mét tự do nữa – tốc độ quạt tay rất tốt còn kỹ thuật hơi khác Nhi Bá một chút, kiểu bơi hơi chồm cao, lấy thể lực kiểm tốc độ. Để ý các bạn nhỏ bơi, mình cũng có ra dặn dò Nhi Bá vài câu.

- Con để chân vào thành bể như thế này để xuất phát. Chú ý hiệu lệnh còi, không sớm – sớm sẽ phạm quy, không muộn, muộn sẽ bị chậm. Có nhiều bạn bơi còn ngóc cổ lên xem người khác bơi ở chỗ nào, điều đó là không cần thiết. Con chỉ tập trung bơi hết sức của con như trong bài tập là đủ con nhé!

- Vâng ạ.

Mãi mới đến lượt Nhi Bá thi đấu. Con trai hơi mất tập trung một chút nên xuất phát hơi chậm ít phần trăm giây đồng hồ, nên nửa bể đầu bơi sau An Khang nửa sải, đến cuối bể đã vượt An Khang và đúng như dự đoán, An Khang đuối sức vì đã mất sức ở nội dung trước, lại không luyện cự li dài, nên nửa cuối của lượt về Nhi Bá áp dụng bài tập nước rút, về đích trước An Khang ít phần trăm giây.

Nhìn con trai cán đích, mắt mình cay cay. Đó, thành quả sau 4 năm trời tập ròng rã, từ chú bé lẻo khoẻo, rồi bị quá cân, đến giảm được vài cân của ngày hôm nay. Đưa cho cậu chàng cái khăn để đi mặc quần áo, vẫn nghe tiếng cười vui của cô chủ nhiệm khi hai học trò của cô về nhất và về nhì của lượt bơi.

Đưa con trai đi về, câu chuyện mới lại bắt đầu.

- Con thế là thắng cuộc rồi.

- Sao ba biết ạ?

- Ba chưa biết thành tích của con ra sao, có được giải gì hay không, nhưng với tình hình của ngày hôm nay, sự cố gắng của con như thế đã là một chiến thắng lớn của con rồi. Ở lượt bơi này con về nhất mà.

- Thế ba đoán kết quả như thế nào?

- Với kinh nghiệm của ba, thì ba đoán con không có giải cao được, như ở lượt bơi trước con và sau con đều có những bạn bơi rất tốt, đặc biệt có một bạn đã tập kỹ thuật flip-turn, riêng cái đó đã hơn con được nửa giây đến một giây rồi. Lúc bạn ấy lên khỏi bể, ba để ý bạn ấy vai và tay nổi bắp lên – chứng tỏ bạn ấy phải được gia đình và thầy cho tập căng lắm. Theo như ba hiểu, các con ở tuổi chưa phát triển hết về cơ thể, tập quá căng về thể lực cơ bắp như vậy không phải là tốt. Với thể trạng và khả năng của con như vậy, ba con mình đã làm tốt hết sức rồi. Làm gì cũng phải phù hợp với khả năng, điều kiện, hoàn cảnh con ạ. Con không phải là người có năng khiếu trong môn này, đạt được kết quả như vậy sau hằng năm, trong khi người khác tập vài tháng, điều đó mới đáng ghi nhận. Ba rất tự hào vì con! Còn có những bạn rất đáng khen nữa: ở hội thi có nhiều bạn bơi còn rất buồn cười, nhưng họ không lấy thế làm xấu hổ, vẫn cố bơi về đến đích. Vì hội thi là vui, là kết quả của mùa học bơi rèn sức khỏe, là sự tự tin, trung thực, hào hiệp trong thể thao, chứ không phải của hơn kém thắng thua, thành bại... con à.

Mùa bơi đầu tiên, con trai tập cùng ca với một bác già (nhẽ ra con trai phải gọi bác ấy bằng ông ấy chứ!) bác ấy quan sát và nói: “Cháu nó cố gắng rất tốt, những đoạn cuối dù rất mệt nhưng không bao giờ bỏ cuộc.”

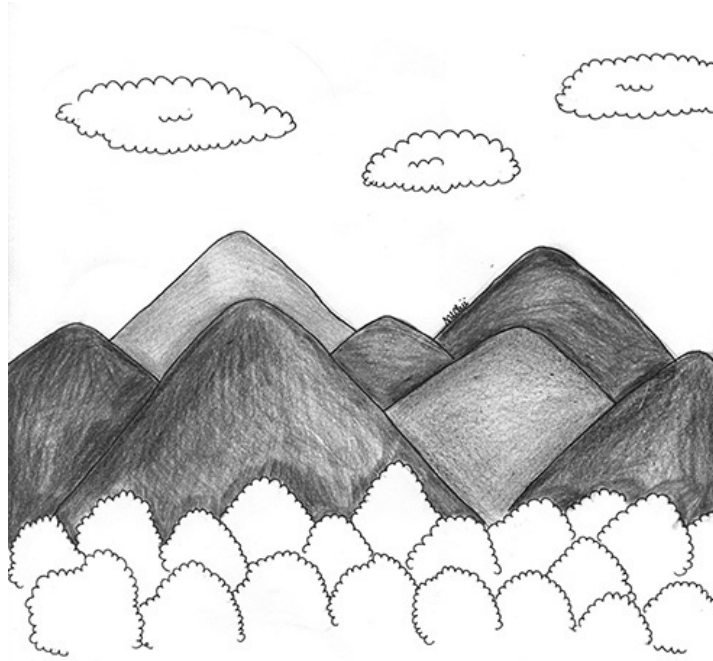
Con trai, để ba nhắc lại cho con, hồi đó bác già đã tặng con câu nói của Trần Hưng Đạo: “Tự tri giả anh, tự thắng giả hùng” – biết được mình thì là trí tuệ, mình mẫn, nhưng thắng được mình mới là hùng. Hôm nay, con là người chiến thắng. Và người thứ hai sau mẹ con được ba gọi điện thoại kể về cuộc thi bơi, chính là bác già ấy đấy.

“CÔN SƠN SUỐI CHẢY RÌ RẦM...”

Con trai bận cả tuần vì chuyện học hành cũng như hoạt động ngoại khóa, nên cuối tuần này có “kỳ săn”^[17] ba vẫn để đến cuối tuần mới thông báo cho cậu ta, rằng lần này đi sẽ có cuộc thi Tìm hiểu về Nguyễn Trãi và Côn Sơn. Lúc đó, hai ba con đang đi bộ ra siêu thị gần nhà để mua ít bánh mì và bánh sừng bò, đồ ăn cho sáng mai dậy sớm rồi đến chỗ hẹn ô tô đón.

“Nguyễn Trãi là một mưu sĩ rất giỏi của Lê Lợi, nhờ có công lao rất lớn của ông mà cuộc kháng chiến chống quân Minh mười năm dành thắng lợi...” “Con nhớ ba ạ, thế này thế này...”

Con trai rất mê lịch sử, nên hẳn kể lầ lầ các chi tiết của cuộc kháng chiến 10 năm chống quân Minh, về khởi nghĩa Lam Sơn. Mình còn nhớ trước đây, mình nói với con trai về 20 năm Minh thuộc này của lịch sử nước nhà, 20 năm đen tối với chính sách hủy diệt văn hóa, gần như chặt đứt hết những cái cầu nối giữa lịch sử của chúng ta sau này với những thời kỳ trước đó – mà chúng ta không còn biết từ thời nhà Hồ trở về trước, cha ông ăn mặc phục sức như thế nào, rồi cả dung mạo họ ra sao...

Hai ba con nói chuyện với nhau về câu chuyện bi thảm Vụ án Lê Chi Viên...

- Tại sao Cụ Nguyễn Trãi lại bị oan thế nhỉ...

- Vì chính trị con ạ - chính trị là quan hệ giữa người với người liên quan đến quyền lực. Vua đến nghỉ ở nhà Nguyễn Trãi rồi đột tử, ai cũng có thể chết như thế được. Bây giờ thì bảo là đột quy hay gì gì đó nhưng những cái không rõ thì người ta nghi ngờ. Nhân tiện có những đại thần ghen ghét với công trạng của Nguyễn Trãi, thì người ta vu oan cho ông là hãm hại nhà vua. Nguyễn Trãi đã về ở ẩn “vui thú điền viên” tận rừng núi (Côn Sơn bây giờ đi 2 giờ ô tô, ngày xưa đi bộ có mà ốm) nên ông ấy màng gì danh lợi nữa, lại là kẻ sỹ lại càng không màng. Ông cùng nhà vua đồng cam cộng khổ chục năm kháng chiến, cái quan hệ đó còn hơn anh em, là đồng chí, đồng đội rồi. Lại trong thời phong kiến, cái mệnh trời ai làm vua, ai làm tôi “Lê Lợi vi quân, Nguyễn Trãi vi thần” người ta hiểu rõ lắm, ai tạo phản làm gì...”

- Con đọc thấy vợ của Nguyễn Trãi cũng bị xử tử ba ạ.

- Đúng rồi, bà Đặng Thị Lộ.

- Không ba ạ, bà Nguyễn Thị Lộ.

- À đúng rồi, là ba nhớ nhầm. Ba đọc lâu quá rồi.

- Tại sao Nguyễn Trãi bị giết đến ba đời hả ba?

- Chu di tam tộc – giết đến ba đời của ba họ. Họ cha, họ mẹ, họ vợ. Ngày xưa người ta sợ bị trả thù, nên cố giết bằng hết họ hàng của người bị tội. Kinh khủng lắm. Và khổ cái con người cũng nhiều người nuôi chí phục thù cơ, nên thù oán cứ là chất chồng. Bây giờ mình thấy cái đó là kinh khủng, nên học cách không nuôi hận thù, có hận thù thì nên xóa bỏ.

- Mãi sau này đến thời vua nào nhỉ - Lê Tư Thành^[18] thì phải – ba đọc trong cuốn Sao Khuê lấp lánh ấy, lên làm vua sau những gian truân của cái gọi là “âm mưu chính trị” trong cung đình, thì mới mình oan được cho Nguyễn Trãi.” “Minh oan là gì hả ba?

- Là một người không làm việc xấu, nhưng vẫn phải chịu tội, thì là bị oan, chịu tội oan. Sau này người ta phát hiện ra và công nhận người đó không làm những việc xấu đó, công bố nó lên thì là “minh oan”.”

Buổi tối, mấy ba con mê phim Thế giới khủng long quá, say sưa xem đến lúc mẹ nhắc mới tắt phim để con “luyện thi.” Bôn Ba Nhi Bá giở iPad ra đọc được đúng 10 phút thì buồn ngủ và cả nhà quyết định đi ngủ mai còn dậy sớm.

Mình không chứng kiến cuộc thi, nhưng thấy một cô phụ huynh trong ban giám khảo kể Bôn Ba Nhi Bá là bạn duy nhất không dùng tài liệu giấy tờ gì, “nói vo” nên không được trôi chảy cho lắm. Bù lại bạn ấy nắm được khá nhiều về niên biểu lịch sử, nhân vật, sự kiện và các con số liên quan. Kết quả, bạn Nam Phước (hơn Nhi Bá một lớp) được giải nhất vì trình bày hay, khoa học... đặc biệt là biết cách viết tóm tắt và cầm theo, trên cơ sở đó trình bày những gì đã chuẩn bị. Nghe phong thanh, bạn Nam Phước đã cùng mẹ chuẩn bị rất kỹ từ trước đó lâu lâu. Đây là kết quả xứng đáng. Bôn Ba Nhi Bá như thường lệ, “chuyên gia về nhì.”

Cậu ta không lấy thế làm buồn, vì đang mê tơi với giải thưởng, một bộ LEGO ráp ô tô (vì giải đồng loạt giống nhau ở “hạng mục chính” chỉ khác nhau những thứ phụ đi kèm theo nên ai cũng sướng như thế cả, có đến 6 bạn được giải cơ.) Tối về cứ là lắp ngay, rồi chơi đến lúc đi ngủ. Sáng hôm sau trước giờ đi học, mình thấy bạn này lại cầm cái ô tô lego ráp tối qua xuống ăn sáng, thì tiện thể nói chuyện với cậu ta luôn.

- Con có biết Nam Phước được giải nhất mà chuẩn bị cho cuộc thi như thế nào không?

- Dạ con thấy bảo chuẩn bị và học đến cả tuần.

- Đó, con thấy không, đó là sự chuẩn bị nghiêm túc và dày công mà con cần học tập. Hai lần trước, lần thi tìm hiểu làng Đường Lâm và hai nhân vật lịch sử Phùng Hưng, Ngô Quyền con chuẩn bị khá kỹ, rồi đến thi tìm hiểu hồ Ba Bể thì ba thay đổi cách nhìn nhận những cuộc thi này cho con – bằng kiến thức sẵn có của ba về hồ Ba Bể, nơi ba làm việc trên đó mấy năm, ba kể cho con nghe những câu chuyện, những chi tiết về hồ trong vài hôm, thế là con đủ nắm được mà trình bày. Lần này ba thấy con đã kín lịch hoạt động trong tuần, nên trước một ngày ba mới thông báo cho con về cuộc thi. Ngoài mười lăm phút nói chuyện về Nguyễn Trãi, con còn dùng có... mười mười lăm phút khác để đọc về ông trên mạng, mà con lại được giải nhì – cái gì cũng có hai mặt của nó, lợi và hại.

- Là sao hả ba?

- Ba mẹ không muốn tăng sức ép cho con bằng những cuộc thi thố, biến con thành người ham hố, háo danh, hiếu thắng... nên những cuộc thi như thế này chỉ là trò chơi cho vui thôi, cũng là cách cho các con học thêm, tìm hiểu thêm... như một cách tự nghiên cứu ngoài chương trình con học được ở trường. Chính vì thế mà trước đây ba mẹ vẫn nói với con, những cuộc thi như thế này để cho vui, kết quả của nó không quan trọng và nó phụ thuộc nhiều vào đánh giá cảm tính của các thành viên giám khảo, nên ít nói lên điều gì về kiến thức nhiều hay ít, giỏi hay dốt. Tuy nhiên vẫn có điều thể hiện rõ ràng: với cái cách con chuẩn bị như hôm qua mà vẫn được giải, nếu ba không phân tích rõ cho con nghe, thì có khi con lại có cái suy nghĩ “À, hóa ra học nhều học nháo như thế này mà cũng được giải!” Thực tế không phải như vậy. Con ham lịch sử, nên cũng nhanh nhớ được tên nhân vật, sự kiện, con số, niên biểu... đồng thời nó cũng là một quá trình con đọc được từ trước, ba nói chuyện với con từ trước về những câu chuyện lịch sử; chứ không phải con “nhều nháo” mà có kết quả đâu. Thực tế sau này, tất cả các cuộc thi con sẽ trải qua, chắc chắn

con sẽ phải nỗ lực, chuẩn bị thật tốt cho nó thì mới có kết quả được. Như cuộc thi bơi vừa qua, ba con mình đã chuẩn bị cho nó cả tháng, nhưng đến khi con thi đấu thật mới thấy rất nhiều bạn giỏi hơn mình...

Những câu chuyện như thế này, sau một thời gian dài mấy năm nói hết chuyện này đến chuyện khác, con trai nghe cũng đã dễ hiểu hơn. Cậu ta hiểu ngay vấn đề, và ngẫm nghĩ... cứ nghĩ đi con trai ạ. Cái gọi là năng khiếu hay trời phú gì đó, nó chỉ chiếm một phần nhỏ thôi, còn kết quả muốn đạt được phải có sự nỗ lực, cần cù...

Thế nào mà mình nhớ nhầm – “Côn Sơn suối chảy rì rầm, Ta nghe như tiếng đàn cầm bên tai...” là dịch bài Côn Sơn ca của Nguyễn Trãi. Chiều hôm trước nói chuyện với ông con về Nguyễn Trãi và Côn Sơn, lại nói với nó đó là thơ của... Trần Đăng Khoa. Xấu hổ quá, chiều nó đi học về phải xin lỗi nó mới được.

LÁ VÀNG CÒN Ở TRÊN CÂY^[19]

Sáng ra nghe tin dữ – tin nhắn trong điện thoại từ cô chủ nhiệm của con gái, báo con trai nhỏ của cô bán trú^[20] bị tai nạn, vừa qua đời. Mọi thứ xung quanh như chậm hết cả lại. Mỗi lần nghe tin một em bé nào đó ra đi, một sinh linh bé bỏng không khác gì con của mình, lại thấy “nỗi đau lặng lẽ” đó nó buốt buốt trong tim.

Bây giờ nỗi đau nó đến, dịu êm, lặng lẽ, không ồn ào như trước. Ta hiểu cái “cõi tạm” này, thật là vô thường, sự sống và cái chết, chỉ cách nhau một hơi thở. Vừa tuần trước gặp Em ở Hội Trung thu của trường, hỏi mẹ Em, biết Em chỉ hơn con gái mình một tuổi. Sáng nghe tin Em bị tai nạn giao thông rồi mất, thấy một nỗi đau lặng lẽ. Không thấy nước mắt, chỉ thấy một cái gì nhoi nhói sâu thẳm đâu đó, sâu lắm, khế lắm...

Con gái, nhớ ngày nào ba bế anh con trên tay, rồi mấy năm sau bế con... các con sinh vào cuối xuân, đầu hè nên năm nào cũng nóng. Ba phụ mẹ các con tắm cho các con, rồi bế các con ra giường, lau khô người, quần tã, mặc quần áo. Nóng quá ba cũng thường cởi trần, thấy cái cơ thể nhỏ bé, nóng hổi áp vào ngực mình... cảm thấy có một trái tim nhỏ xíu nhon nhót, nhon nhót đập, nó như đang hòa với tim của ba cùng nhịp. Hai nhịp đập, chúng nhắc: “đấy, con của mình, sinh linh bé bỏng...” Mỗi lần con ốm con đau, các con đều rất ngoan, vượt qua rất kiên cường. Những lúc tưởng như tuyệt vọng, chỉ mong nghe lại tiếng con cười vừa hôm qua... Ai cũng vậy các con ạ, sinh con ra để chăm sóc, để dạy dỗ, không phải để tiễn con đi.

Ba chờ cả một tuần, giữ im lặng không nói với con. Một chiều thấy con gái về chỉ nói một câu: “Cô bán trú nghỉ ba ạ...” Rồi cuối tuần, con về nói, bạn Mi kể, “Con cô bị tai nạn...” Và ba mẹ buộc phải nói chuyện với cả hai con, “rằng con của cô, đi xe đạp chơi, rồi

nhảy xuống lòng đường, ô tô xô ngã đập đầu, đến bệnh viện rồi không cứu được. Tuần sau cô sẽ đi dạy trở lại, các con phải ngoan, đừng để cô mệt, và đừng hỏi gì cô về con cô nhé!”

Hôm nay con gái đi học về, hỏi thăm con thì con nói:

- Cô đến rồi, ít vui ba ạ. Con cố gắng ăn ngoan rồi, buổi sáng ăn sáng chậm một tí thôi!

- Con ngoan lắm. Cô sẽ rất buồn, nhìn các con, như nhìn thấy con cô vậy – cô sẽ nhớ anh ấy lắm. Con nhớ lời ba mẹ dặn, cố gắng nghe lời cô, và yêu cô nhiều vào con nhé!

- Vâng ạ!

Giờ này tuần trước thôi, đến viếng Em, rồi đứng thờ người ra ở gần cửa nhà cô, thăm cảm phục cô vẫn cứng cỏi, đứng đáp lễ được người đến viếng “bình thường.” Nhưng mình hiểu, cô đau lắm – không có nước mắt, vì nước mắt đã lặn hết vào trong. Trời mùa thu xanh ngắt, chỉ vài gợn mây, nó vô tâm thế nào cứ xanh đến thế. Cả gió nữa, cũng vô tư thổi ào ạt trên những vòm lá, chợt nhìn lên trong vòm lá những cây xà cừ trước cửa nhà cô giáo xanh muốt như thế, lại có những chùm lá vàng, trong khi không thiếu những chiếc lá xanh lại lìa cành mà rơi xuống đất...

- Cô có đẻ em bé mới không hả ba?

Câu hỏi của con gái đưa mình về thực tại, mình hơi nghẹn nghẹn, đáp “Ba không biết con ạ, cũng còn tùy...” Thương con gái quá – đây là lần đầu tiên trong cuộc đời con phải học cách chia sẻ với người khác nỗi đau tột cùng, và chắc chắn đây sẽ không phải lần duy nhất. Con hỏi câu đó đúng đấy, cuộc sống rồi lại tiếp tục. Những em bé chia tay chúng ta đi sớm, họ sẽ mãi mãi là thiên thần của cha mẹ, và tình yêu thương sẽ mãi mãi dành cho chúng. Mãi mãi.

“XINH NHƯ THỊ NỞ”

Phần 1: “Con gái giống cha”

Ông anh Bôn Ba Nhi Bá hồi bé được ba bế đi chỗ này chỗ khác, hai ba con toàn bị cười vì “Em bé giống bố quá!” – cười vui thôi, tất nhiên, và hai ba con cũng cười theo. Mẹ thì “được” bầu làm “hội trưởng hội đẻ thuê” ai đời anh ấy chẳng có được mấy nét nào của mẹ cả.

Đến em Bá Ba Nhi Bôn cũng vậy – bà thì nhìn thấy em giống bà nội và cả bà em gái của bà nội con, nhỏ nhắn, mỏng mày hay hạt, cái mũi thẳng dọc dừa, da trắng và đặc biệt mắt một mí chẳng chạy đi đâu được. Và “lịch sử lặp lại,” bây giờ ba ba con còn bị cười nhiều hơn vì “ba bố con giống nhau quá,” cô con gái còn giống ba hơn cả anh của cô bé; đương nhiên “cái ghế hội trưởng” của mẹ, càng ngày càng vững chắc.

Chỉ có điều, em bé không thích như vậy, em thích được mọi người khen “Em bé giống mẹ, xinh!” chứ không thích giống ba, “xấu giai.” Hôm đưa anh Nhi Bá ra bể bơi gặp thầy dạy bơi mới, bạn ấy được bác bảo vệ ở bể cứ khen xuýt khen xoa: “Tốt quá, con gái giống cha sau này giàu lắm đây này!” Mặt Nhi Bôn sa sầm, lúc về bảo: “Con chào bác đi!” cũng lằm lằm, chào lí nhí bé tí, coi như không chào.

“Con này, ba cũng có xấu trai lắm đâu, đi làm vất vả mặt mũi nhăn nhoe nhàu nát, chứ hồi thanh niên trông sáng sủa ra phết đấy. Thực ra con có nét của ba, có nét của mẹ... ba vẫn bảo con giống bà nội và bà Hiền em gái bà nội con, cả hai bà đều rất xinh, thể cũng tốt mà. Hôm nay con dối bác bảo vệ như thế là không nên đâu nhé!”

Con bé này tính cũng giống ba nó nết, hay dối.

Phần 2: “Xinh như Thị Nở”

Bữa cơm tối, chẳng hiểu cả nhà nói chuyện gì liên quan đến hóa trang – à chuyện Halloween, thế là sang chuyện phim Làng Vũ Đại ngày ấy. Anh Nhi Bá hỏi, thế Chí Phèo và Thị Nở là ai.

- Là hai nhân vật trong truyện ngắn Đôi lứa xứng đôi của nhà văn Nam Cao con ạ. Sang năm lên trung học cơ sở con sẽ học về truyện ngắn đó, về sau đặt tên là Chí Phèo cho nó ăn khách khi đăng báo. Về phim thì người đóng Chí Phèo là ông Bùi Cường, còn đóng Thị Nở là bà Đức Lưu. Người ta hay nói “xấu như Thị Nở” vì ông Nam Cao tả Thị Nở trong truyện xấu lắm...”

- Trên thực tế cả ông Bùi Cường và bà Đức Lưu đều đẹp, bà Đức Lưu còn có thể nói là rất đẹp, mà người ta hóa trang ra như thế...

Mẹ hai bạn không nhịn được, xen vào: - Điểm nhấn quan trọng là bộ răng của Bệnh viện Việt Đức làm cho Thị Nở, đấy, bộ răng đã làm thay đổi nhan sắc người ta đi bao nhiêu rồi.

- Đúng thế đấy con ạ, làm đẹp thì khó chứ làm xấu đi nào có khó. Bây giờ ta đang nói về Chí Phèo và Thị Nở thật – họ yêu nhau, như lúc Chí Phèo ốm được Thị Nở nấu cho bát cháo hành giải cảm... cái tình cảm yêu thương đó là chân thành. Chính vì thế mà trong con mắt họ nhìn nhau, họ thấy nhau vẫn xinh đẹp như thường.

Mình nói với cả hai con:

- Do đó, sinh ra được hình thức kha khá một chút là tốt, nhưng không quá quan trọng điều đó, mà quan trọng là phải biết yêu thương mọi người. Khi chúng ta yêu thương mọi người, thì chúng ta thấy ai cũng đẹp cả, và đồng thời chúng ta sẽ được yêu thương lại. Nhớ nhé, các con nhé!

- Vâng ạ! (Đồng thanh.)

Bên Ba Nhi Bá được ba cho xem ảnh bà Đức Lưu cả lúc trẻ lẫn hiện nay, tấm tắc khen: “Bà đẹp nhỉ, cả lúc trẻ lẫn bây giờ vẫn đẹp!” – đấy, đã biết khen xinh khen đẹp rồi đấy, hì hì.

Khi đã yêu thương mọi người, yêu cuộc sống, thì ngày nào cũng sẽ là một ngày vui, ai cũng là bạn. Đời thật đẹp và thật là đáng sống.

CÓ CÁI CON Y NHƯ CON NÒNG NỌC

Lớp của em Bá Ba Nhi Bôn đã chia tay nhau, mỗi bạn về một trường khác nhau, nhưng các “sinh viên đại học chữ to” nhớ nhung nhau lắm, đặc biệt là mấy cô gái. Có dịp gặp nhau là họ ôm chầm lấy nhau, “tớ tớ ấy ấy” ríu ra ríu rít.

Để giúp các con thỏa mãn cái sự mong đợi ấy, một chiều thứ Bảy các bố mẹ hẹn nhau cho các em ra công viên chơi, không có ai ở nhà nên ba chở nốt cả anh Bôn Ba Nhi Bá ra chơi cùng các em. Ở đó, Nhi bá đã có bạn Chíp (vốn học cùng mẫu giáo nhưng khi học tiểu học thì cạnh lớp Nhi Bá, Chíp có em học cùng Nhi Bôn) để chơi cùng. Còn mấy cô gái thì đã “a” vào với nhau thành hội, chơi say mê từ nãy, đã thế lại còn khoe nhẵn khoe vòng nữa. Còn có một điều thú vị là bạn Bê có một cô chị, chị Bo cũng bằng tuổi Nhi Bá. Chị Bo ra dáng người lớn, chơi với các em gái và có vẻ ngại, chưa tiếp xúc nhiều với hai anh chàng cũng cùng lên lớp Năm kia.

Đương nhiên là ba của hai bạn Nhi Bá, Nhi Bôn thì ngồi tán chuyện với các cô chú ở một góc... cái bác Hải có bộ ria đẹp như tài tử điện ảnh kia thì chỉ ôm cái máy ảnh chụp các bạn, cả hai chị em Bo Bê nhà bác ấy nữa. Bác này dân nghệ sỹ, ảnh bác chụp đẹp lắm, về post lên mạng cứ là long lanh.

Đang tán chuyện vui, thì bác Hải quay lại, mặt có vẻ... biến sắc. Ngồi cạnh đám ông bố bà mẹ một lúc, bác lấy hết sức bình sinh, thổ lộ:

- Cái chú bé áo xanh kia con nhà ai... nói với chú bé nhỏ nhỏ gầy gầy bên cạnh những chuyện nghe sợ lắm...” (Bác Hải mắt chữ o, mồm chữ i, hì hì...)

Mình nghe bác ấy hỏi, biết ngay tình hình thế giới hoàn toàn chưa

có gì căng thẳng...

- Áo xanh là con nhà em bác ạ, còn chú gầy gầy còi còi là Chíp, con chú Thanh đây. Hai bạn đó học cùng với nhau hồi mẫu giáo, bây giờ học cạnh lớp ở trường tiểu học dân lập. Có phải bác nghe chuyện các cháu nói toàn những “tinh trùng” với “trứng rụng” không?

Bác Hải: - Ơ đúng rồi, sao chú biết tài thế?

- Hì hì, cháu nó về nói chuyện này đến cả tuần nay rồi. Nó còn hỏi: “Ba ơi, tinh trùng là động vật hay thực vật hả ba?”...

Tất cả cùng cười...

- Cậu chàng có vẻ rất thán phục, tả lại: “Con được xem phim ở trường rồi, bơi giỏi lắm, y như con nòng nọc...” hì hì hì...

Tất cả cùng cười phá lên.

Bác Hải:

- Ơ thế là ở trường dạy à?

- Ô thế trường bạn Bo nhà bác chưa dạy à? Các cháu được học từ nửa tháng nay rồi mà!

Bác Hải:

- Bạn Bo là học trường công, nên chưa vào học...

À ra thế, trường dân lập của Nhi Bá, Nhi Bôn và cả Chíp, vì có nhiều hoạt động ngoại khóa mà vẫn phải đảm bảo chương trình của Bộ giáo dục, nên cho đi học sớm một tháng, nên Nhi Bá và Chíp thì đã nói chuyện “nòng nọc,” còn Bo thì chưa biết đầu cua tai nheo sau cả.

Một ngày, Nhi Bá đi học về, hỏi:

- Ba ơi, làm thế nào mà có bầu rồi có trẻ con? Làm thế nào để con nòng nọc, tức là tinh trùng nó bơi vào gặp quả trứng được? Con đã học và được xem phim hoạt hình rồi nhưng chưa rõ ba ạ.

- Thì trước ba đã giải thích cho con một cách hình tượng là cái chim của con là chìa khóa, khi con lấy vợ thì sẽ dùng chìa khóa mở một cái ổ khóa của... vợ con. Khi nào con đến tuổi...

- Dậy thì phải không ba? (Nhi Bá láu tấu hỏi.)

- Đúng rồi, dậy thì, con sẽ vỡ giọng ồm ồm như anh Hoàng Minh ở Hướng Đạo Sinh ấy, rồi mọc tí ria mép, lúc đó cơ thể con mới sản sinh ra “nòng nọc” được. Lúc con “mở khóa” là cho nòng nọc bơi vào gặp quả trứng đấy. Bây giờ con được học tương đối sớm, chứ ngày xưa ba không được học đâu, đến tận lớp 8, bây giờ là lớp 9 ấy, ba còn chưa biết gì về chuyện này, làm thế nào mà có trẻ con cơ.

- Dạy cho trẻ con như thế tốt không ba?

- Tốt con ạ, để các con hiểu biết về cơ thể mình, để giữ vệ sinh, và quan trọng là bảo vệ chính mình và cả bảo vệ các bạn của mình nữa. Các con cần lớn lên lành mạnh cho đến khi lập gia đình. Ba dặn này, con mới học giáo dục giới tính, nên sẽ khơi dậy tò mò. Như ba thấy cả tuần nay con bị ám ảnh chuyện đó, dần dần nó sẽ nguôi dần đi, con sẽ lại quan tâm những việc khác của con, như học tiếng Anh, chơi đồ chơi, xem phim... Con hỏi ba mẹ là tốt, nói chuyện thêm với các bạn học cùng là tốt, để hiểu rõ vấn đề hơn. Nhưng con nên chú ý những chỗ công cộng, hay những người mà thực tế sẽ khó giải thích cho họ hiểu là các con đang học... thì hạn chế nói chuyện nhé. Tốt hơn hết là nên hạn chế dần dần.

- Vâng ba ạ...

Ước gì ngày xưa mình có ai đó hướng dẫn cẩn thận một chút về... nhiều chuyện. Hồi học cấp 2, bây giờ là trung học cơ sở, bắt đầu dậy thì, tò mò lắm, nhất là cơ thể của người khác giới. Lại còn kéo cả hội mấy thằng ngó qua tường xem các bạn nữ đi tè... thật là một thời mông muội. Bây giờ con được học là quá tốt rồi con ạ, rồi con đi bơi, đọc sách, xem phim... nó sẽ làm con quên dần những chuyện đó sau khi môn học kết thúc. Lo trước làm gì, khi nào có “nòng nọc” hăng hay...

NÓI DỐI, NÓI THẬT

- **B**a ơi, con đọc trong truyện tranh Doraemon, có đoạn bà của Nobita phải nói dối mẹ của Nobita để cứu bạn ấy. Thế nói dối nhưng cũng tốt phải không hả ba?

Lúc đó mấy ba con đang chuẩn bị tập thể dục ngoài ao làng, nên ba khất đến một lúc khác nói chuyện.

Câu chuyện thứ nhất.

“Thời kỳ cuộc Chiến tranh Thế giới lần thứ hai ở mặt trận Xô – Đức (Liên Xô và Đức phát-xít) có một tên gián điệp Đức giả làm Hồng quân trà trộn trong hàng ngũ Hồng quân để lấy tin tức. Hắn bắt quen và làm thân với một sĩ quan của Hồng quân, nhưng những người phản gián (sĩ quan chuyên làm việc bắt gián điệp) của Hồng quân đã phát hiện ra. Họ báo cho người sĩ quan Hồng quân kia, và ông ta vẫn giả vờ không biết tên kia là gián điệp. Khi Hồng quân chuẩn bị tổ chức tấn công quân Đức bên kia sông, tên gián điệp rất muốn biết Hồng quân tấn công ở chỗ nào, và ông sĩ quan đã rất khéo cung cấp cho hắn một thông tin giả, tức là nói dối hắn về vị trí Hồng quân sẽ tấn công. Chỗ đó họ đặt rất nhiều xe tăng, pháo... giả; lại cho nhiều người đi đi lại lại, dùng loa phóng thanh phát ra tiếng của các loại xe cộ đang tập trung để làm như thế nào mà bên kia sông, quân Đức dùng ống nhòm nhìn sang thì tưởng thật. Chúng tập trung rất nhiều quân để chuẩn bị “đón tiếp” Hồng quân, nhưng không ngờ Hồng quân đã bí mật tập trung lực lượng thật ở một chỗ khác, đánh sang vào chỗ quân Đức bố trí rất ít quân, phòng thủ yếu, và Hồng quân chiến thắng. Ngay trước lúc tấn công, các sĩ quan phản gián Hồng quân đã bắt ngay tên gián điệp Đức...”

- Thế là ông sĩ quan Hồng quân phải nói dối ba nhỉ?

- Ừ, nói dối nhưng được ích lợi rất lớn, là chiến thắng. Chiến tranh mà thua trận thì sẽ hi sinh rất nhiều binh sĩ, hoặc thậm chí chiến thắng mà đánh chưa đúng cách cũng vậy con ạ.

Câu chuyện thứ hai.

Một người rất yếu đuối, sợ ốm, sợ chết... một ngày ông ta, hoặc bà ta ốm thật. Người nhà đưa đến bệnh viện khám, và bác sĩ phát hiện ra người đó bị ung thư. Nếu tinh thần vững vàng, thêm điều trị đúng cách, có thể sống thêm được hàng năm thậm chí chục năm. Nếu suy sụp tinh thần, thì có thể chỉ sống được vài tuần đến vài tháng là cùng. Do đó người nhà sau khi được bác sĩ nói chuyện cho “thông,” đã nói dối người kia, là ông ta hay bà ta, chỉ ốm nhẹ thôi. Người đó vì thế yên tâm vui sống, và sống lâu hơn.

Câu chuyện thứ ba.

Ngày xưa thời ba còn nhỏ, hầu hết các nhà đều nghèo và vất vả - thì phở là một món ăn rất ngon, tuyệt vời, nhưng chỉ có ốm mới được ăn phở. Đến mức như ba thèm ăn phở quá, chỉ mong ốm để được ăn. Buổi sáng các nhà ăn cơm nguội từ hôm trước chứ không đi ăn quà sáng ngoài đường nhiều như bây giờ đâu. So với thu nhập của mọi người, bát phở khá đắt tiền, đến mức bây giờ nhiều người vẫn có thói quen quy mọi thứ ra phở, như cái này bằng mấy bát phở, cái kia bằng mấy bát phở... Có bà mẹ cả năm mới dẫn con vào hàng phở ăn được một lần, mà chỉ mua có một bát. Mẹ ngồi nhìn con ăn, con hỏi “Mẹ ơi, sao mẹ không ăn?” “Mẹ no rồi con ạ, mẹ vừa ăn cơm ở nhà xong...” Con nhỏ chưa biết, mẹ tiết kiệm hàng tháng mới ra được khoản tiền cho con đi ăn bát phở, nên mẹ nói dối, “Mẹ no rồi...” Đến khi con lớn, con hiểu, mẹ nhìn con ăn ngon là mẹ hạnh phúc, mẹ no, chứ lúc đó mẹ đói lắm, tay mẹ run run kia... mẹ cũng là người cả, mẹ cũng muốn ăn chứ! Khi con lớn, con nhớ lại, con không trách mẹ đã nói dối con, mà con thương yêu mẹ hơn, con muốn đi làm có tiền, bù đắp cho mẹ...

Con trai mắt long lanh...

- Như thế trong ba câu chuyện, con nhận thấy nói dối mà “tốt” có đặc điểm gì không?

- Là sao hả ba?

- Là nói dối vì cái chung, nói dối vì người khác... và quan trọng là nói dối đó, là xuất phát từ lòng yêu thương người khác, mẹ yêu con, con yêu cha mẹ, những người lính yêu thương nhân dân, đồng bào...

- Vâng đúng rồi ba nhỉ...

- Đúng con ạ, các con rất ngoan, được ông bà ba mẹ dạy không nói dối, do đó phần lớn trong cuộc sống, chúng ta cố gắng trung thực, nói sự thật, nhưng nói như thế nào cũng là cả một vấn đề. Như bạn Nhi Bá một ngày sang hàng xóm kể: “Bác Sáng ơi, bác bảo vệ trường con nhà ở Thái Bình đấy!” thì sao nhỉ?

- Không liên quan gì ba ạ!

- Đúng rồi, bác Sáng có thể chẳng liên quan gì đến Thái Bình, lại không biết ông bảo vệ là ai cả, bác ấy không quan tâm. Nói thật thì tốt, nhưng nói không đúng người thì chẳng giải quyết được việc gì...

- Vâng không nói nữa ba nhỉ!

- Ừ, không cần thiết thì nói làm gì!

- Lại trong đám cháy, bạn Nhi Bá với một bạn nữa đang tìm cách thoát ra ngoài, tự dưng bạn Nhi Bá bảo: “Em phải nói thật với anh một chuyện nhé: Quần của anh thủng đít!”...” Hai anh em nghe cười vang... Nhi Bá cười nói:

- Vâng, lúc đó phải thoát ra ngoài đã chứ không phải nói chuyện quần thủng đít ba nhỉ!

- Đúng rồi, nói thật nhưng không đúng hoàn cảnh, cũng không nên nói con ạ.

- Có một cái bạn rất buồn cười, nếu như thông báo với bạn ấy trước hai tuần, là con sẽ được đi chơi ở Singapore thì y như rằng trong hai tuần đó, bạn ấy không làm được việc gì, học không tập trung, lúc nào cũng nghĩ và nghĩ cả ra mồm, là Singapore thế này, Singapore thế kia... Nên ba mẹ bạn ấy phải giấu kín, đến khi chỉ còn vài ngày mới báo, để cho bạn ấy khỏi mất tập trung. Bạn nào ấy nhỉ?

- Bạn Nhi Bá ạ! (Nhi Bá nghe hai cái răng to cộ, cười...) “Đúng rồi, là

bạn Nhi Bá lắm cảm của ba đấy, hì hì... Đó con thấy không, nói sự thật nhưng không đúng thời điểm, cũng không nên nói. Chờ khi nào thời điểm có thể nói được nó đến, hãy nói.

- Thế con nhé, học sống trung thực là quan trọng, nhưng cũng phải học cách nói cái gì, nói như thế nào, nói với ai và vào lúc nào nữa...

- Dạ vâng ạ...

“LÀM ANH KHÓ LẮM, PHẢI ĐÂU CHUYỆN ĐÙA!”

Anh em nhà Nhi Bá, Nhi Bôn cực kỳ thân nhau – lúc nào cũng “Anh Nhi Bá thế này, em Nhi Bôn thế kia...” ơ thế mà cũng có những lúc chành chọe nhau ra trò.

- Bà ơi anh Nhi Bá nói bậy con!

- Nói bậy là thế nào?

- Anh ấy gọi con là Nịch!

Bà cười:

- Thì con chắc nhìn nịch như cái nắm cơm như thế này, anh yêu con anh mới gọi con thế.

Cô bé hậm hực thêm một tí rồi thôi, còn ông anh của cô ta thì nhăn nhó cười. Cô bé này nó thế, cứ thấy chuyện này chuyện kia là nó mách người lớn, và biết cách tự giải tỏa khá nhanh, nhưng với ông anh thì không dễ như vậy.

- Bà ơi, em rất là ích kỷ. Cái gì em cũng bảo là của em hết: đồ chơi này của em, dụng cụ học tập kia cũng của em. Ba mẹ ông bà của em hết – Nhi Bá uất ức kể.

Bà lại vẫn cười:

- Thế mới là em gái út của con. Nó còn nhỏ, nên cái gì nó cũng muốn nhận là của nó hết, đến con nó còn nhận “Anh Nhi Bá của riêng em!” cơ mà.

Nhi Bá nghe quá hợp lý, ngồi thừ người ra.

Thật ra cái cô bé Nhi Bôn cũng hay đành hanh lắm cơ, cậ bé út ít nhất nhà là bắt nạt lung tung, chỉ có mẹ là hần rất khôn, hần “né” còn ông, bà, ba và nhất là ông anh thì chẳng bao giờ nó tha. Bây

giờ thì ba cũng thường xuyên phải nhắc cô bé, rằng con là con gái, không bao giờ nên chành chọe anh, đặc biệt không giơ tay đánh anh đâu con nhé, anh hiền và ngoan, có bao giờ anh đánh con đâu?

Có một lần đi bơi, em Nhi Bôn bị một anh lớn chơi rất đại, dìm em xuống nước hết lần này đến lần khác làm em sặc nước. Nhi Bá nhỏ hơn anh kia, nên chỉ nhắc được thôi, nhưng cái anh kia thì không nghe, cứ thế chơi. May mà ba phát hiện ra, tới gần ngay lập tức – tội nghiệp Nhi Bá bị mắng một trận: “Con nhắc anh ấy không được phải ra gọi ba ngay chứ!”

“Con là anh lớn, phải bảo vệ em; và không chỉ em nhà mình, mà cần biết bảo vệ cả các em nhỏ hơn khác nữa. Tuy nhiên các con còn nhỏ, nhiều khi quá sức phải biết gọi người lớn hỗ trợ. Không có ba con gọi chú cứu hộ đứng ngay gần đó cũng được mà.”

Thời thanh niên mình đi chơi với bạn gái, bao giờ cũng đi ở ngoài, song song hai xe đạp... thời đó Hà Nội vắng vẻ, thơ mộng lắm. Đi xe ở ngoài là để bảo vệ cho bạn gái đi ở trong, đó là những điều lịch sự tối thiểu phải làm được. Bây giờ Nhi Bá cũng được dạy như thế, dắt em đi ngoài đường, thì đi ở ngoài để bảo vệ em gái. Ra đến điểm đón của xe bus trường, thì anh đứng xếp hàng trước, em đứng sau; đặc biệt anh em không được xô đẩy nhau nhỡ ngã xuống đường thì nguy hiểm lắm.

Đùng cái có hôm, lại chành chọe nhau. Nhìn từ xa ba thấy Nhi Bôn định giơ tay đánh anh, ba lại gần can thiệp ngay và bạn ấy dừng lại.

- Anh Nhi Bá đã đứng trước rồi, lại còn nhường cho anh Chí Cường lên trước nữa.

- Ừ anh nhường cũng được, anh Chí Cường cũng lớn, chỉ thua anh con có một tuổi thôi mà. Hai anh bảo vệ em thì càng tốt.

Nhi Bá vẫn có vẻ bực:

- Con nhường có lần này, mà em cần nhắc con, định giơ tay đánh nữa!

Ba đành lôi Nhi Bá ra một góc nói chuyện riêng.

- Con này, con bảo vệ em thường xuyên thế là tốt rồi, nhưng có một việc ba cần nói với con. Đây không phải lần đầu con tỏ ra bực với em. Thực ra em nó nhỏ, nên nhiều điều cư xử nó còn chưa định hình, ba mẹ ông bà vẫn phải nhắc nhở em thường xuyên đấy chứ không có chiều em đâu, con không thấy nó vẫn bị trách phạt đấy thôi. Nhiều khi nó nói, nhưng nó còn không hiểu được hết đâu con ạ. Con nghe mà thấy bực, thì chẳng qua là trong đầu của con có sẵn những suy nghĩ bực bội với em. Nếu con biết nhường em từ suy nghĩ của con, coi như thế là em còn nhỏ, chưa hiểu hết; thì sẽ dễ dàng hơn nhiều cho con đấy. Ở lớp con cũng vậy, và cả sau này khi con lớn lên; nhiều khi có người nói những câu này câu khác, làm điều này điều khác... không vừa ý con thì cũng là chuyện bình thường; vì họ có phải là mình đâu mà đúng ý nhau cả. Thậm chí có khi người ta chỉ nói, hoặc làm rất vô tình, nhưng mình lại bực bội vì những điều đó – vì sẵn có trong đầu mình cái bực bội đó chứ có phải của người ta đâu. Nếu mình không biết từ từ lắng nghe và suy nghĩ, không gạt được cái suy nghĩ bực bội có sẵn trong đầu đi, thì lúc nào mình cũng sẵn sàng trở thành bực tức đến nổi nóng lắm con ạ. Xe đến rồi kìa, chào con, lúc khác ba con mình nói chuyện tiếp nhé!

- Vâng con chào ba!

Mấy hôm sau. Chí chöhe vẫn hoàn chí chöhe, nhưng anh Nhi Bá đã dần chững chạc hơn hẳn. Lại cái cô em chành chọe, và ba nhắc vẫn phải nhắc, còn Nhi Bá thì cười cười.

- Con vẫn nhớ ba dặn nhỉ?

- Vâng, con nhớ ba ạ. Tất cả trong đầu của mình hết, mình bỏ bực tức đi thì không còn bực tức nữa.

-Ồ, con giỏi lắm. Làm anh là thế đấy, bảo vệ em, nhường nhịn em. Có chuyện gì con không giải quyết được, cả với em, cả với bạn, thì con nói với ba, ba con mình cùng tìm cách nhé!

Một tháng sau...

- Dạo này ba thấy Nhi Bá tiến bộ lắm rồi đấy – không thấy con tức bực em như trước đây nữa.

- Thế hả ba? Có lúc con cũng bực nhưng rồi nhớ lời bà với ba dặn,

con lại không thấy bức nữa.

- Ừ tốt đấy. Ba kể cho con nghe một chuyện – hôm nay ba đọc trên mạng xã hội thấy một người bạn của ba đang khuyên các em của chú ấy nhường nhịn nhau, không biết chuyện gì, nhưng có vẻ giận nhau rất ghê. Con biết là từ khi bà nội con mất sớm, ba đã thay bà và cả ông nội con ốm đau, nuôi chú con. Khoảng thời gian chú con mười mấy tuổi, là thời gian rất khó khăn vì chú búống, còn ba thì nóng tính, hay đánh chú, mắng chú rất dữ. Khó khăn đến mức, có những lần ba tưởng vô vọng, không thể cứu chú con được. Mãi sau này lúc con chuẩn bị ra đời, ba mới sửa dần tính nóng, biết cách nhịn chú con hơn – chú cứ chuẩn bị búống là ba đã nhường trước. Nhưng đặc biệt là về tiền của, từ nhà cửa của bà con để lại đến chi phí cho chú học, lo cuộc sống... ba không những không bao giờ tham lam tơ hào của chú, mà còn hết lòng lo cho chú. Ba không giàu, nhưng cũng không tiếc tiền lo cho chú của con. Do đó mà đến bây giờ, khi chú có gia đình riêng, có công việc tốt... chúng ta vẫn gặp gỡ vui vẻ, hạnh phúc thành một gia đình lớn. Một điều nhịn là chín điều lành, và mình là anh lớn, bốn phần mình phải nhường em con ạ. Làm em đương nhiên sẽ phải nghe lời anh, nhưng làm em cũng có nhiều cái thua thiệt – như ra đời sau, không được chăm sóc nhiều bằng, em con cũng không được như con, nên em con nhiều khi nó muốn giành phần hơn một chút cũng là bình thường. Nhường em con nhé, vài năm nữa lớn nó sẽ hiểu nó càng yêu con hơn.

- Vâng ạ.

Thế đấy con trai ạ – “Làm anh khó lắm, phải đâu chuyện đùa!” Học làm anh nhân tiện học phá luôn cái sự chấp nhặt trẻ con, điều mà chính ba quá nửa cuộc đời rồi mới bắt đầu học. Ngày xưa ba xin của một ông đồ già đôi câu đối: “Nhất cần thiên hạ vô nan sự - Bách nhẫn đường trung hữu thái hòa” rồi sau này ba sẽ giảng cho con. Một chữ “chăm chỉ” thì trong đời không có gì là khó, vạn sự nhịn nhường thì lúc nào gia đạo cũng giữ được hòa khí. Đời ngắn ngủi lắm, và chúng ta chỉ gặp nhau một lần ở cuộc sống này thôi, cạnh tranh hơn thua làm gì chứ? “Làm người khó lắm, phải đâu chuyện đùa!” có những việc phải học cả đời mà chưa chắc đã xong...

BÁC “CHÍ PHÈO” THỢ SƠN

Nhà đối diện đập đi xây lại, ẩm ỉ, mù mịt nửa năm nay chưa xong. May mà hai bạn nhỏ đi học cả ngày nên ít phải chịu đựng, vì đến tối các chú các bác ấy nghỉ, không gian yên tĩnh và trong lành hơn ban ngày được một chút.

Công trình gần kết thúc, có tốp thợ sơn tường đến làm việc, trong đó có một bác rất khiếp. Cởi trần trùng trực, cơ thể cường tráng của bác ta luôn luôn bám một lớp mát tit bả tường trắng mịn như bột mì, nhưng vẫn không che được những hình xăm trên ngực và lưng. Những hình xăm mờ mờ không rõ, kiểu xăm của thời cách đây vài chục năm với những hình thù nguệch ngoạc, vụng về chứng minh một thời ngang dọc, giang hồ. Khuôn mặt góc cạnh của một người đàn ông từng trải, sóng gió và rất đặc biệt. Hai con mắt, bên phải to tròn, gần như lúc nào cũng trợn lên còn con mắt kia thì biến mất, vì nằm trong một cái hốc mắt đã rúm lại, da xung quanh nhăn nheo như bị bỏng. Mái tóc cứng, dựng đứng tua tủa như rễ tre, tự dựng bị mất hẳn một đám lớn bằng bàn tay bên góc trán trái. Chỗ này, cái đầu của bác ta lõm xuống, như một quả dưa bị người ta dùng con dao phay sắc lẹm vạt đi một góc vạt. Rất có thể đó là một vết chém. Trông bác, ta có thể tưởng tượng ngay nhân vật Chí Phèo trong truyện ngắn của Nam Cao.

Ngày ngày mình đi ra đi vào, vẫn gặp bác ta ngồi làm một cách cần cù ở cửa nhà đối diện, lúc sửa cái này, lúc nghiền cái khác... Chẳng biết thế nào, cũng chẳng cần đoán già đoán non làm gì, lần nào mình cũng chào bác ta và nhìn với một ánh mắt thân thiện. Và cuối cùng thì bác ta chủ động bắt chuyện.

- Em năm nay bốn sáu, chưa vợ. Lái xe tải từ năm mười sáu tuổi. Ba năm trước ở trong Vũng Tàu em bị tai nạn, xe ô tô tải khác chẹt qua đầu em vỡ một góc sọ đây, bây giờ em ra như thế này.

- Hồi đó bệnh viện họ có lột cho anh miếng gì cứng cứng dưới da không?

- Dạ không ạ.

Anh ta lột mũ – cái miếng da lõm xuống, phập phồng, phập phồng.

- Anh cố gắng thường xuyên đội mũ cứng, chứ “bộp” thêm cái nữa nhỡ có vật gì chọc vào là hết đời luôn.

- Vâng, nhưng mà em vẫn ầu lăm.

Một ngày chở hai con đi chơi ngoài đường, không nhớ nói chuyện gì mà nói đến một ý, là không nên đánh giá người khác qua hình thức hoặc biểu hiện bên ngoài.

- Ba không rõ Nhi Bá có để ý không, chứ ở nhà trước cửa nhà mình đang xây, có một bác thợ có bề ngoài rất dị dạng, đã thế người đầy xăm trổ kiểu... đầu gấu ngày xưa.

- Có, con có để ý bác ấy.

- Con có sợ không?

- Dạ không ạ, vì lần nào gặp bác ấy con cũng đi cùng ba mà.

Ồ cảm ơn con trai, thế là con vẫn thấy ba là người đáng tin cậy nhất nhỉ?

- Lần đầu gặp bác ấy, ba nhớ ngay đến một chuyện. Hồi học trung học, ba học ở một trường mà trường đó thì nằm trong một khu vực thuộc loại “đầu gấu” của thành phố. Xung quanh trường các thanh niên lêu lổng, ít học hành... tụ tập nhiều, vì họ sống trong các khu tập thể, khu dân cư quanh đó... Hồi đó kiểu thanh niên mặc quần áo bộ đội, hay dùng dao kiếm để “xử lý” nhau người ta gọi là “quân khu.” Có một anh rất dữ dằn, hay bắt nạt người khác và lần này bắt nạt một anh khác yếu thế hơn. Đánh mãi chưa chán, thấy anh yếu hơn bỏ chạy về nhà, còn đuổi theo về tận nhà. Anh kia chạy vào nhà, thì đập cửa xông vào theo. Đang hăng máu mà. Không ngờ anh kia có thanh kiếm Nhật (thời đó có nhiều kiếm của lính Nhật để lại từ thời xâm chiếm nước ta) dựng sau cửa, rút ra chém một nhát, bay một mảnh sọ ở góc trán. Về sau chỗ đó không mọc lại được tóc, lõm xuống và cái anh kia lúc nào

cũng phải đội một cái mũ để che. Và anh ta cũng hiền lành hẳn.

- Thế cái anh chém kia, có sao không ba?

- Thật ra ba chỉ nghe kể chuyện và gặp cái anh bị chém lúc sau này, mỗi lần nhìn chỗ sọ lõm xuống, phập phồng của cái anh ấy, ba thấy sợ. Không phải sợ gì cái anh ấy, mình có làm gì đâu, nhưng sợ có cái gì đâm vào thì chắc là chết... Lúc đầu, cái sọ lõm của bác thợ ở trước cửa nhà mình cũng làm ba ngỡ đó là một vết chém. Lúc bác ấy nói là tai nạn ba mới nghĩ mình phi lý, vì bác ấy còn võ cả mắt trái nữa, nghĩa là sọ bị võ khá nặng...

- Con thấy không, không nên đánh giá người khác qua hình thức bên ngoài và những cảm nhận của mình. Cảm nhận của mình hoàn toàn có thể sai lầm về người khác. Nếu như mình nghĩ người khác là một người đầu gấu, và dùng thái độ đề phòng – thì kể cả vẻ mặt, ánh mắt của mình hướng về người ta, cũng sẽ thể hiện ra và người ta có thể cảm nhận được. Từ đó, người ta có thể sẽ có thái độ không thân thiện hoặc thù địch với mình, và có thể hoặc quan hệ của mình với họ sẽ không tốt, hoặc thậm chí đẩy mình vào tình thế nguy hiểm. Nếu chúng ta được trang bị sẵn một tình cảm thân thiện dành cho họ, những cảm nhận về họ là người xấu không có, thì họ cũng cảm nhận được và họ cũng thân thiện lại.

- Liệu là người xấu thì sao hả ba?

- Ông bà dạy con rồi, không có người xấu, chỉ có việc làm xấu. Tất nhiên là rủi ro lúc nào cũng có thể có, nhưng mình là người lương thiện, không tham lam, không có nhiều tiền bạc... thì cũng đỡ lo nhiều rồi. Và quan trọng là dù sao, thân thiện với nhau vẫn đỡ nguy hiểm hơn là đối đầu. Sau này con sẽ có những bài học khác để nhận biết trường hợp nào thì cần đề phòng.

Ông con vẫn tiếp tục suy nghĩ.

- Thế, hai cái anh chém nhau ấy, bây giờ thế nào nhỉ?

- Ba không biết con ạ, chuyện mấy chục năm rồi còn gì. Ai cũng có một thời tuổi trẻ, mà trẻ, thì thường đại dốt. Rồi có tuổi, người ta sẽ bình tĩnh lại, và thấy giá như hồi đó mình không như thế. À, chuyện hai anh chém nhau này, ngoài bài học không nên bắt nạt người khác, còn bài học là không nên ép ai cả, nhất là ép người ta

đến bước đường cùng. Đấy con thấy, anh yếu hơn bị ép đến bước đường cùng, đã hành động quyết liệt và anh kia bị chém trọng thương như thế còn là may. Lưỡi kiếm chỉ lệch đi vài phân là có thể mất mạng rồi.”

Ba ba con đã về đến nhà, và bác thợ sơn đang ngồi trên giàn giáo, dùng tay mài tường khi nhìn thấy ba ba con từ xa cho đỡ bụi. “Cháu chào bác ạ!” – hai bạn đồng thanh rất ngoan, và bác ấy cười. Nụ cười của một người nông dân hoàn toàn không còn là anh Chí Phèo đe dọa cả làng, mà là một nụ cười chất phác, hiền lành.

HẬU “ĐỀ CAO CẢNH GIÁC”

B iết ngay mà – câu chuyện về cái bác “Chí Phèo” đi làm thợ sơn, chưa thể dừng được. Chuyện nói hôm kia, thì chiều hôm qua sau khi hai ba con tập thể dục ở ao làng xong, Nhi Bá hỏi ba:

- Ba ơi, như thế là chúng ta luôn luôn phải cảnh giác ạ?
- Sao con lại hỏi thế?
- Vì ba mẹ dặn con là không được mở cửa cho người lạ, rồi khi ra ngoài gặp người lạ bắt chuyện thì phải cẩn thận...
- À đúng rồi...
- Thế này con nhé. Đầu tiên ba nhắc lại là ông bà, ba mẹ vẫn luôn luôn dạy các con rằng không có người xấu, chỉ có chỉ có việc làm xấu, và như thế có những người thường xuyên làm những việc làm xấu. Chúng ta tâm niệm như vậy, là để chúng ta không trang bị sẵn tâm lý thù địch với người khác. Việc nghĩ người khác là người xấu, ta không làm. Vậy nhưng trong cuộc sống chắc chắn vẫn sẽ có những người định làm và làm những việc xấu với người khác, điều đó là không tránh khỏi. Các con còn nhỏ, khó nhận ra được đâu là người “bình thường” và người định làm việc xấu...”
- Bắt cóc trẻ con phải không ba? – Nhi Bá láu táu hỏi.
- Đúng rồi, cả bắt cóc, hoặc lừa lấy tiền... hay như con đi học bằng xe đạp, thì lừa lấy xe đạp chẳng hạn. Họ thường nói chú là người quen của ba, mẹ, ông, bà... để chiếm lòng tin của con, và con chưa biết họ thì cũng là bình thường. Họ có thể là bất cứ ai, người lạ, người đã quen... Nhưng con vẫn cần tỏ ra thân thiện, ngoan ngoãn, không thù địch.
- Tại sao lại thế hả ba?

- Như hôm trước ba con mình nói chuyện bác thợ có cái sọ lổm ấy – mình không đánh giá người khác bằng vẻ bề ngoài, và thân thiện thì hơn là thù địch – nhớ người nào đầu gấu người ta gây sự đánh mình thì nguy hiểm lắm.

- Thế là người ta định lừa mình nhỉ ba nhỉ

- Đúng con ạ, có nhiều trường hợp như thế chứ. Như hôm trước nói chuyện bác thợ giống “Chí Phèo” ấy, ba đã chuẩn bị sẵn việc giải thích cho con về việc nhận biết trường hợp nào thì cần đề phòng, không bị lừa.

- Làm thế nào ạ?

- Khó lắm con ạ, người ta muốn lừa được người khác thì phải nghĩ ra đủ trò, nên chẳng bao giờ có thể thống kê được hết những chiêu trò đó. Nhưng có một cách có thể tự bảo vệ chống lại được tất cả.

- Cách gì hả ba?

- Ông nội con hồi ba còn trẻ, có nói: người ta không thể lừa được người lương thiện và không tham lam. Có một ví dụ, trò đi bán kính đeo mắt, hoặc nhặt được cái nhẫn... Bán kính thì gạ bán một cái kính xịn đắt tiền với giá rẻ hơn rất nhiều so với cửa hàng, bảo là nhặt được hoặc có khi... ăn trộm được. Mình tham rẻ mình mua, thực ra đó là hàng giả giá trị thấp hơn nhiều so với giá trị thực của nó. Trò nhặt được nhẫn vàng thì người ta cố tình làm ảo thuật, giả vờ nhặt được cái nhẫn trước mặt người kia, và gạ người kia là coi như cả hai cùng nhặt được, thôi thì cái nhẫn này đáng 1 triệu đồng thì bác đưa cho em 400 nghìn đồng, còn bác được cái nhẫn 1 triệu. Thực tế cái nhẫn là đồ giả, chẳng đáng bao nhiêu tiền. Cả hai ví dụ, người bị lừa đều bị kích thích bởi lòng tham, tham rẻ, hám lợi mà lao vào bẫy. Như thế đã mất đi sự lương thiện rồi.

- Thế nếu người ta mời mua kính thật thì sao?

- Thì thôi, chưa có thì chưa dùng, khi nào có đủ tiền mua hẳn đồ đáng hoàng trong cửa hàng, có cả bảo hành mà dùng chứ sao nữa con. Còn có một kiểu “lừa” nữa – người ta hay gọi thế nhưng thực tế không hẳn là lừa, mặc dù có yếu tố dối trá trong đó. Sẽ có

những người thường xuyên đi vay tiền hết người quen này đến người quen khác và đương nhiên không bao giờ trả. Họ bịa ra những lý do bố ốm con đau... Lại có những người thì đi xin ở nơi công cộng với những người qua đường không quen biết, bây giờ gặp họ bố ốm và tháng sau vẫn có thể gặp họ. Lần đầu có thể mình thương người mình giúp đỡ, lần sau gặp mà vẫn thế, thì thôi. Giúp họ khi mình biết họ làm việc xấu, dối trá như thế là không tốt con ạ.

Cậu cả ngẫm nghĩ, rồi nói với giọng trầm hẳn lại (con tôi lớn từng ngày, thực sự đẩy mọi người ạ):

- Có lần có một ông sư vào ngõ nhà mình, chia bánh kẹo cho trẻ con rồi đi xin tiền các nhà...

- Ở nước mình hiện nay, đã là sư thật thì không đi xin tiền, còn đã đi xin tiền, thì không phải là sư thật. Họ mặc giả sư, rồi đi xin vì lợi dụng lòng tin của mọi người, của Phật tử vào Đạo Phật và các sư. Làm như thế cũng rất không tốt. Hơn thế nữa, con không nên ăn những bánh kẹo... của người lạ cho như vậy, vì cũng có trường hợp dùng bánh kẹo tẩm thuốc mê rồi làm việc này việc khác rất xấu...

Càng trầm ngâm tợn, cậu ta nghĩ tiếp.

- Con đúng đấy, cần phải cảnh giác, nhưng cái gì cũng có hai mặt – vì có thể đó là người quen thật của ba mẹ, do đó con cần phải giữ được thái độ thân thiện, không đề phòng, thù địch. Điều quan trọng cần nhớ là: cảnh giác là cảnh giác để họ không có cơ hội làm việc xấu với mình, và như thế bớt đi một cơ hội làm việc xấu với người khác, với xã hội. Ai cũng có cơ hội để dừng những việc xấu và làm lại cuộc đời, trở thành người tốt.

- Nhưng mà đi tù rồi thì làm gì còn cơ hội...- Nhi Bá thắc mắc.

- Đi tù thì sẽ có ngày ra tù chứ con.

- Sao lại bỏ tù người ta ba nhỉ?

- Vì xã hội cần được quản lý để trật tự, và quản lý thì bằng pháp luật. Theo pháp luật thì người làm việc xấu phải bị trừng trị, như thế người ta mới sợ mà không làm việc xấu, chứ nếu không có

pháp luật thì xã hội loạn hết cả lên ấy chứ. Chỉ khi nào tội quá nặng, hơn cả đi tù là tử hình thì mới không còn cơ hội làm lại nữa thôi con ạ.

- Tử hình là thế nào ba?

- Là xử bắn, bắn đôm một cái là chết. Thôi, chuyện này ba nợ con hôm nào mình nói chuyện kỹ nhé!

- Vâng ạ.

Cảnh giác để họ không có cơ hội làm việc xấu cũng là một việc tốt con nhỉ!

CON TRAI VÀ “CHÚ LÍNH CHÌ DỪNG CẢM”

Con đã đọc truyện Chú lính chì dừng cảm của An-đéc-xen chưa nhỉ? À, ba nhớ là con đọc rồi, từ hồi bé con tập đọc bằng truyện tranh đó, rồi lớn hơn mẹ đã đọc cho con câu chuyện đó. Đầu tuần, con đi học về và xin phép ba mẹ được đi xem cùng cả lớp – mẹ bạn Đức mua vé cho các bạn đi xem Lửa Thiện Nhân và tất nhiên là ba mẹ đồng ý ngay chứ. “Con sẽ xem một bộ phim về một em, kém tuổi con, và người ta gọi em là “Chú lính chì Thiện Nhân.” Con xem đi, rồi về kể cho ba mẹ xem con cảm nhận như thế nào nhé!”

Đón con trai ở cửa rạp chiếu phim, các bạn vẫn còn ồn ào, đùa cười náo nhiệt với nhau – một tập thể lớp thân nhau đến kỳ lạ. Cô giáo vẫn khen, lớp của con trai vẫn chơi thân với nhau một cách trong sáng, trong khi một số lớp khác đã phát sinh vài vấn đề liên quan đến tình cảm nam nữ rồi...

- Con xem phim, có nhiều đoạn con phải che mắt lại.
- Sao vậy con?
- Con nhìn em Thiện Nhân bị thương tật, con thương lắm, và sợ nữa.
- Điều này ba có biết. Con vốn sợ nhìn vết thương, cả của con lẫn của người khác. Vậy con còn cảm thấy như thế nào nữa nào?
- Con thấy thương em Thiện Nhân, nhưng cả em lẫn cô Mai Anh đều rất dũng cảm và vững vàng ba ạ. Có phải hôm qua ba kể, ba quen biết cô Mai Anh không?
- Không hẳn thế con à – cô Mai Anh thời học chuyên văn, học dưới ba một hai lớp gì đó, cùng trường, nên không phải là bạn. Bây giờ

ba chỉ có kết nối với cô ấy qua mạng xã hội thôi. Khi trên báo chí nói về em Thiện Nhân, và ba xem ti-vi thì nhận ra cô ấy. Hồi đó cô Mai Anh gầy, nhỏ bé lắm, ba nhớ thế. Mái tóc cắt ngắn, mặt xương xương... và hình như đã đeo kính từ hồi ấy rồi thì phải.

Và thế là con trai kể lại cho ba của cậu ta những gì cậu ta đã xem. Về một em bé bị bỏ rơi, bị chó cắn và mất một chân và còn mất cả “chim.” Chưa thể giải thích được cho em thế nào là bị bỏ rơi, cô Mai Anh đành nhận lỗi, mẹ trót đánh mất cả chân lẫn chim của con. Con không ghét mẹ - con cái có ghét được cha mẹ bao giờ?

- Bố mẹ cũ của em bỏ em ở chỗ đổ rác ba ạ...

- Ừ, không phải bố mẹ cũ, mà là bố mẹ đẻ của em con ạ. Con đã học về giáo dục giới tính rồi, thì con đã biết làm thế nào để có trẻ con. Như ba mẹ đều nói với con, điều đó là bình thường, không có gì là xấu khi người ta yêu nhau, xây dựng gia đình, tức là lấy vợ, lấy chồng. Con cái như vậy cũng được sinh ra trong môi trường gia đình, được bố mẹ chăm sóc, nuôi dưỡng, dạy bảo thành người có ích cho xã hội. Nếu việc có bầu, rồi sinh ra trẻ con ngoài phạm vi gia đình, thì vẫn cần phải có trách nhiệm với điều đó, có trách nhiệm với đứa con của mình. Làm cái gì cũng phải nghĩ đến hậu quả của nó, như việc có trẻ con đó – lúc người hai người nam nữ đến với nhau, ham muốn nhau, họ chẳng còn nghĩ gì đến hậu quả. Và khi cái hậu quả đó nó đến, thì họ không muốn có trách nhiệm với nó. Họ đổ nó cho xã hội. Con còn nhớ trước đây ba hướng dẫn cho con bài học thế nào là trách nhiệm cũng như làm cái gì cũng phải nghĩ đến hậu quả không?

- Không ba ạ.

- Ừ không sao – lâu rồi, từ hồi con học lớp Một, có người vút cái cốc thủy tinh vỡ ra đường. Người đi xe chệt phải, xẹt lớp có thể ngã. Người đi bộ dẫm phải, có thể bị đứt chân nhiễm trùng, có khi chết. Đó là thiếu trách nhiệm với xã hội và không nghĩ đến hậu quả. Làm cái gì cũng phải nghĩ đến hậu quả của nó con ạ. Người thợ xây dựng giàn giáo không cẩn thận đổ xuống đường, người đi đường thiệt mạng, là thiếu trách nhiệm. Khi người ta thiếu trách nhiệm và hậu quả xảy ra, thì người khác thiệt mạng, thương tật, còn người thiếu trách nhiệm cũng phải đi tù, đền tiền, nhiều

tiền... Tai hại không biết bao nhiêu mà kể.

- Thế em Thiện Nhân... – Con trai bần khoản...

- Trường hợp của em Thiện Nhân, người cha người mẹ nào đó không biết tự chủ, nghĩ đến hậu quả, rồi lại không muốn chịu trách nhiệm và đổ nó cho xã hội. May mà em Thiện Nhân còn tìm được một người mẹ khác, để em tìm lại được hạnh phúc của mình.

Con trai à, chính ba cũng không thể ngờ, một ngày cái cô bé gầy còm nhom, tóc ngắn và vẻ mặt xương xương đó, lại có thể dũng cảm nhận vào mình một trách nhiệm quá lớn, mà hầu hết chúng ta chưa chắc đã dám làm, dám nhận. Không dám nói gì nhiều đến cô gái ấy, chỉ dám nghĩ rằng trái tim nhân hậu và lòng yêu thương đó là quá lớn, thừa để đem lại cho hai mẹ con sức mạnh vượt qua bất cứ trở ngại nào trong cuộc sống. Cái gì cũng có hai mặt của nó – đầu đời “chú lính chì” đã gặp một tai nạn bi thảm, nhưng chắc chắn, chính trong cái họa đó đã lộ ra cái phúc quá lớn, một người mẹ nhỏ bé nhưng vĩ đại đã đón em, và truyền cho em lòng dũng cảm và chắc chắn cả một lòng yêu thương vô hạn với cuộc sống.

Xin gửi tặng những dòng này tới mẹ con “chú lính chì” – cảm ơn chú, đã cho cha con tôi một bài học. Ngọn lửa của chú làm cho con đường về của cha con tôi ấm áp hơn rất nhiều.

TẠI SAO CÁC ANH CHỊ LẠI HÚT THUỐC LÁ?

Từ năm ngoái anh cu nhà mình chuyển sang học trường mới, đi xe buýt bến mới, thì mới để ý hàng sáng có một chị chắc khoảng lớp 11 gì đó – cũng đi học qua bến xe. Chả là gần đó có một trường trung học dân lập khá lớn, buổi chiều tan học “vỡ tổ” các anh các chị đông lắm, cứ là tắc hết cả đường.

Thoạt tiên mình không để ý đến chị ấy, nhưng có lần, vì phát hiện ra trong bàn tay khum lại của chị, có một điếu thuốc lá đang cháy, đâm ra ngày càng để ý tợn. Mái tóc cắt ngắn sau gáy, một bên dài một bên gần như trụi và nhuộm màu đỏ cháy. Khuôn mặt xinh xắn, đôi mắt dữ gườm gườm... điếu thuốc được cầm kín đáo xoay vào trong lòng bàn tay, những móng tay dài nhọn hoắt, sơn màu đỏ, tay kia cầm bao thuốc 555 màu xanh nước biển thẫm... Chị cao dong dỏng, thuộc loại xinh đẹp chứ hoàn toàn chẳng thường.

Bằng đi cả năm, thỉnh thoảng mới lại nhìn thấy. Tầm 7 giờ sáng, cứ thấy chị có điếu thuốc trên tay. Và giờ các anh các chị chuẩn bị tốt nghiệp trung học phổ thông rồi tôi mới để ý thì mới phát hoảng khi thấy chị ấy không còn cầm điếu thuốc kín đáo như trước đây nữa, mà thản nhiên kẹp nó giữa hai ngón tay, đi qua chỗ các em bé xíu thản nhiên phì khói, và nhìn đời bằng cặp mắt còn dữ dằn hơn và thêm phần thách thức.

Sáng nay, ông con nhìn thấy cảnh đó. Mình hỏi:

- Con thấy việc đó thế nào?
- Hút thuốc lá là hư ba ạ, hại sức khỏe, hại cho phổi!
- Cái đó thì rõ rồi, nhưng con có biết tại sao chị lại hút không, mà con biết là hư, chắc chắn chị cũng biết là hư, mà vẫn hút?

- Con không biết ba ạ.

- Là thế này con nhé, ngày xưa ba đi học ấy mà, ở tuổi của chị ấy, thì cũng đã cảm thấy mình lớn lớn rồi. Muốn thể hiện lắm, bạn thì hát hay múa giỏi, lên sân khấu biểu diễn trước cả trường, bạn thì học giỏi đi thi đoạt giải quận, thành phố... nhưng có nhiều bạn, muốn chứng tỏ mình “Ta đây là người lớn!”, bằng cách hút thuốc lá. Thật ra, lúc bắt đầu tập hút, chắc chắn ai cũng thấy nó không ngon lành gì, thậm chí bị say, còn lảo ra như ốm mất mấy ngày... nhưng sau đó, thì quen dần, sinh nghiện, và không bỏ được nữa. Như con, thì sau này nếu con học giỏi, bơi giỏi... thì có thể các bạn sẽ quý con, lúc đó con sẽ cảm thấy không cần phải có điều thuốc lá mới có thể hãnh diện được với các bạn.”

- Nghiện là gì hả ba?

- Nghiện là khi thiếu một cái gì đó, người ta không làm chủ được bản thân và đi kiếm cái thứ đó bằng được, có thể bằng cách làm những việc rất không tốt.

- Thế ngày xưa ba có tập hút thuốc lá không ba?

- Có con ạ, các bạn rủ ba thử, ba thử, thấy không ngon lành gì, nên ba không tiếp tục “nghiên cứu” bộ môn đó nữa.

- Thế các bạn ba thì thế nào?

- Chú hút tiếp, chú thôi, nhưng hầu hết là hút tiếp con ạ.

- Thế các bác, các ông lớn rồi thì được hút thuốc lá hả ba?

- Không con ạ, hút thuốc lá ở tuổi nào cũng là không tốt, nhưng vì nó không nguy hại bằng các thứ khác như ma túy mà người ta vẽ trên cái biển bên kia đường kia, nên xã hội người ta còn chấp nhận. Nhưng bây giờ thì cũng đã không ủng hộ lắm rồi.

Xe buýt đến, câu chuyện tạm dừng ở đó. Chắc câu chuyện này còn phải nói đi, nói lại nhiều lần nữa, mỗi lần có thể cách nói chuyện sẽ phải khác.

Nhớ lại thời đi học, và ngẫm đến tận bây giờ... không tài nào tìm được một động cơ nào khác hơn cho cái việc “bắt đầu hút thuốc lá” – ngoài việc tìm cách thể hiện ta đây người lớn của mấy chú choai choai. Mình may mắn rơi vào một lớp không có bạn nào thể

hiện rõ rệt chuyện đó, kể cả bạn tỏ ra gai góc và “đầu gấu” nhất. Có một bạn trong lớp hút thuốc nhưng khá kín đáo (mà bây giờ bạn ấy mất rồi, vì ung thư vòm họng – thật buồn).

Mà cũng thật lạ, đúng, hêrôin, thuốc lắc... thì rõ rồi, ai cũng đọc ra được cái kết cục chỉ năm, hai năm sau là chết. Nhưng cái con số thống kê số người chết vì thuốc lá và rượu, hoàn toàn chẳng kém cỏi tí nào. Nhìn thấy ông nghiện ma túy, bảo rằng “Sang năm nó chết!” thì ai cũng tin, nhưng nếu bảo một ông hút thuốc lá là “Hai năm nữa ông chết!” thì có mà ổng chửi cho vỡ mặt – nhưng cũng rất có thể chỉ nửa năm sau ổng chết vì... ung thư phổi. Đó là sự thật, tuy phũ phàng, nhưng là sự thật.

Ấy thế mà cũng chính tập thể lớp ấy, lại có những bạn cả thời trung học, đại học... là những thanh niên sống lành mạnh, biết chơi thể thao, chú tâm học tập... thì lại có đôi ba bạn trong số đó, thay đổi hẳn về phong cách sau khi đi làm. Bia rượu nhậu nhẹt nhiều, đi làm có tiền mà – và thật bất ngờ, anh nào cũng cầm điếu thuốc, như một con nghiện lâu năm. Người thì bình thường thôi, nhưng người thì khác hẳn trước đây, thay vì hình ảnh “sinh viên nghèo vượt khó, khỏe khoắn và lành mạnh” thì nay là những “doanh nhân, giám đốc trẻ sành sỏi” thậm chí có những biểu hiện “lớn tiếng, mạnh vì gạo, bạo vì tiền”... hay du nhập thêm cả những giọng điệu xô bồ, chợ búa nữa...

Con người tạo ra hoàn cảnh, và hoàn cảnh, cũng nặn lại con người. Đôi lúc mình hỏi vài người, hút thuốc để làm gì? Họ bảo, làm việc căng thẳng, thức đêm nhiều... nên hút cho tỉnh táo. Hóa ra, mình không hút thuốc nên vô tích sự, chẳng làm được cái việc gì nên hồn...

Lâu dần, mọi thứ cùng thời gian và những biến cố, lại làm cho người ta tỉnh dần, sốt đất sốt “chứng”^[2] rồi cũng qua... Tuổi tác nhiều hơn cũng làm cho anh em bình tĩnh lại. Những cái tưởng như là tất cả, có khi lại chẳng có nhiều ý nghĩa như trước đây người ta vẫn tưởng nữa. Chắc hẳn, nếu nhìn lại quãng đời đã qua, người ta sẽ có cách nhìn nhận khác, rằng nếu cho sống lại cái thời thanh niên đó, chưa chắc người ta đã sống như thế. Nhưng bây giờ, thuốc đã hút rồi thì ta cứ hút tiếp, chẳng lẽ nào mà chẳng chết,

chưa vì khói thuốc, thì đã vì thịt tăng trọng, bằng rau thuốc sâu, bằng thuốc bảo quản có nguồn gốc “lạ”...

Sợ nhất là cách đây gần 30 năm, con gái hút thuốc là cực hiếm, thì bây giờ, “bình đẳng giới” đã được thiết lập, không khéo đạt tỉ lệ đến 50/50 các cháu nữ sinh trung học đang “tập làm người lớn”...

CHÚ THÍCH

1. Bài hát Đếm sao của tác giả Văn Chung
2. Cổ phiếu, chứng khoán.
3. Bôn Ba Nhi Bá và Bá Ba Nhi Bôn, hai con tinh cá nheo và tinh cá nhệch đánh cặp ngọc cho cừu Đầu trùng trong Tây Du Kí. Vì con gái của tác giả hơi tí là nhệch cái mồm ra khóc nhe, nên gọi là con cá nhệch, và như thế là thành tên cho hai anh em, anh là Bôn Ba Nhi Bá và em là Bá Ba Nhi Bôn.
4. Taluy là từ phiên âm của từ talus trong tiếng Pháp nghĩa là “đất dốc, sườn dốc...”
5. Năm 1982
6. Năm 2015
7. Năm 2014
8. Macaulay Culkin thủ vai.
9. Lời tiếng Việt của bài hát “Nụ cười” Nhạc của Vladimir Shainskiy, lời của Mikhail Plyatskovskiy (“Улыбка”, Владимир Шаинский; Михаил Пляцковский)
10. Semaphore: hay tạm gọi là truyền tin thị giác (optical telegraph) là một công cụ dùng để truyền tin qua phương tiện tín hiệu... Trong thời hiện đại, nó thường được ám chỉ đến một hệ thống truyền tín hiệu bằng hai lá cờ cầm tay. Hệ thống Semaphore dùng hai cán cờ ngắn có cờ hình vuông là một trong các phần cơ bản của kỹ thuật Hướng đạo.
11. Củ đậu: Hòn gạch nửa ném đi, người ta có tiếng lóng gọi nó là “củ đậu bay”
12. Không phải là lấy lòng tất cả mọi người, mà là sự yêu thương.

Tôi dùng từ “yêu quý” là để phù hợp với nhận thức của con trai

13. Tốt, tốt, tốt! !!! Đội mũ cho trẻ là rất tốt!

14. Bữa bãi, lộn xộn, không ra thể thống gì (BT)

15. Nhại bài thơ “Có Khi Nào” (Bùi Minh Quốc).

16. Bài đăng trên Tuần Việt Nam ngày 28/6/2015

17. Chỉ buổi dã ngoại của Hướng đạo sinh. Các bạn nhỏ được gọi là “sói con.”

18. Lê Tư Thành là tên tục của vua Lê Thánh Tông.

19. Lá vàng còn ở trên cây. Lá xanh rụng xuống. Trời hay chăng trời?

Lá vàng khô khóc lá xanh rơi

Chim chóc ngừng bay đứng ngậm ngùi

Cây cỏ hờn trách gió xa xôi

Gió xa ai thổi tới lá ly cành, buồn lắm người ơi!...

(Lời bài hát: Lá vàng khóc lá xanh rơi; sáng tác: Châu Kỳ)

20. Cô phụ trách việc ăn, ngủ, đưa đón các cháu từ ô tô vào lớp và ngược lại.